

EXPUNERE DE MOTIVE

la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare
în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a
piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor
la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

Cuprins

Capitolul I. Introducere	4
1.1. Cadrul legislativ	4
1.2. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	8
1.2.1. Concluziile analizei de piață anterioare și deciziile cu privire la controlul tarifelor. Necesitatea revizuirii analizei piețelor relevante. Ultimele evoluții de pe piață – servicii noi, operatori noi	8
1.2.2. Perioada de timp acoperită de analiza de piață	11
1.2.3. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante	11
1.2.4. Prezentare generală a etapelor parcurse pentru revizuirea pieței serviciilor terminare a apelurilor la puncte mobile în rețele publice de telefonie. Structura documentului supus consultării	12
1.3. Principalii indicatori de caracterizare a pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte mobile din România	13
Capitolul II. Piețele relevante de gros corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	21
2.1. Descrierea serviciilor analizate la nivelul pieței de gros și a serviciilor corespunzătoare la nivelul pieței cu amănuntul. Delimitarea și definirea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile	21
2.2. Structura pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Evoluții în perioada 2008 – 2010	23
2.3. Măsuri de reglementare în vigoare care influențează în mod direct sau indirect furnizarea serviciilor de telefonie la puncte mobile. Evoluția tarifelor de terminare la nivelul statelor membre UE	24
2.4. Identificarea pieței relevante a produsului	26
2.4.1. Analiza necesității definirii pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile la nivelul fiecărei rețele publice de telefonie	27
2.4.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 2G și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie de care utilizează tehnologie de tip 3G	35
2.4.3. Analiza necesității includerii în piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile „auto-furnizate”	36
2.4.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile	36
2.4.5. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile de tipul „oricine către oricine” și serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată și pentru servicii de informații privind abonații	38
2.4.6. Analiza altor constrângeri de ordin concurențial asupra tarifelor practicate la nivelul pieței cu amănuntul	41
2.5. Piața geografică relevantă	45
2.6. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate	45
Capitolul III. Analiza situației concurențiale pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie și determinarea eventualilor furnizori cu putere semnificativă pe aceste piețe	47
3.1. Cadrul legal	47
3.2. Prezentarea metodologiei analizei situației concurențiale în vederea determinării eventualilor operatori cu putere semnificativă de piață	47
3.3. Analiza situației concurențiale pe piețele relevante identificate	48
3.3.1. Cota de piață și evoluția în timp	48
3.3.2. Bariere la intrarea pe piață și evaluarea concurenței potențiale	49
3.3.3. Puterea de contracarare a cumpărătorilor	49
3.4. Concluzii cu privire la identificarea potențialilor furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie	65
Capitolul IV. Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante identificate	66
4.1. Cadrul legal	66
4.2. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă	68

4.3. Probleme concurențiale identificate la nivelul piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie	72
4.4. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă	77
4.4.1. <i>Principiile aplicate de ANCOM pentru stabilirea remediilor</i>	77
4.4.2. <i>Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate</i>	79
4.4.3. <i>Obligația de transparență</i>	82
4.4.4. <i>Obligația de nediscriminare</i>	84
4.4.5. <i>Obligația referitoare la controlul tarifelor</i>	86
4.4.6. <i>Obligația de evidență contabilă separată</i>	96
4.5. Concluzii cu privire la obligațiile specifice impuse/retrase furnizorilor cu putere semnificativă	97

Capitolul I **Introducere**

1.1. Cadrul legislativ

Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană la data de 1 ianuarie 2007, Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (denumită în continuare ANCOM sau Autoritatea) are obligația, în conformitate cu prevederile art. 15 și 16 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind cadrul comun de reglementare a rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva-cadru), transpuse în dreptul intern prin dispozițiile Capitolului V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 591/2002, cu modificările și completările ulterioare, de a proceda la definirea și analizarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice din România susceptibile de a fi reglementate *ex ante*.

În acest demers, în conformitate cu dispozițiile art. 32 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, ANCOM trebuie să țină seama de recomandarea Comisiei Europene privind piețele de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice ale căror caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață („piețe susceptibile de reglementare *ex ante*”), adoptată în conformitate cu art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru, precum și de instrucțiunile Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice, adoptate în temeiul art. 15 alin. (2) din Directiva-cadru (Instrucțiunile CE). Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, adoptată în anul 2003, a fost înlocuită de Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Recomandarea CE), publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 28 decembrie 2007.

Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (Instrucțiunile CE) au fost adoptate în anul 2002 și publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 11 iulie 2002.

De asemenea, având în vedere obiectul prezentei analize de piață, trebuie menționată și Recomandarea Comisiei Europene 2009/396/CE cu privire la reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor telefonice în rețele fixe și în rețele mobile în UE, act comunitar ce prevede ca până la data de 31 decembrie 2012, autoritățile de reglementare din statele membre să stabilească tarifele de terminare a apelurilor la puncte fixe, respectiv la puncte mobile, fundamentate pe costurile unui operator eficient. De asemenea, tot

până la aceeași dată, tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile trebuie să fie simetrice, determinarea costurilor eficiente urmându-se a se realiza pe baza costurilor curente calculate pe baza unui model „pur” de calculație a costurilor incrementale pe termen lung.

Până la data de 1 ianuarie 2007, ANCOM a identificat și a analizat, pe baza Regulamentului privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, aprobat prin Decizia președintelui ANRC nr. 136/2002, cu completările ulterioare, precum și a Regulamentului pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, aprobat prin Decizia președintelui ANRC nr. 137/2002, 14 dintre cele 18 piețe relevante menționate în Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și anume piețele nr. 1-6, nr. 8-14 și, respectiv, nr. 16. Aceste demersuri s-au concretizat în identificarea și analizarea, la nivelul sectorului comunicațiilor electronice din România, a 9 piețe relevante specifice¹ la nivel de gros² și a 10 piețe relevante specifice la nivel cu amănuntul³.

Analizele de piață realizate de Autoritate au reflectat situația concurențială existentă pe piața de comunicații electronice din România în perioada scursă de la liberalizare și au ținut cont de Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și Instrucțiunile CE. Măsurile de reglementare *ex ante* aplicate furnizorilor cu putere semnificativă identificați pe aceste piețe au fost impuse în conformitate cu legislația națională armonizată cu prevederile cadrului de reglementare comunitar pentru sectorul comunicațiilor electronice, urmărind atingerea obiectivelor fundamentale stabilite la acel moment prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002: promovarea concurenței, încurajarea investițiilor eficiente în infrastructură și protecția drepturilor și a intereselor utilizatorilor.

Începând cu anul 2007, Autoritatea a reluat analizele de piață în sectorul comunicațiilor electronice, demers care cuprinde revizuirea definițiilor piețelor relevante existente sau definirea unor noi piețe relevante, analizarea situației concurențiale pe aceste piețe în sensul determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă și revizuirea măsurilor de reglementare (ceea ce implică, după caz, menținerea, retragerea sau modificarea obligațiilor impuse sau impunerea de noi obligații).

Astfel, în perioada 2008 – 2011 Autoritatea de reglementare a realizat analizele de piață corespunzătoare următoarelor piețe relevante:

- piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețele publice de telefonie operate de 38 de furnizori (corespunzătoare pieței nr. 3 din Recomandarea CE);

¹ Conform Regulamentului privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, o piață relevantă specifică reprezintă o piață relevantă din sectorul comunicațiilor electronice, ale cărei caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piață.

² (1) Piața accesului la rețelele publice de telefonie fixă în vederea originării, terminării și tranzitului apelurilor; (2-5) piețele accesului la rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor; (6) piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe; (7) piața furnizării accesului de tip „bitstream” la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, fibră optică sau, cablu coaxial și la bucla locală radio, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă; (8) piața furnizării serviciilor de linii închiriate-segmente terminale; (9) piața furnizării serviciilor de linii închiriate-segmente de trunchi.

³ (1) Piața furnizării accesului la un punct fix la o rețea publică de telefonie pentru persoane fizice, respectiv (2) pentru persoane juridice; (3) piața apelurilor locale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (4) pentru persoane juridice; (5) piața apelurilor naționale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (6) pentru persoane juridice; (7) piața apelurilor internaționale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (8) pentru persoane juridice; (9) piața apelurilor la puncte fixe către rețele publice de telefonie mobilă pentru persoane fizice, respectiv (10) pentru persoane juridice.

- piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețele publice de telefonie operate de 5 furnizori (corespunzătoare pieței nr. 7 din Recomandarea CE);
- piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și, respectiv, de radiodifuziune (corespunzătoare pieței nr. 18 din Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE);
- piața serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie și serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie;
- piața serviciilor de acces și piața serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe;
- piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură și piața serviciilor de acces în bandă largă;
- piața serviciilor de linii închiriate – segmente terminale.

Suplimentar față de parcurgerea la nivel național a procedurii de consultare publică stabilite prin dispozițiile art. 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, adoptarea deciziilor ANCOM pe baza analizelor de piață se realizează cu respectarea procedurii de consultare europeană prevăzute la art. 34¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, care transpune dispozițiile art. 7 din Directiva-cadru. Astfel, conform cadrului legal în vigoare, după încheierea perioadei de consultare publică națională, ANCOM notifică Comisiei Europene și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre ale Uniunii Europene măsura propusă în cazul fiecărei analize de piață efectuate, care va cuprinde definiția/definițiile piețelor relevante identificate, concluziile analizei de piață, în sensul existenței sau inexistenței unor furnizori cu putere semnificativă, precum și măsurile pe care intenționează să le adopte pe piața/piețele în cauză.

Comisia Europeană și celelalte autorități de reglementare pot transmite ANCOM comentarii și observații în termen de o lună de la data notificării. Comisia Europeană analizează măsura propusă și transmite ANCOM opinia sa, care se publică și pe pagina de internet a Comisiei. ANCOM are obligația ca, la adoptarea măsurii propuse, să țină seama de observațiile și comentariile primite. Mai mult, dacă măsura notificată are ca obiect identificarea unei piețe relevante diferite de cele prevăzute în Recomandarea CE sau determinarea situației concurențiale pe o piață relevantă și această măsură ar afecta comerțul între statele membre, iar Comisia Europeană consideră că măsura propusă ar crea o barieră pentru piața unică sau că există rezerve serioase în privința compatibilității acesteia cu dreptul comunitar, în special cu obiectivele autorității de reglementare, atunci ANCOM nu va putea adopta măsura notificată pentru o perioadă de două luni. În această perioadă, Comisia Europeană poate adopta o decizie prin care să solicite ANCOM retragerea măsurii propuse.

Importante modificări au fost aduse acestei proceduri prin Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, 2002/19/CE privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora și 2002/20/CE privind autorizarea rețelilor și serviciilor de comunicații electronice, prevederi care urmează a fi transpuse și în cadrul legislației române.

Astfel, urmare a modificărilor aduse prevederilor art. 16 alin. (6) din Directiva-cadru, ANCOM are obligația de a realiza analize ale piețelor relevante și notificarea proiectelor de măsuri corespunzătoare Comisiei Europene în termen de trei ani de la adoptarea unor măsuri anterioare privind piețele respective. Cu titlu de excepție, această perioadă poate fi prelungită cu o perioadă suplimentară, de până la trei ani, atunci

când ANCOM notifică Comisiei Europene o propunere de prelungire, motivată corespunzător, iar Comisia Europeană nu a ridicat obiecții în termen de o lună de la notificarea prelungirii.

De asemenea, urmare a modificărilor aduse dispozițiilor art. 7 din Directiva-cadru, după încheierea perioadei de consultare publică națională, ANCOM are obligația de a notifica, în același timp, Comisiei Europene, Organismul autorităților europene de reglementare în domeniul comunicațiilor electronice (OAREC) și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre ale Uniunii Europene (UE) măsura propusă în cazul fiecărei analize de piață efectuate împreună cu motivele care stau la baza adoptării acesteia. În acest sens, ANCOM trebuie să transmită informații privind definiția/definițiile piețelor relevante identificate, concluziile analizei de piață, în sensul existenței sau inexistenței unor furnizori cu putere semnificativă, precum și măsurile pe care intenționează să le adopte pe piața/piețele în cauză. Comisia Europeană, OAREC și celelalte autorități de reglementare pot transmite comentarii și observații cu privire la măsură propusă de ANCOM într-un termen de o lună, care nu poate fi prelungit, de la data notificării. ANCOM are obligația ca, la adoptarea măsurii propuse, să țină seama de observațiile și comentariile primite.

Dacă măsura notificată are ca obiect identificarea unei piețe relevante diferite de cele prevăzute în Recomandarea CE sau determinarea situației concurențiale pe o piață relevantă, în sensul existenței sau nu a unor furnizori de rețele ori de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață, și această măsură ar afecta comerțul între statele membre, iar Comisia Europeană consideră că măsura propusă ar crea o barieră pentru piața unică sau că există rezerve serioase în privința compatibilității acesteia cu dreptul comunitar, în special cu obiectivele autorității de reglementare, atunci ANCOM nu va putea adopta măsura notificată pentru o perioadă de două luni, care nu poate fi prelungită. În acest termen de două luni, Comisia Europeană, ținând seama în cel mai înalt grad de opinie OAREC, poate adopta o decizie prin care să solicite ANCOM retragerea măsurii propuse și/sau o decizie de renunțare la rezervele formulate în legătură cu măsura propusă. Comisia Europeană va atașa deciziei o analiză detaliată și obiectivă privind rațiunile pentru care apreciază că măsura propusă nu ar trebui adoptată, împreună cu propuneri specifice de modificare a acesteia. În situația în care Comisia Europeană adoptă o decizie prin care solicită ANCOM retragerea măsurii propuse Autoritatea modifică sau retrage măsura propusă în termen de 6 luni de la data adoptării deciziei. Dacă ANCOM decide să modifice măsura propusă, realizează o nouă consultare publică și re-notifică proiectul măsurii.

Noul articol 7a în Directiva-cadru prevede o procedură distinctă de consultare publică europeană în ceea ce privește obligațiile specifice (remediile) prevăzute în măsura propusă. În consecință, în termenul de o inițial de o lună, dacă este cazul, Comisia Europeană va notifica ANCOM și OAREC motivele pentru care apreciază că obligațiile specifice prevăzute în măsura propusă ar crea o barieră pentru piața unică sau existența unor rezerve serioase în ceea ce privește compatibilitatea acestei măsuri cu dreptul comunitar. În acest caz, obligațiile specifice nu pot fi adoptate pentru o perioadă de 3 luni de la transmiterea notificării de către Comisia Europeană. În această perioadă de 3 luni ANCOM va coopera cu Comisia Europeană și OAREC pentru a identifica măsuri eficiente și adecvate care să asigure compatibilitatea cu dreptul comunitar, ținând seama de punctele de vedere exprimate de persoanele interesate și de nevoia de a asigura o practică de reglementare armonizată. Înaintea de expirarea perioadei de 3 luni ANCOM poate modifica ori retrage obligațiile specifice propuse, având în vedere notificarea Comisiei Europene și opinia OAREC, sau le poate menține. În cazul în care ANCOM menține sau modifică obligațiile specifice propuse, în termen de o lună de

la expirarea perioadei de 3 luni Comisia Europeană poate, ținând seama și de opinia OAREC, să emită o recomandare prin care solicită ANCOM modificarea ori retragerea obligațiilor specifice propuse, prezentând și argumentele sale în acest sens, sau să adopte o decizie de ridicare a rezervelor exprimate. În cele din urmă, în termen de o lună de la emiterea de către Comisia Europeană a recomandării prin care solicită modificarea ori retragerea obligațiilor specifice propuse sau a deciziei de ridicare a rezervelor exprimate, ANCOM va comunica Comisiei Europene și OAREC măsura finală adoptată. În situația în care ANCOM decide să nu modifice sau să nu retragă obligațiile specifice propuse în conformitate cu recomandarea Comisiei Europene transmite o justificare motivată.

1.2. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

Analiza piețelor corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie⁴ are ca scop definirea adecvată a piețelor care sunt susceptibile de reglementare *ex ante*, analiza situației concurențiale pe piețele astfel definite, determinarea furnizorilor cu putere semnificativă pe aceste piețe, dacă este cazul, și stabilirea măsurilor de reglementare necesare. ANCOM analizează piețele corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie prin prisma evoluțiilor înregistrate în domeniul comunicațiilor electronice în perioada 2009-2011.

1.2.1. Concluziile analizei de piață anterioare și deciziile cu privire la controlul tarifelor. Necesitatea revizuirii analizei piețelor relevante. Ultimele evoluții de pe piață – servicii noi, operatori noi

Autoritatea de reglementare a realizat în perioada 2008 – 2009 analiza piețelor corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie.

Urmare a acestei analize de piață a fost adoptată Decizia președintelui ANC nr. 167/2009 privind identificarea piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, fiind identificate 5 piețe relevante ale produsului, corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie operate de următorii furnizori:

1. Societatea Comercială „Cosmote Romanian Mobile Telecommunications” – S.A.;
2. Societatea Comercială „Orange România” – S.A.;
3. Societatea Comercială „RCS & RDS” – S.A.;
4. Societatea Comercială „Telemobil” – S.A.;
5. Societatea Comercială „Vodafone Romania” – S.A.

Piețele identificate sunt piețe de gros și includ serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie, respectiv serviciile de terminare a apelurilor de voce la numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, indiferent de tehnologia sau mediul de transmisie utilizat ori de originea națională sau internațională a apelurilor, inclusiv a apelurilor furnizate prin rețeaua proprie.

⁴ Corespunzătoare pieței nr. 7 din Recomandarea CE.

Pe baza criteriilor analizate (cota de piață de 100% și stabilitatea acestora în timp, existența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață, absența sau puterea de contracarare scăzută a cumpărătorilor), furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sus-menționați, au fost desemnați ca având putere semnificativă pe piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

Fiecare din operatorii desemnați cu putere semnificativă are, în condițiile deciziilor de desemnare, obligația de transparență, obligația de nediscriminare, obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, precum și obligații referitoare la controlul tarifelor, inclusiv obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, în ceea ce privește interconectarea rețelei publice de telefonie pe care o operează cu rețelele publice de comunicații electronice instalate, operate, controlate sau puse la dispoziție de către alți furnizori.

Ținând cont de Recomandarea Comisiei Europene 2009/396/CE cu privire la reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor telefonice în rețele fixe și în rețele mobile în Uniunea Europeană, și folosind ca punct de referință panta de ajustare a tarifelor stabilită de Autoritate pe baza modelului de calculație a costurilor elaborat pentru S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. în cursul anului 2006, ANCOM a stabilit tarife simetrice pentru S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A., în cuantum de 5,03 eurocenți/minut. În ceea ce privește S.C. RCS & RDS S.A., Decizia președintelui ANCOM nr. 297/2009 pentru desemnarea Societății Comerciale „RCS&RDS” – S.A. ca fiind furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propria rețea publică de telefonie, stabilește, începând cu data de 01.07.2010, un tarif maxim de 5,67 eurocenți/minut. Diferența în tarifele reglementate se datorează, pe de o parte, decalajului de timp la intrarea pe piață (S.C. RDS & RCS S.A. furnizează servicii de telefonie mobilă numai din octombrie 2007) și, pe de altă parte, faptului că S.C. RCS & RDS S.A. folosește exclusiv tehnologie de tip 3G în bandă de 2100 MHz, costurile de operare ale unei astfel de rețele fiind mai ridicate.

Tabelul nr. 1 prezintă ajustarea progresivă a tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile realizate în precedenta rundă de analize de piață.

Tabelul nr. 1: Etapele de ajustare a tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

Furnizor	Prima etapă Tarife maxime (medie 24 ore) eurocenți/minut			A doua etapă
	De la 01.04.2009	De la 01.01.2010	De la 01.07.2010	Data estimată: 2011
S.C. Vodafone Romania S.A. S.C. Orange România S.A.	5,03	5,03	5,03	Pantă de ajustare graduală către tarife simetrice, fundamentate în funcție de costuri pe baza unui model de calculație a costurilor, conform unei metodologii armonizate la nivel european
S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. S.C. Telemobil S.A.	6,4	5,67	5,03	
S.C. RCS & RDS S.A.	7,21	6,4	5,67	

Sursa: ANCOM

O sinteză a obligațiilor specifice impuse în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă de piață ca urmare a revizuirii anterioare a pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 2: Obligații impuse în sarcina operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă cu privire la serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile

Nr.	Obligații impuse Operatorul	Accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și infrastructurii asociate	Transparență (transmiterea acordurilor de interconectare către Autoritate, ORI)	Nediscriminare	Controlul tarifelor
1.	S.C. COSMOTE ROMANIAN MOBILE TELECOMMUNICATIONS S.A.	X	X	X	X
2.	S.C. ORANGE ROMÂNIA S.A.	X	X	X	X
3.	S.C. RCS & RDS S.A.	X	X, ORI – după 01.01.2010	X	X
4.	S.C. TELEMobil S.A.	X	X	X	X
5.	S.C. VODAFONE ROMANIA S.A.	X	X	X	X

Sursa: *ANCOM*

De la ultima revizuire a pieței, fostul operator monopolist pe piața furnizării serviciilor de telefonie la puncte fixe, S.C. Romtelecom S.A., a intrat și pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile. Începând cu anul 2009 acest operator pune la dispoziția utilizatorilor finali abonamente lunare, atât persoanelor fizice (în luna iunie 2011, acestea erau de trei tipuri: Friend Mobile, Family Mobile și Smart Mobile), cât și persoanelor juridice (în luna iunie 2011, acestea erau tot de trei tipuri: Start Mobile, Easy Mobile și Intense Mobile). Spre deosebire de ceilalți furnizori, S.C. Romtelecom S.A. nu furnizează servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de cartele preplătite.

În ceea ce privește ultimele evoluții de pe piața serviciilor de telefonie mobilă, trebuie amintită operațiunea de concentrare economică realizată de S.C. Cosmote Mobile Telecommunications S.A.⁵ prin preluarea controlului unic direct asupra S.C. Telemobil S.A., operațiune notificată conform dispozițiilor legale Consiliului Concurenței, care, prin Decizia nr. 53 din 23.10.2009, a autorizat această concentrare economică.

Referindu-ne la serviciile nou apărute pe piață, putem menționa serviciile de tip "Zona mea", care, deși sunt asimilate pieței de terminare a apelurilor la puncte fixe datorită mobilității reduse (lipsa posibilității de hand-over), folosesc rețelele de unde radio pentru a asigura comunicarea între apelant și apelat.

S.C. Vodafone Romania S.A. este compania care a lansat aceste servicii pentru prima oară în 2007. Vodafone „Zona Mea” este opțiunea care permite utilizatorilor să beneficieze de pe un singur telefon de un număr de fix și de un număr de mobil. Utilizatorii pot să efectueze apeluri indiferent de zona în care se află, utilizarea numărului de fix putând-se realiza doar în zona desemnată, în afara zonei putând fi folosit numărul de mobil. La baza serviciului stă o platformă de localizare care gestionează toate apelurile utilizatorului originare și terminate în „zonă”. Fiind localizate pe platformă automată, toate apelurile inițiate și primite în zona configurată sunt taxate în funcție de numărul apelat.

⁵ S.C. Cosmote Mobile Telecommunications S.A., cu sediul social în Blvd. Kifissia nr.44, 15125, Atena, Grecia

De asemenea, pot fi menționați și operatorii virtuali de telefonie la puncte mobile. Deși în momentul de față, în România, nu există furnizori care să ofere astfel de servicii, este probabil ca în viitor să apară și pe piața românească furnizori de servicii de telefonie mobilă care să utilizeze rețelele de telefonie ale operatorilor existenți, furnizând aceste servicii sub propria marcă (furnizori virtuali).

1.2.2. Perioada de timp acoperită de analiza de piață

ANCOM are în vedere caracterul prospectiv al prezentei analize, orizontul de timp vizat fiind de maximum 3 ani de la data intrării în vigoare a măsurilor notificate către Comisia Europeană și ulterior adoptate. În cazul în care, în perioada de timp avută în vedere de Autoritate, monitorizarea respectării obligațiilor impuse prin deciziile președintelui ANCOM arată că au avut loc modificări semnificative ale condițiilor de pe piață, atunci, pe baza concluziilor unei noi analize de piață, se pot modifica definițiile piețelor, se pot desemna alți furnizori cu putere semnificativă pe piață, putându-se, de asemenea, menține, modifica, retrage sau adăuga obligații specifice, după caz. În cazul particular al serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, poate fi necesară identificarea și analizarea de noi piețe relevante ale produsului, în funcție de evoluțiile tehnologice, de eventualii nou-intrați pe piață, de potențiala reîmpărțire a spectrului de frecvențe radio sau asignarea de noi frecvențe radio.

1.2.3. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante

În vederea monitorizării evoluției sectorului comunicațiilor electronice, a definirii piețelor relevante și a evaluării situației concurențiale la nivelul acestora, precum și a stabilirii celor mai potrivite instrumente de reglementare *ex ante* pentru atingerea obiectivelor stabilite de lege, ANCOM analizează o serie de indicatori (economici, tehnici, statistici, sociali etc.) care permit evaluarea în termeni cantitativi și calitativi a caracteristicilor produselor/serviciilor, atât din punct de vedere static, cât și dinamic. Astfel, în funcție de caracteristicile obiectului analizei, ANCOM cercetează în perspectivă, pentru un interval de timp de câțiva ani, dacă piața prezintă sau nu potențial evolutiv către concurență efectivă. Acest aspect este de o importanță capitală în decizia cu privire la necesitatea de reglementare *ex ante* deoarece, în cazul în care piața analizată tinde către concurență efectivă în orizontul de timp al analizei, nu este necesară reglementarea *ex ante* a acesteia.

Piețele relevante pe care se analizează situația concurențială sunt delimitate pe baza unor criterii economice stabilite de Comisia Europeană, utilizate de toate autoritățile de reglementare din sectorul comunicațiilor electronice din statele membre, criterii care pornesc de la analiza comportamentului de consum al utilizatorilor de produse/servicii la momentul analizei și a probabilității modificării semnificative a acestuia într-un orizont de timp de câțiva ani.

Identificarea unei piețe relevante pornește de la analiza pieței relevante a produsului/serviciului, ca urmare a segmentării sectorului comunicațiilor electronice în funcție de anumite criterii, de ordin tehnic în genere. Delimitarea piețelor relevante ale produsului/serviciului se face cu ajutorul criteriilor substituibilității cererii și/sau al ofertei, după caz.

Criteriul substituibilității cererii presupune ca toate produsele/serviciile care sunt substituibile sau interschimbabile din punct de vedere al caracteristicilor specifice, al prețurilor și/sau al întrebuintării de către utilizatorii finali, să fie incluse în aceeași piață. Aplicarea acestui criteriu se face cu ajutorul testului

monopolistului ipotetic, care are în vedere impactul unei creșteri a prețului produsului/serviciului cu 5-10%. În cazul în care monopolistul ipotetic este constrâns și o astfel de creștere a prețului ar rezulta într-o pierdere, produsul/serviciul către care s-ar îndrepta foștii cumpărători ai produsului/serviciului analizat trebuie inclus în piața relevantă. Prin urmare, piața relevantă a produsului conține toate produsele/serviciile care sunt interschimbabile din punct de vedere al cererii.

Criteriul substituibilității ofertei determină aria produselor/serviciilor ce pot fi oferite într-o perioadă scurtă de timp și fără investiții semnificative de către un ofertant concurent, ținând cont de similitudinea tehnologiilor și prețului, durata necesară pentru începerea furnizării acestora precum și de cerințele legale. Pentru a testa existența substituibilității ofertei, se poate analiza potențiala concurență din partea unui nou-intrat pe piață ca urmare a unei creșteri mici, dar semnificative și de durată, a prețului cu 5-10%. În cazul în care oferirea unor produse/servicii substituibile necesită modificări semnificative ale rețelei sau infrastructurii asociate existente, investiții suplimentare importante sau un timp îndelungat, aceste produse/servicii nu vor fi incluse în piața relevantă. Prin analogie, piața relevantă a produsului/serviciului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punct de vedere al ofertei. Totuși, deși ambele aspecte sunt analizate, substituibilitatea ofertei este luată în considerare atunci când efectele sale asupra stabilirii prețului pe piață sunt în concordanță cu cele ale substituibilității cererii.

De asemenea, este necesară definirea pieței relevante la nivel geografic care, din perspectiva sectorului comunicațiilor electronice, trebuie să țină cont de aria acoperită de rețea și elementele de infrastructură asociate, existența potențialelor limitări legale, existența acordurilor de acces și interconectare.

Ulterior definirii pieței relevante, ANCOM analizează condițiile concurențiale de pe piața astfel definită, luând în calcul un set de criterii cantitative și calitative. Astfel, ANCOM poate analiza, în funcție de relevanța acestora, următorii indicatori: cota de piață și stabilitatea acesteia, integrarea pe verticală, numărul concurenților, puterea de contracarare a utilizatorilor, evoluția prețurilor și nivelul profiturilor, gradul de diversificare a produselor, mărimea furnizorilor, prezența/absența concurenților potențiali, controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate greu de duplicat, economiile de scară, economiile de scop, avantajul tehnologic, accesul facil sau privilegiat la resurse financiare, existența unei rețele dezvoltate de distribuție. Finalitatea analizei este dată de concluzia cu privire la situația concurențială existentă pe piața analizată, desemnarea unuia sau mai multor furnizori cu putere semnificativă pe piață, dacă este cazul, și, respectiv, impunerea, menținerea, retragerea sau modificarea obligațiilor în/din sarcina operatorilor desemnați cu putere semnificativă, în vederea remedierii problemelor concurențiale identificate.

1.2.4. Prezentare generală a etapelor parcurse pentru revizuirea pieței serviciilor terminate a apelurilor la puncte mobile în rețele publice de telefonie. Structura documentului supus consultării

În baza Recomandării CE, având în vedere Instrucțiunile CE, ANCOM a demarat analizarea pieței prin cercetarea caracteristicilor cererii și ofertei la nivelul pieței de gros a acestor servicii, pornind de la identificarea acestora la nivelul pieței cu amănuntul. În acest scop, în perioada martie – aprilie 2010, The Gallup Organization Romania a efectuat în rândul utilizatorilor finali, persoane fizice și juridice, un studiu privind piața serviciilor de telefonie mobilă. Printre informațiile urmărite se numără identificarea operatorilor de telefonie la puncte mobile utilizați, identificarea numărului și tipului de servicii de telefonie mobilă utilizate, criteriile de selecție ale utilizatorilor, comportamentul, atât în trecut, cât și intențiile viitoare, cu privire la substituibilitatea serviciilor, barierele întâmpinate la schimbarea furnizorului de telefonie mobilă

etc., informații care sunt de natură să oglindească percepția utilizatorilor finali cu privire la gradul de substituibilitate a cererii pentru astfel de servicii.

Totodată, pentru a cerceta situația la nivelul pieței de gros, ANCOM și-a bazat analiza pe cercetarea directă în rândul furnizorilor de comunicații electronice. Astfel, acestora le-au fost transmise în luna decembrie 2010 chestionare cu privire la serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, întrebările adresate vizând atât serviciile furnizate, cât și cele achiziționate de la alți furnizori pe piața de gros. Autoritatea a alcătuit două tipuri de chestionare, unul specific operatorilor ficși care acționează în calitate de cerere pe piața de gros corespunzătoare serviciilor de terminare la puncte mobile și unul adresat operatorilor mobili care acționează atât în calitate de cerere, cât și de ofertă. Cel de-al doilea chestionar a cuprins întrebări cu caracter general (date de identificare, obiectul principal de activitate), informații legate de rețelele operate (tehnologia, gradul de acoperire), date cu privire la apelurile de voce, SMS, MMS, respectiv apeluri video originare și terminate în rețelele operate (trafic, venituri, tarife), eventualele servicii auxiliare achiziționate în vederea interconectării, iar ultima secțiune a fost alcătuită din întrebări calitative de natură să sprijine Autoritatea în activitatea de reglementare.

Scopul principal al acestor demersuri a fost acela de a culege informații de ordin cantitativ și calitativ, direct de la surse, astfel încât agregarea lor să permită ANCOM obținerea unei imagini clare și corecte a stării de fapt privind serviciile furnizate atât la nivelul pieței cu amănuntul, cât și la nivelul pieței de gros. Informațiile obținute pe această cale au fost coroborate cu cele obținute în urma întâlnirilor cu operatorii, a litigiilor deschise, precum și al petițiilor transmise către ANCOM, în vederea formulării unui set de concluzii privind situația concurențială pe piața analizată și a fundamentării măsurilor de reglementare în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobile din România.

În contextul identificării unor probleme concurențiale pe piața relevantă, și în vederea remedierii lor, conform art. 9 - 13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 privind accesul la rețelele publice de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 527/2002, cu modificările și completările ulterioare, ANCOM poate impune în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piață, obligații de transparență, nediscriminare, evidență contabilă separată, furnizare a accesului la rețea și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, și respectiv cea de control al tarifelor.

1.3. Principalii indicatori de caracterizare a pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte mobile din România

În prezent, în România, există șase furnizori de servicii de telefonie furnizate prin intermediul unor rețele publice mobile terestre, și anume: S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Telemobil S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A.

Fiecare furnizor are dreptul de a utiliza diferite frecvențe radio. Prin urmare, pentru furnizarea de servicii de telefonie la puncte mobile sunt utilizate tehnologii diferite (de exemplu GSM, UMTS, CDMA), după cum se arată în Tabelul nr. 3. S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. au dezvoltat rețele care utilizează tehnologie de tip GSM, în timp ce S.C. Telemobil S.A. și S.C. Romtelecom S.A. operează rețele care utilizează tehnologie de tip CDMA.

Frecvențele radio utilizate pentru rețele de generația a treia au fost inițial alocate în banda de 2,1 GHz S.C. Orange România S.A., S.C. RCS & RDS S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A.. Prin Decizia președintelui ANCOM nr. 168/2010 pentru armonizarea utilizării benzilor de frecvențe radio pereche 880-915 MHz, 925-960 MHz, 1710-1747,5 MHz și 1805-1842,5 MHz, a fost liberalizată utilizarea benzilor de 900 MHz și 1800 MHz pentru servicii de comunicații mobile de generația a treia.

Tabelul nr. 3: Frecvențele radio alocate operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă din România

Operator	Banda de frecvențe	Tehnologie	Spectru alocat
S.C. Orange România S.A.	890-915 MHz 935-960 MHz	GSM 900	2 x 7,4 MHz
		UMTS 900	2 x 5 MHz (1 canal UMTS)
	1710-1747,5 MHz 1805-1842,5 MHz	GSM 1800 UMTS 1800	2 x 12,4 MHz
	1920-1980 MHz 2110-2170 MHz	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 14,8 MHz (3 canale UMTS FDD)
	1900-1920 MHz	UMTS TDD	5 MHz (1 canal UMTS TDD)
S.C. Vodafone Romania S.A.	890-915 MHz 935-960 MHz	GSM 900	2 x 7,4 MHz
		UMTS 900	2 x 5 MHz (1 canal UMTS)
	1710-1747,5 MHz 1805-1842,5 MHz	GSM 1800 UMTS 1800	2 x 12,4 MHz
	1920-1980 MHz 2110-2170 MHz	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 14,8 MHz (3 canale UMTS FDD)
	1900-1920 MHz	UMTS TDD	5 MHz (1 canal UMTS TDD)
S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A.	1710-1747,5 MHz 1805-1842,5 MHz	GSM 1800	2 x 12,6 MHz
	880-890 MHz 925-935 MHz	GSM 900	2 x 5 MHz
		UMTS 900	2 x 5 MHz (1 canal UMTS)
S.C. Telemobil S.A.	453-457,5 MHz 463-467,5 MHz	CDMA 2000	2 x 4,5 MHz
	1920-1980 MHz 2110-2170 MHz	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 14,8 MHz (3 canale UMTS FDD)
	1900-1920 MHz	UMTS TDD	5 MHz (1 canal UMTS TDD)
S.C. RCS & RDS S.A.	1920-1980 MHz 2110-2170 MHz	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 15 MHz (3 canale UMTS FDD)
	1900-1920 MHz	UMTS TDD	5 MHz (1 canal UMTS TDD)
S.C. Romtelecom S.A.	410-415 MHz 420-425 MHz	neutră	2 x 3,75 MHz

Sursa: ANCOM

Așa cum arată și datele din Tabelul nr. 4, intrarea operatorilor pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile a avut loc treptat. S.C. Telemobil S.A a intrat pe piață în anul 1992, folosind standardul NMT, iar începând cu anul 2001 a fost implementat standardul CDMA 450. S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A. au fost primii furnizori de servicii de telefonie mobilă care și-au lansat serviciile utilizând standardul GSM 900, la mijlocul anului 1997. S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. a intrat pe piață în anul 2000, folosind standardul GSM 1800. S.C. RCS & RDS S.A. a lansat serviciile de telefonie la puncte mobile în luna octombrie 2007 utilizând standardul UMTS, iar S.C. Romtelecom S.A. este ultimul operator intrat pe această piață, lansând serviciile de telefonie la puncte mobile în luna iunie 2009 în standard CDMA.

Tabel nr. 4: Anul începerii furnizării de servicii de telefonie la puncte mobile

Telemobil	Orange	Vodafone	Cosmote	RCS & RDS	Romtelecom
1992	1997	1997	2000	2007	2009

Sursa: ANCOM

Datele din Tabelul nr. 5 indică faptul că toți furnizorii de servicii de telefonie furnizate prin intermediul rețelelor publice mobile terestre care utilizează tehnologia de tip GSM sau CDMA au reușit să obțină un grad ridicat de acoperire a rețelelor, în timp ce aria de acoperire a rețelelor de tip UMTS a fost istoric limitată la niveluri inferioare datorită utilizării exclusive a benzii de 2,1 GHz. Liberalizarea utilizării benzii de 900 MHz pentru servicii de generația a treia este de așteptat să conducă la creșterea rapidă și substanțială a acoperirii teritoriale și a populației cu astfel de servicii de către operatorii care dispun de spectru în această bandă.

Tabelul nr. 5: Gradul de acoperire al rețelelor publice mobile terestre

a) Gradul de acoperire a rețelelor de tip GSM/CDMA*

	Operator	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Acoperire la nivel de populație	Orange	98,8%	99,0%	99,2%
	Vodafone	97,0%	97,1%	97,3%
	Cosmote	98,9%	99,2%	99,3%
	Telemobil	97,7%	97,7%	97,7%
	RCS & RDS	N/A	N/A	N/A
	Romtelecom	N/A	46,0%	67,1%
Acoperire la nivel de teritoriu	Orange	84,6%	85,6%	86,3%
	Vodafone	77,9%	79,0%	82,3%
	Cosmote	88,1%	89,7%	90,2%
	Telemobil	87,8%	87,8%	87,8%
	RCS & RDS	N/A	N/A	N/A
	Romtelecom	N/A	21,6%	51,0%

* ANCOM a solicitat furnizorilor calcularea gradului de acoperire astfel:

- în cazul rețelelor de tip GSM: gradul de acoperire se va calcula pentru valoarea minimă a câmpului la recepție (Rxlevsub) -92 dBm; simularea acoperirii se face cu o antenă având câștigul 0 dBi, situată la înălțimea de 1,5 m deasupra solului;
- în cazul rețelelor de tip CDMA: gradul de acoperire se va calcula conform specificațiilor menționate în licențele de utilizare a frecvențelor radio respective.

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

b) Gradul de acoperire a rețelor de tip UMTS*

	Operator	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Acoperire la nivel de populație	Orange	47,4%	47,4%	55,3%
	Vodafone	50,8%	53,6%	91,2%
	Cosmote	N/A	N/A	N/A
	Telemobil	N/A	36,6%	60,3%
	RCS & RDS	50,0%	68,7%	73,8%
	Romtelecom	N/A	N/A	N/A
Acoperire la nivelul de teritoriu	Orange	7,2%	7,2%	16,3%
	Vodafone	11,4%	13,2%	75,7%
	Cosmote	N/A	N/A	N/A
	Telemobil	N/A	5,7%	26,9%
	RCS & RDS	22,0%	28,0%	46,0%
	Romtelecom	N/A	N/A	N/A

* în cazul rețelor de tip UMTS, ANCOM a solicitat furnizorilor calcularea gradului de acoperire conform specificațiilor menționate în licențele de utilizare a frecvențelor radio respective.

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Date privind numărul de abonați, volumul de trafic și veniturile înregistrate

Cifrele privind numărul de utilizatori ai serviciilor de telefonie prin intermediul rețelor publice mobile terestre sunt prezentate în Tabelul nr. 6. Conform acestor date, S.C. Orange România S.A. este lider de piață, urmat de S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. RCS & RDS S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. Romtelecom S.A.

S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. se adresează atât utilizatorilor de servicii pe bază de abonament, cât și utilizatorilor de servicii pe bază de cartele preplătite, în timp ce S.C. Romtelecom S.A. oferă servicii doar pe bază de abonament.

Tabelul nr. 6: Numărul utilizatorilor (indiferent de modalitatea de plată a serviciilor, în avans sau ulterior furnizării) de servicii de telefonie la puncte mobile (exprimat în milioane de cartele SIM „active”⁶)

a) Numărul total de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile

Furnizor/Nr. utilizatori	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Orange	10,4	10,9	10,4
Vodafone	8,0	7,2	7,6
Cosmote	4,6	5,7	5,2
Telemobil	0,4	0,2	0,1
RCS & RDS	1,2	1,3	1,3
Romtelecom	N/A	0,0003	0,0002
Total	24,5	25,4	24,6

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

⁶ Cartele SIM pe bază de abonament și cartele SIM preplătite „active”; cartelele SIM preplătite „active” reprezintă numărul de cartele SIM (corespunzătoare cartelelor preplătite) aflate în perioada de valabilitate la sfârșitul perioadei de raportare, **exclusiv** numărul de cartele SIM prin intermediul cărora nu s-a realizat trafic tarificat (inițiere/recepționare apeluri/servicii SMS/servicii MMS/servicii de acces mobil la internet) pe parcursul perioadei de raportare.

b) Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de abonament

Furnizor/Nr. utilizatori	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Orange	3,7	3,7	3,8
Vodafone	3,3	3,2	3,2
Cosmote	1,1	1,3	1,4
Telemobil	0,3	0,2	0,1
RCS & RDS	1,2	1,3	1,3
Romtelecom	N/A	0,0003	0,0002
Total	9,7	9,8	9,7

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

c) Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de cartele preplătite „active”

Furnizor/Nr. utilizatori	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Orange	6,7	7,3	6,7
Vodafone	4,6	3,9	4,4
Cosmote	3,5	4,4	3,8
Telemobil	0,02	0,06	0,03
RCS & RDS	N/A	N/A	0,003
Romtelecom	N/A	N/A	N/A
Total	14,8	15,6	14,9

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Volumul total al traficului originat de utilizatorii finali și veniturile aferente, obținute de către furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul, sunt prezentate în Tabelele nr. 7 și 8.

Tabelul nr. 7: Volumul traficului originat în rețelele publice de telefonie mobilă, exclusiv pentru servicii de roaming (exprimat în miliarde minute reale)

Furnizor/Volum trafic	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
Telemobil			
RCS & RDS			
Romtelecom			
Total	30,5	42,3	52,0

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 8: Venituri obținute de furnizorii de servicii de telefonie mobilă la nivelul pieței cu amănuntul (exclusiv servicii WAP și servicii de acces mobil la internet) (exprimate în milioane euro)

Furnizor/Venituri	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
Telemobil			
RCS & RDS			
Romtelecom			
Total	2.139	1.660	1.443

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Date privind cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul

În Tabelul nr. 9 sunt prezentate cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile, calculate în funcție de numărul total de utilizatori (cartele SIM „active”), precum și în funcție de numărul de utilizatori pe bază de abonament și, respectiv, pe bază de cartele preplătite „active”. La data de 31 decembrie 2010, S.C. Orange România S.A. deținea cea mai mare cotă de piață determinată în funcție de numărul de utilizatori (42,3%), fiind urmată de S.C. Vodafone Romania S.A. cu o cotă de piață de 30,3% și de S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. (21,3%). Ceilalți operatori înregistrează cote de piață considerabil mai mici, după cum urmează: S.C. RCS & RDS S.A. de 5,3%, S.C. Telemobil S.A. de 0,5%, iar S.C. Romtelecom S.A. de 0,001%.

Diferențe notabile între cotele de piață în funcție de modalitatea de plată se pot observa în cazul S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. (25,6% pe segmentul cartelelor preplătite „active”, comparativ cu numai 14,1% pe segmentul abonamentelor) și în cazul S.C. RCS & RDS S.A. (13,5% pe segmentul abonamentelor, comparativ cu numai 0,02% pe segmentul cartelelor preplătite „active”), însă această societate a început la o dată recentă să furnizeze și servicii de telefonie mobilă pe bază de cartele preplătite.

Tabelul nr. 9: Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile

a) În funcție de numărul total de utilizatori (cartele SIM pe bază de abonament și cartele SIM preplătite „active”)

Furnizor/Cotă de piață	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Orange	42,3%	43,1%	42,3%
Vodafone	32,5%	28,3%	30,8%
Cosmote	18,8%	22,4%	21,1%
RCS&RDS	4,9%	5,3%	5,3%
Telemobil	1,5%	0,9%	0,5%
Romtelecom	N/A	0,001%	0,001%

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

b) În funcție de numărul de utilizatori pe bază de abonament

Furnizor/Cotă de piață	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Orange	37,9%	37,8%	38,9%
Vodafone	34,5%	33,2%	32,5%
Cosmote	11,5%	13,6%	14,1%
RCS & RDS	12,5%	13,8%	13,5%
Telemobil	3,5%	1,7%	0,9%
Romtelecom	N/A	0,003%	0,002%

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

c) În funcție de numărul de utilizatori pe bază de cartele preplătite (cartele SIM „active”)

Furnizor/Cotă de piață	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Orange	45,2%	46,5%	44,5%
Vodafone	31,2%	25,2%	29,7%
Cosmote	23,5%	27,9%	25,6%
Telemobil	0,1%	0,4%	0,2%
RCS & RDS	N/A	N/A	0,02%
Romtelecom	N/A	N/A	N/A

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Cotele de piață calculate în funcție de volumul de trafic realizat de utilizatori prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă sunt prezentate în Tabelul nr. 10, iar cotele de piață determinate în funcție de veniturile obținute din serviciile de telefonie la nivelul pieței cu amănuntul se pot observa în Tabelul nr. 11.

Tabelul nr. 10: Cotele de piață în funcție de volumul de trafic real (exclusiv roaming)

Furnizor/Cotă de piață	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
RCS & RDS			
Telemobil			
Romtelecom			

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 11: Cotele de piață în funcție de veniturile din servicii de telefonie mobilă furnizate la nivelul pieței cu amănuntul (exclusiv servicii WAP și servicii de acces mobil la internet)

Furnizor/Cotă de piață	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
RCS & RDS			
Telemobil			
Romtelecom			

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Operatori de rețele mobile virtuale (MVNO)

Un operator de rețea mobilă virtuală este un furnizor de servicii de telefonie care nu are licență de utilizare a frecvențelor radio alocată de ANCOM, nu are rețea proprie, dar obține dreptul de utilizare al infrastructurii de la un operator mobil, vânzând servicii de apeluri la puncte mobile sub propria marcă, deținând resurse de numerotație și punând la dispoziția abonaților un serviciu de relații cu clienții. Un astfel de model de exploatare în paralel a unei rețele publice mobile oferă operatorilor de rețele mobile virtuale posibilitatea de a furniza servicii utilizatorilor prin oferte personalizate. Astfel, pentru a spori concurența pe

piața operatorilor de telefonie la puncte mobile, fără a implica investiții mari în infrastructură, Autoritatea a deschis, începând cu luna august 2008, spre alocare numere nongeografice din subdomeniul 0ZA = 070 dedicate furnizorilor de rețele mobile virtuale. Cu toate acestea, furnizarea de servicii de telefonie la puncte mobile prin intermediul rețelelor mobile virtuale nu a luat amploare în România, operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile din România nefiindu-le impuse obligații specifice legate de furnizarea accesului la rețeaua proprie a unor operatori de rețele mobile virtuale. De asemenea, până la această dată, nu a fost încheiat niciun acord comercial între un operator al unei rețele publice mobile terestre și un operator al unei rețele mobile virtuale.

Capitolul II

Piețele relevante de gros corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

2.1. Descrierea serviciilor analizate la nivelul pieței de gros și a serviciilor corespunzătoare la nivelul pieței cu amănuntul. Delimitarea și definirea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile

La nivelul pieței cu amănuntul, un apel destinat unui anumit număr mobil determină transmiterea apelului de la apelant către rețeaua de telefonie în care este activat numărul apelat. Alegerea de către partea apelată a rețelei publice de telefonie la puncte mobile la care este conectată este independentă de acțiunile părții apelante.

Furnizarea de servicii de telefonie abonaților se poate face prin oferirea unor pachete de servicii, în cadrul cărora serviciile de terminare a apelurilor nu sunt individualizate. Spre exemplu, luând în considerare faptul că fiecare abonat dorește efectuarea de convorbiri telefonice în cadrul diverselor rețele, furnizorii trebuie să încheie acorduri de interconectare între ei în vederea asigurării conectivității între utilizatorii finali. Conectivitatea permite atât utilizatorilor din aceeași rețea publică de comunicații electronice, cât și celor din rețele diferite, să comunice între ei. Un furnizor care nu reușește să asigure conectivitatea între utilizatorii săi și cei ai altor furnizori va fi mai puțin competitiv, ajungând, în final, să-și piardă baza de clienți. Astfel, în vederea furnizării unor servicii complete abonaților proprii, interconectarea rețelelor reprezintă o necesitate și, din punct de vedere al furnizorilor, necesitatea de a achiziționa servicii de terminare a apelurilor în alte rețele este determinată în mod direct și nemijlocit de cererea de la nivelul pieței cu amănuntul pentru servicii de apeluri la puncte mobile.

Serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile presupune preluarea apelurilor de la punctul de interconectare cu rețeaua unui operator și livrarea lor către punctul mobil final de destinație. Serviciul de interconectare în vederea terminării este serviciul care, alături de serviciile de interconectare în vederea originării și tranzitului comutat, achiziționate la nivelul pieței de gros, reprezintă elementele esențiale necesare furnizării de apeluri naționale și internaționale la nivelul pieței cu amănuntul. Accesul la rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul este necesar oricărui furnizor în vederea asigurării conectivității între utilizatorii finali aparținând unor rețele diferite, datorită faptului că, din punctul de vedere al unui utilizator, accesul la o rețea publică de telefonie este echivalent cu posibilitatea de a primi și origina apeluri.

Din punctul de vedere al utilizatorilor, accesul la o rețea publică de telefonie la puncte mobile implică posibilitatea de a iniția și primi apeluri de la, respectiv la puncte mobile. Pentru a furniza servicii de acces utilizatorilor finali în mod permanent, operatorii pun la dispoziția abonaților echipamentele și serviciile necesare.

Furnizarea serviciilor de apeluri în afara rețelei de origine, la nivelul pieței cu amănuntul, necesită achiziționarea, la nivel de gros, a serviciului de terminare a apelurilor în rețeaua operatorului care furnizează accesul părții apelate. Particular acestui segment este faptul că nu există alternativă la terminarea apelurilor

la un anumit număr. Datorită acestor considerente, și având totodată în vedere principiul „*partea apelantă plătește*”, teoriile economice prevalente, precum și experiențele anterioare în materie de reglementare, fiecare rețea este considerată un segment omogen distinct lipsit de constrângeri concurențiale.

În cazul furnizării de apeluri în interiorul aceleiași rețele (inclusiv între utilizatori ai serviciilor de telefonie la puncte fixe și utilizatori ai serviciilor de telefonie la puncte mobile aparținând aceluiași operator), serviciile de la nivelul pieței de gros se consideră a fi auto-furnizate, asigurându-se astfel conectivitatea între utilizatorii finali aparținând aceleiași rețele. De asemenea, serviciile de la nivelul pieței de gros pot fi achiziționate de la operatori terți, astfel încât abonații proprii să poată efectua apeluri către utilizatorii altor rețele publice de telefonie.

În ceea ce privește definirea și delimitarea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile, serviciile de interconectare în vederea originării, tranzitului, respectiv a terminării apelurilor reprezintă un tot unitar care asigură conectivitatea rețelelor și permit realizarea de apeluri la nivelul pieței cu amănuntul. Serviciul de origine, respectiv cel de terminare a apelurilor, sunt servicii simetrice, din punctul de vedere al elementelor fizice de rețea utilizate (partea din rețea care asigură legătura între utilizatorul final și comutatorul cel mai apropiat de utilizatorul final), al doilea serviciu fiind practic echivalentul primului serviciu văzut din perspectiva părții apelate.

Elementele fizice ale rețelei de transport în tehnologie GSM, pornind de la originarea apelurilor către terminarea lor, sunt după cum urmează: stația mobilă, alcătuită din terminalul mobil al apelantului împreună cu cardul SIM, stația de bază de emisie-recepție (BTS), care acoperă o singură celulă, stația de bază control care administrează una sau mai multe stații de bază de emisie-recepție (BSC), comutatorul rețelei mobile (MSC), interfața către celelalte rețele de telefonie, fie ele fixe sau mobile, după care urmează transferul apelurilor către destinația apelată. Având în vedere că, în contextul prezentei analize, de interes este serviciul de terminare la puncte mobile, segmentele de rețea prin care este transferat apelul către numărul apelat sunt simetrice cu cele descrise mai sus⁷. Astfel, serviciul de terminare este echivalentul celui de origine, din punctul de vedere al elementelor fizice de rețea utilizate, cu diferența că este văzut din perspectiva părții apelate. ANCOM consideră că segmentul de rețea aferent serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile este delimitat de punctul de interconectare, pe de o parte, și de punctul terminal al rețelei (terminalul mobil al abonatului), pe de altă parte.

Alternativele tehnologiei GSM sunt reprezentate de rețele de tip UMTS/WCDMA (3G) și, respectiv, de LTE (tehnologie în curs de dezvoltare), aceste tehnologii permițând o viteză mai mare de transmisie a datelor, o calitate îmbunătățită a transmisiei de voce, utilizarea canalelor pentru transmiterea simultană a vocii și a datelor. Cu toate acestea, arhitectura rețelei care asigură conectivitatea între oricare doi utilizatori finali, abonați ai serviciilor de telefonie la puncte mobile, nu diferă semnificativ din punct de vedere al segmentelor de rețea identificate anterior. Ca atare, indiferent de tehnologia utilizată pentru transmiterea apelului, se aplică aceeași definiție a serviciului de terminare.

⁷ În context, intensitatea cu care serviciile de origine, respectiv terminare, utilizează aceleași elemente de rețea, poate fi diferită.

În consecință, pe baza evoluțiilor previzibile privind arhitectura viitoare a rețelelor mobile din România, ANCOM consideră că **segmentul de rețea aferent serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile este delimitat de punctul de interconectare, pe de o parte, și de punctul terminal al rețelei (terminalul mobil al apelatului), pe de altă parte.**

2.2. Structura pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Evoluții în perioada 2008 – 2010

În Tabelul nr. 12 este prezentată evoluția volumelor de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă, în timp ce Tabelul nr. 13 prezintă evoluția aceluiași tip de trafic, considerând și traficul auto-furnizat. Tabelul nr. 14 evidențiază veniturile rezultate din terminarea apelurilor la puncte mobile.

Tabelul nr. 12: Volumul de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă provenit din alte rețele publice de telefonie* (exprimat în milioane minute)

Operator/Volum trafic	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
Telemobil			
RCS & RDS			
Romtelecom			
Total	7.019	7.478	7.826

**exclusiv traficul originat de proprii abonați la serviciile de telefonie fixă către proprii abonați la serviciile de telefonie mobilă*

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 13: Volumul total de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă, inclusiv trafic auto-furnizat* (exprimat în milioane minute)

Operator/Volum trafic	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
Telemobil			
RCS & RDS			
Romtelecom			
Total	32.181	43.396	52.846

**inclusiv traficul autofurnizat, originat atât de către proprii utilizatori ai serviciilor de telefonie mobilă, cât și de către proprii abonați la servicii de telefonie fixă, către proprii abonați la serviciile de telefonie mobilă*

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 14: Venituri din volumele de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă (exprimat în milioane euro)

Furnizor/Venituri	2008	2009	2010
Orange			
Vodafone			
Cosmote			
Telemobil			
RCS & RDS			
Romtelecom			
Total	461	410	400

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

2.3. Măsurile de reglementare în vigoare care influențează în mod direct sau indirect furnizarea serviciilor de telefonie la puncte mobile. Evoluția tarifelor de terminare la nivelul statelor membre UE

După cum a fost menționat mai sus, S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. RCS & RDS S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A. au fost desemnate ca furnizori cu putere semnificativă pe piața de terminare a apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie la puncte mobile. În urma analizei, celor 5 furnizori le-au fost impuse o serie de obligații în ceea ce privește interconectarea în vederea terminării apelurilor în rețelele de telefonie la puncte mobile pe care le operează⁸. Astfel, măsurile impuse au vizat:

1. Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, prin obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, inclusiv respectarea unor termene maxime de negociere și implementare a acordurilor de interconectare.

2. Obligația de transparență, prin:

a) obligația de a transmite ANCOM copii de pe fiecare din acordurile de interconectare încheiate, în termen de 5 zile lucrătoare de la data încheierii acestora, precum și toate informațiile referitoare la modificarea sau la încetarea acordurilor, însoțite de actele doveditoare, după caz, în termen de 5 zile lucrătoare de la data la care a survenit modificarea sau încetarea;

b) obligația de a publica o ofertă de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie pe care o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, în termen de 90 de zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a deciziilor, cu excepția S.C. RCS & RDS S.A., care are obligația de a publica ORI de la data de 1 ianuarie 2010;

c) până la publicarea ORI, a fost impusă obligația de a publica tarifele tuturor serviciilor necesare realizării interconectării și a facilităților asociate interconectării, precum și a oricăror modificări sau completări

⁸ Deciziile președintelui ANCOM nr. 295/2009 (Cosmote), nr. 296/2009 (Orange), nr. 297/2009 (RCS&RDS), nr. 298/2009 (Telemobil), nr. 299/2009 (Vodafone) pentru desemnare acestor operatori ca furnizori cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele publice de telefonie..

ale acestor tarife, cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de intrarea în vigoare a noilor tarife; de asemenea, publicarea denumirii și adreselor tuturor comutatoarelor unde se realizează sau se poate realiza interconectarea, precum și de a actualiza aceste informații.

3. Obligația de nediscriminare, prin:

a) obligația de a aplica condiții echivalente în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau care beneficiază deja de interconectare;

b) punerea la dispoziția solicitanților a tuturor serviciilor și informațiilor necesare pentru realizarea interconectării, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu excepția condițiilor referitoare la tarifele practicate, cu cele oferite pentru propriile servicii.

4. Obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

În privința ultimei obligații, datorită intrării mai târzii pe piață și faptului că operează strict rețele 3G în banda de frecvență 2100 MHz, tariful reglementat pentru S.C. RCS & RDS S.A. este mai mare decât cel aplicabil celorlalți operatori. Astfel, S.C. RCS & RDS S.A. nu poate tarifa mai mult de 5,67 eurocenți pe minut pentru interconectarea în vederea terminării apelurilor în rețeaua sa, în timp ce toți ceilalți operatori au un plafon maxim de 5,03 eurocenți pe minut.

În ceea ce privește S.C. Romtelecom S.A., datorită intrării recente pe piață, aceasta nu a făcut obiectul unei analize de piață, nefiind desemnată ca având putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie. În prezent, tarifele percepute de S.C. Romtelecom S.A. pentru interconectarea în vederea terminării apelurilor la puncte mobile sunt de 5,03 eurocenți pe minut, în relația cu S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A., 6,4 eurocenți pe minut la interconectarea cu S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., respectiv 7,21 eurocenți pe minut pentru S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A.

Portabilitatea numerelor

Conform prevederilor Directivei 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva privind serviciul universal), statele membre ale Uniunii Europene au obligația de a asigura posibilitatea tuturor abonaților de servicii de telefonie destinate publicului (inclusiv celor de servicii de telefonie furnizate la puncte mobile) de a-și porta atât numărul geografic, cât și numărul nongeografic. Această obligație a fost transpusă în legislația națională, portabilitatea numerelor fiind disponibilă în România pentru numerele utilizate pentru servicii de telefonie la puncte mobile de la data de 21 octombrie 2008⁹.

Disponibilitatea facilității de portare a numărului de telefon determină scăderea barierei la schimbarea furnizorului, pierderea numărului fiind considerată în trecut de către abonați unul dintre motivele principale avute în vedere la schimbarea furnizorului de servicii de telefonie destinate publicului.

⁹ Decizia președintelui ANRC nr. 144/2006 privind implementarea portabilității numerelor, cu modificările și completările ulterioare, și Decizia președintelui ANRCTI nr. 3444/2007 privind adoptarea Condițiilor tehnice și comerciale de implementare a portabilității numerelor.

În acest sens menționăm că de la data lansării serviciului de portabilitate a numerelor, 21 octombrie 2008, numărul de portări a crescut constant, în luna mai 2011 înregistrându-se peste 340.000 numere de telefonie mobilă portate (ceea ce reprezintă peste 1% din numărul total de cartele SIM valabile).

Prin urmare, implementarea portabilității numerelor a avut impactul scontat pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile, eliminând una dintre barierele importante la schimbarea furnizorului serviciului, respectiv pierderea dreptului de a utiliza același număr de telefon.

Evoluția tarifelor de terminare la nivelul statelor membre UE

Ținând cont de reglementările în vigoare, la nivelul întregii Uniuni Europene se remarcă tendința de reducere a tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile. Astfel, în anul 2010, media statelor membre UE a fost de 5,46 eurocenți pe minut, în condițiile în care tarifele aferente fiecărei țări au fost ponderate cu volumul de trafic terminat în rețeaua fiecărui operator. În luna octombrie 2010, tarifele cele mai scăzute au fost înregistrate în Cipru (cu o medie de 1,84 eurocenți pe minut), în timp ce la polul opus se situează Luxemburg cu o medie de 8,53 eurocenți pe minut¹⁰.

Cu toate acestea, având în vedere prevederile Recomandării Comisiei Europene 2009/396/CE, tarifele sunt prevăzute a scădea substanțial până în anul 2013. În acest sens amintim Belgia, Olanda, Franța și Marea Britanie, unde autoritățile naționale de reglementare au stabilit deja tarife cuprinse între 0,8 și 1,2 eurocenți pe minut pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele fiecărui furnizor de servicii de telefonie ce trebuie atinse până în ianuarie 2013.

2.4. Identificarea pieței relevante a produsului

Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele sau serviciile care sunt considerate de către utilizatorii finali ca fiind interschimbabile sau substituibile atât din punct de vedere al utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului, cât și în ceea ce privește condițiile de concurență sau/și structura cererii și a ofertei pentru produsele respective.

Pentru identificarea pieței relevante a produsului ANCOM a avut în vedere atât criteriile legate de substituibilitatea cererii și a ofertei pe piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, cât și pe piața cu amănuntul, ținând cont de caracteristicile funcționale și tehnice care ar putea face posibilă această substituibilitate. De asemenea, Autoritatea a analizat și existența constrângerilor pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie cu ajutorul aplicării testului monopolistului ipotetic¹¹. Astfel, în condițiile în care un unic furnizor ipotetic este capabil să determine o creștere mică, dar semnificativă și de durată, cu 5-10% a prețului fără a suferi pierderi, atunci piața pe care acest furnizor acționează reprezintă o piață distinctă a produsului. Dacă consumatorii ar putea să înlocuiască grupul de produse/servicii respectiv cu altul astfel încât să transforme strategia de creștere a prețului într-

¹⁰ Digital Agenda Scoreboard 2011

¹¹ Nota Comisiei cu privire la definirea piețelor relevante în scopurile dreptului comunitar al concurenței (Nota Comisiei privind definirea piețelor), OJ 1997 C 372/3, precum și Instrucțiunile CE.

una neprofitabilă, atunci bunurile sau serviciile cu care utilizatorii le vor substitui pe cele în cauză fac parte din aceeași piață relevantă a produsului/serviciului.

Aspectele analizate de ANCOM în cadrul demersului de identificare a pieței relevante a produsului sunt următoarele:

1. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor în fiecare rețea publică mobilă de telefonie;
2. dacă serviciile de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie la puncte mobile care utilizează tehnologiile 2G și 3G fac parte din aceeași piață relevantă;
3. dacă serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe către numere utilizate pentru servicii de tip "home zone" fac parte din aceeași piață relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile;
4. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile „auto-furnizate”;
5. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată și pentru servicii de informații privind abonații;
6. dacă există alte servicii care pot exercita constrângeri asupra prețului la nivelul pieței cu amănuntul (transmiterea de mesaje SMS, multimedia sau e-mail, utilizarea serviciilor prin tehnologia de tip VoIP, adoptarea unor măsuri cu impact asupra duratei apelului).

Luând în considerare locația de unde se inițiază un apel din perspectiva serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANCOM consideră că apelurile nu se diferențiază în funcție de originea națională sau internațională a lor, în funcție de faptul că au fost inițiate într-o rețea fixă sau mobilă sau în funcție de numărul de rețele de comunicații electronice prin care a fost tranzitat apelul înaintea terminării acestuia. Prin urmare, independent de rezultatul revizuirii pieței de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie, piața relevantă a produsului cuprinde apelurile terminate la puncte mobile într-o rețea publică din România indiferent de originea acestora.

2.4.1. Analiza necesității definirii pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile la nivelul fiecărei rețele publice de telefonie

Având în vedere specificul serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, ANCOM analizează în cele ce urmează necesitatea definirii unei piețe distincte a serviciilor de terminare în fiecare rețea publică de telefonie. Alte posibilități ar fi fie definirea unei piețe comune pentru terminarea la puncte mobile în toate rețelele de telefonie, fie, la polul opus, definirea unei piețe distincte pentru serviciile de terminare a apelurilor la fiecare număr, asignat fiecărui abonat, în fiecare rețea. Concluziile cu privire la definiția pieței relevante a produsului se bazează pe criteriile substituibilității cererii și ofertei, atât la nivelul pieței de gros, cât și la nivelul pieței cu amănuntul.

a) Substituibilitatea cererii la nivelul pieței cu amănuntul

În cele ce urmează, ANCOM evaluează dacă utilizatorii finali au posibilitatea să substituie, luând în calcul caracteristicile funcționale și de preț specifice, diversele servicii de terminare a apelurilor. În urma aplicării testului monopolistului ipotetic, toate produsele/serviciile cu care utilizatorii finali ar substitui serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie ca urmare a creșterii cu 5-10% a tarifelor aferente sunt considerate parte a pieței relevante.

Conform principiului „*partea apelantă plătește*” persoana care inițiază apelul plătește un tarif ce conține înglobat costul corespunzător serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile, cuantumul tarifului depinzând de operatorul în a cărui rețea este terminat apelul. Astfel, o creștere a tarifului aferent serviciului de terminare determină un cost mai ridicat pentru apelant, neavând niciun impact direct asupra resurselor apelatului.

În acest context, dacă un operator monopolist ipotetic crește tariful pentru serviciile de terminare în propria rețea cu 5-10%, pot exista constrângeri concurențiale la nivelul pieței de gros din partea utilizatorilor finali. Spre exemplu, ca urmare a creșterii tarifarilor, utilizatorii finali pot fi puși în situația de a nu mai primi apeluri telefonice de la anumiți apelanți deoarece prețul este prea ridicat. În aceste condiții, cel mai probabil este ca aceștia din urmă să schimbe furnizorul de servicii de telefonie la puncte mobile la care sunt abonați.

Prin urmare, Autoritatea va analiza în ce măsură serviciile de apeluri la puncte mobile pot fi înlocuite cu alte servicii de apeluri, cele din urmă determinând ca decizia de creștere a tarifelor de către monopolistul ipotetic să fie neprofitabilă. Analiza de substituibilitate este condusă la nivelul pieței cu amănuntul și are în vedere atât perspectiva părții apelante, persoana care realizează un apel către o rețea publică de telefonie la puncte mobile, cât și cea a părții apelate, persoana care recepționează apelul, fiind conectată într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile.

A. Analiza comportamentului părții apelante

Pornind de la premisa unei creșteri mici dar semnificative și netranzitorii a tarifului la nivelul pieței cu amănuntul (ca urmare a creșterii tarifului pentru serviciile de terminare la nivel de gros), apelantul are, teoretic, următoarele posibilități de substituție: poate să înlocuiască apelul mobil-mobil în afara rețelei cu un apel fix-mobil în cadrul aceleiași rețele de comunicații electronice, dat fiind că în afară de S.C. Telemobil S.A. toți furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile oferă și servicii de telefonie la puncte fixe, ori poate efectua un apel mobil-mobil în cadrul aceleiași rețele. Este de menționat că punctul de referință îl reprezintă apelurile mobil-mobil deoarece, conform obiceiurilor de consum ale utilizatorilor de telefonie la puncte mobile, 47% efectuează exclusiv apeluri către rețelele mobile de la terminalul mobil, în timp ce alți 42% efectuează apeluri într-o măsură mai mare către rețelele mobile¹².

În cazul în care se consideră un apel fix-mobil, apelantul trebuie să fie conectat la un terminal fix și să dețină un abonament la o rețea publică de telefonie la puncte fixe. Mai mult, dacă este vorba despre un apel fix-mobil în aceeași rețea publică de telefonie, această situație presupune ca apelantul să fie conectat la un terminal fix în aceeași rețea cu cea a apelatului. Apelantul fie deține atât un terminal fix, cât și unul mobil, putând efectua apeluri de pe ambele, fie renunță la serviciile asociate terminalului mobil, datorită prețului prea ridicat al apelurilor, înlocuindu-l cu serviciile oferite de un operator de telefonie la puncte fixe.

În cazul unui apel mobil-mobil în aceeași rețea publică de telefonie, apelantul efectuează convorbirea în cadrul aceleiași rețele la care este și el conectat. Această situație presupune ca ambele părți să folosească serviciile de telefonie la puncte mobile ale aceluiași furnizor, putând folosi servicii de telefonie la puncte mobile ale mai multor furnizori simultan, pe de o parte, sau, alternativ, apelantul să renunțe la serviciile de

¹² Studiu privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat de către ANCOM în colaborare cu Gallup România la nivelul utilizatorilor finali – persoane fizice în perioada martie – aprilie 2010, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 1289 persoane.

telefonie la puncte mobile oferite de furnizorul inițial și să îl înlocuiască cu furnizorul de acces al părții apelate, ca urmare a creșterii tarifarilor considerate.

Realizarea unui apel fix-mobil în aceeași rețea publică de telefonie, în locul realizării unui apel mobil-mobil în rețele publice diferite de telefonie la puncte mobile

Autoritatea a analizat care este comportamentul potențial al părții apelante, în condițiile în care tariful pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o anumită rețea publică de telefonie ar crește, determinând, ca o consecință, o creștere a tarifului cu amănuntul pentru apelurile către abonații furnizorului respectiv. În acest caz, este probabil ca partea apelantă să încerce să substituie apelul mobil-mobil cu un apel fix-mobil, spre exemplu. Astfel, un apel mobil-mobil în rețele diferite de telefonie are ca potențial substituit un apel fix-mobil în cadrul aceleiași rețele de telefonie.

Deși, în general, un apel mobil-mobil în rețele diferite de telefonie este mai scump decât un apel fix-mobil în aceeași rețea de telefonie, trebuie luată în calcul și investiția generată de achiziționarea unui abonament și respectiv a unui terminal fix, în cazul în care apelantul nu beneficiază de acestea deja. Mai mult, serviciul de apeluri trebuie achiziționat de la furnizorul în rețeaua căruia este conectată partea apelată, apelantul neavând de ales, dat fiind că dorește să beneficieze de tarifele mai reduse percepute în cazul unui apel fix-mobil în aceeași rețea. Pe de altă parte, în cazul în care apelantul beneficiază deja de servicii de telefonie la puncte fixe, dar furnizate de un alt operator decât cel vizat, este foarte puțin probabil ca acesta să fie dispus să schimbe furnizorii de servicii de telefonie fixă pentru a putea beneficia de tarife mai avantajoase pentru convorbirile cu apelatul, în rețeaua acestuia, chiar și în cazul unei creșteri a tarifului. Dacă se ia în considerare și faptul că apelantul dorește să inițieze convorbiri telefonice către mai mulți apelați de-a lungul timpului, atunci această substituibilitate nu este fezabilă deoarece presupune ca apelantul să fie conectat la toate rețelele de telefonie la puncte fixe operate de furnizorii de telefonie la puncte mobile, având în vedere că distribuția în funcție de numărul de abonați este relativ echilibrată (discrepanțele dintre numărul de abonați ai operatorilor fiind explicabile prin momentul intrării pe piață).

În urma implementării portabilității numerelor, devine din ce în ce mai dificil pentru apelant să identifice rețeaua de telefonie la puncte mobile la care este conectat echipamentul apelatului, în funcție de numerotația alocată acestuia. Astfel, posibilitatea de a substitui un apel mobil-mobil în rețele diferite cu un apel fix-mobil în aceeași rețea este și mai mult diminuată de faptul că este posibil ca rețeaua de terminare a apelului să fie necunoscută apelantului.

De asemenea, diferențele de tarife între apelurile mobil-mobil efectuate în rețele diferite de telefonie și apelurile fix-mobil efectuate în cadrul aceleiași rețele de telefonie pot avea ca explicație, pe de o parte, faptul că, în cazul unei convorbiri mobil-mobil, apelantul poate să efectueze oricând convorbirea, nefiind condiționat de prezența într-o casă/într-un birou etc., unde să existe o linie de acces de telefonie la puncte fixe, și, pe de altă parte, delimitarea între categoria utilizatorilor finali sensibili la modificările de tarife și categoria utilizatorilor finali mai puțin sensibili la astfel de modificări, influențând astfel decizia acestora cu privire la rețeaua utilizată și, în consecință, determinând menținerea nivelului tarifelor de terminare respective.

Având în vedere considerentele menționate anterior, opinia preliminară a ANCOM este că realizarea unui apel mobil-mobil în rețele diferite de telefonie nu este interschimbabilă cu efectuarea unui apel fix-mobil în cadrul aceleiași rețele de telefonie. Deși din punct de vedere al tarifelor percepute există un anumit grad

de substituibilitate având în vedere că apelurile fix-mobil în aceeași rețea sunt mai ieftine decât apelurile mobil-mobil în rețele diferite, din punct de vedere al caracteristicilor tehnice și funcționale este puțin probabilă existența unor constrângeri concurențiale pe termen scurt astfel încât eventuala creștere a tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie să fie neprofitabilă.

Realizarea unui apel mobil-mobil în aceeași rețea publică de telefonie mobilă, în locul realizării unui apel mobil-mobil în rețele publice diferite de telefonie la puncte mobile

În acest caz, Autoritatea are în vedere situația în care apelantul alege să efectueze convorbirea către partea apelată din aceeași rețea la care aceasta este conectată, ca urmare a creșterii prețului serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile pentru apelurile provenite din alte rețele. Astfel, ar rezulta că apelantul consideră substituibile apelurile între două rețele publice de telefonie la puncte mobile, tariful cu amănuntul al apelurilor în rețea exercitând presiuni concurențiale asupra tarifului cu amănuntul al apelurilor efectuate în afara rețelei de referință.

Analog situației precedente, apelurile în cadrul aceleiași rețele sunt mai ieftine decât apelurile în afara rețelei de origine. Cu toate acestea, partea apelantă trebuie să dețină mai multe cartele SIM corespunzătoare serviciilor furnizate de diverși operatori de telefonie la puncte mobile, în funcție de rețelele la care sunt conectați apelații vizați, fie să renunțe la serviciile furnizate de operatorul de la care le achiziționează în prezent, pentru a realiza apeluri în aceeași rețea cu cea a apelatului.

De asemenea, utilizarea pe scară largă a apelurilor în cadrul aceleiași rețele de telefonie la puncte mobile nu va fi posibilă deoarece utilizatorii finali sunt distribuiți între mai multe rețele mobile astfel încât gradul de substituibilitate între categoria de apeluri efectuate în aceeași rețea și cea a apelurilor efectuate în rețele diferite este scăzut. În ceea ce privește portabilitatea numerelor de telefon între rețele mobile, acestea diminuează și mai mult gradul de substituibilitate deoarece îngreunează identificarea rețelei de destinație a apelului. Astfel, apelantul are dificultăți în alegerea cartelelor SIM active în rețeaua la care este conectată persoana apelată.

În concluzie, ANCOM consideră că este puțin probabil ca utilizatorii finali care inițiază apeluri către numerotație asignată la puncte mobile să poată exercita constrângeri concurențiale la nivelul pieței de gros asupra tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, neexistând substituibilitate a cererii pentru terminarea apelurilor într-o rețea de telefonie la puncte mobile.

B. Analiza comportamentului persoanei apelate

În cele ce urmează, Autoritatea are în vedere potențialul comportament manifestat de partea apelată, ca răspuns la creșterea tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile în rețeaua la care este conectată și, implicit, creșterea tarifului pe piața cu amănuntul. După cum a fost menționat anterior, în România principiul ce guvernează fluxurile financiare corespunzătoare apelurilor telefonice este cel conform căruia „partea apelantă plătește”, astfel încât creșterea tarifară nu are un impact direct asupra apelatului. Cu toate acestea, el poate fi afectat indirect, spre exemplu în condițiile în care apelanții consideră tarifele prea ridicate și nu mai efectuează convorbiri telefonice către acesta.

O opțiune pentru partea apelată este să renunțe la serviciile oferite de furnizorul care a crescut tarifele și să apeleze la serviciile altui furnizor. În condițiile în care mai mulți abonați adoptă o astfel de poziție, furnizorul în cauză poate fi pus în situația în care diminuarea veniturilor ca urmare a pierderii abonaților este mai mare decât câștigul rezultat în urma creșterii tarifarilor. Cu toate acestea, pentru ca furnizorul respectiv să ajungă la concluzia că o astfel de creștere este neprofitabilă, trebuie ca abonații săi să aibă o cerere foarte elastică la prețul serviciilor operatorului, pe de o parte, și să se coordoneze între ei astfel încât să determine un impact semnificativ asupra operatorului, pe de alta. Or, este puțin probabil ca, în practică, cele două condiții să fie simultan îndeplinite astfel încât să se manifeste constrângeri concurențiale din partea apelatilor.

În ceea ce privește „efectul de grup”¹³, situație în care partea apelată este direct interesată de tarifele plătite de către partea apelantă, ANCOM consideră că impactul acestui efect asupra politicii de tarifarilor a unui furnizor monopolist ipotetic este limitat. În sprijinul acestei afirmații vine și faptul că, deși membrii unui grup doresc să fie conectați la aceeași rețea pentru a beneficia de tarife mai reduse, aceștia efectuează procentual mai multe apeluri către persoane din afara grupului decât către cele din grup. Mai mult, în momentul alegerii rețelei la care se conectează, există alte caracteristici ce primează pentru utilizatorii finali. Printre acestea putem menționa acoperirea rețelelor, calitatea serviciilor, valoarea abonamentului (care de obicei include atât minute în rețea cât și minute în afara rețelei), reputația companiei, gama și prețul telefoanelor mobile disponibile etc. Astfel, studiile de piață¹⁴ realizate pentru ANCOM arată că dintre cele 14 criterii luate în considerare de utilizatorii finali în alegerea rețelei la care să se conecteze, costurile suportate de apelanți sunt pe locul 11 în cazul persoanelor fizice, și pe locul 19 din cele 21 de criterii luate în considerare, în cazul persoanelor juridice¹⁵.

Prin urmare, ANCOM consideră că, din punct de vedere al apelatului, este dificilă determinarea unei constrângeri concurențiale care să facă neprofitabilă o creștere a tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie.

Analiza impactului serviciilor furnizate prin intermediul „numerelor personale” asupra substituibilității cererii la nivelul pieței cu amănuntul

De asemenea, apelatul mai are o opțiune în ceea ce privește apelurile originate în alte rețele publice de telefonie din România către numărul său de mobil. Planul național de numerotație, adoptat prin Decizia președintelui ANRCTI nr. 2895/2007, reglementează „numerele personale” de forma 0ZAB = 0802, apelatul putând încheia un contract cu un furnizor al unui astfel de serviciu care să prevadă recepționarea tuturor apelurilor la puncte terminale aparținând unor rețele de comunicații electronice diferite, prin intermediul unui număr unic și gestionarea acestor apeluri conform indicațiilor abonatului. O astfel de soluție are avantajul că abonatul vizat poate fi apelat la un număr unic, ulterior legătura fiind făcută, de către platforma inteligentă, fie către numărul de fix, fie către cel de mobil, în funcție de instrucțiunile apelatului.

¹³ Efectul de grup se referă la beneficiile pe care un abonat al unei rețele publice de telefonie mobilă le are datorită faptului că prietenii săi, familia, cunoștințele, colegii de serviciu etc. sunt conectați la aceeași rețea de telefonie mobilă.

¹⁴ Studiu privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat de către ANCOM în colaborare cu Gallup România la nivelul utilizatorilor finali – persoane fizice în perioada martie – aprilie 2010, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 1289 persoane.

¹⁵ Studiu privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat de către ANCOM în colaborare cu Gallup România la nivelul utilizatorilor finali – persoane juridice în perioada martie – aprilie 2010, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 1310 companii și instituții.

Cu toate acestea, în prezent, în România, nu există nicio entitate economică care să aibă alocată o astfel de numerotație (numerotația nu este încă deschisă spre alocare). Mai mult, dacă în orizontul de timp al analizei utilizatorii serviciilor de telefonie la puncte mobile ar avea posibilitatea de a se abona la un astfel de serviciu, este puțin probabil ca folosirea unor astfel de servicii să determine presiuni concurențiale asupra tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile. În primul rând, apelurile realizate prin intermediul numerelor personale sunt mai scumpe decât apelurile realizate prin intermediul numerelor geografice, nongeografice sau independente de locație, având în vedere costurile adiționale ocazionate de folosirea platformei inteligente și de redirectionarea apelurilor, în funcție de preferințele apelatului. Dat fiind că acest cost suplimentar este suportat de apelat, în fapt, din punct de vedere al fluxurilor financiare, realizarea unui astfel de apel presupune subvenționarea de către apelat a apelantului. În aceste condiții, utilizarea unui astfel de serviciu este adecvată pentru apelații care au un grad de sensibilitate ridicat la tarifele plătite de către apelanți.

Sintetizând, ANCOM consideră că dacă numerotația specifică numerelor personale ar fi deschisă spre alocare, furnizarea serviciilor prin intermediul acestor numere nu ar spori substituibilitatea serviciilor, neputând crea presiuni concurențiale asupra tarifelor percepute pentru terminarea apelurilor la puncte mobile.

b) Substituibilitatea cererii la nivelul pieței de gros

Cererea de servicii de terminare, la nivelul pieței de gros, este reprezentată în principal de furnizorii de rețele publice de telefonie. Pentru a oferi utilizatorilor finali – care sunt fie clienți proprii, fie clienți ai altor furnizori, prin serviciul de tranzit al apelurilor – posibilitatea de a beneficia în mod permanent de servicii de telefonie destinate publicului (primirea și inițierea de apeluri), furnizorii de rețele publice de telefonie sunt obligați să achiziționeze servicii de interconectare în vederea terminării apelurilor în rețelele altor operatori de telefonie la puncte mobile, asigurând astfel finalizarea apelurilor inițiate de abonații proprii la cât mai multe destinații.

Având în vedere că furnizorul în rețeaua căruia se originează apelurile nu are altă variantă decât achiziționarea serviciilor de terminare de la furnizorul care operează rețeaua la care este conectat abonatul apelat, elasticitatea cererii în funcție de preț pentru serviciile de terminare este scăzută, iar tarifele de pe piața cu amănuntul nu determină constrângeri pe piața de gros. Prin urmare, substituibilitatea cererii este inexistentă, terminarea neputându-se face în rețeaua operatorului vizat fără încheierea unui acord de interconectare în acest sens.

Lipsa substituibilității cererii sugerează faptul că furnizarea de apeluri către fiecare destinație individuală poate determina piețe relevante diferite, un furnizor monopolist ipotetic având posibilitatea de a crește în mod profitabil, peste nivelul competitiv, tarifele cu amănuntul către destinații specifice. Mai mult, chiar dacă furnizorii de comunicații electronice pot termina apelurile la puncte mobile într-o anumită rețea atât în mod direct, cât și în mod indirect (prin intermediul tranzitului național sau internațional în funcție de acordurile de interconectare), este puțin probabil ca tarifele pentru terminare să fie similare astfel încât să manifeste presiuni concurențiale unele asupra celorlalte.

În concluzie, lipsa substituibilității cererii la nivelul pieței de gros, denotă necesitatea definirii pieței de terminare a apelurilor la puncte mobile cel puțin la nivelul fiecărei rețele de telefonie publică mobilă. Cu toate

acestea, pentru a detalia cele mai sus-menționate ANCOM va evalua și substituibilitatea ofertei pe piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie.

c) Substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros

În ceea ce privește oferta pe piața de gros, ea este determinată de furnizorii de rețele publice de telefonie care asigură terminarea apelurilor transmise de la unul sau mai multe puncte de acces către proprii abonați. Furnizorii de rețele publice de telefonie care operează o rețea de acces sunt principalii ofertanți pe piața serviciilor de terminare a apelurilor. Pentru a evalua posibilitatea substituirii ofertelor mai multor operatori, ANCOM are în vedere următoarele situații potențiale: terminarea unui apel în alte rețele publice de telefonie la puncte mobile decât rețeaua la care este conectată partea apelată, terminarea unui apel în rețelele mobile virtuale și terminarea unui apel în rețele de tip radio, care utilizează tehnologii Wi-Fi sau Wi-Max.

Servicii de terminare a apelurilor în alte rețele publice de telefonie la puncte mobile decât rețeaua la care este abonată persoana apelată

Substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros presupune ca serviciul de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o anumită rețea publică de telefonie să poată fi furnizat de un alt operator decât cel care furnizează accesul părții apelate. Or, după cum a fost menționat anterior, terminarea apelurilor într-o anumită rețea de telefonie nu se poate face fără cooperarea operatorului respectiv, decât eventual în situația în care rețeaua acestuia ar fi cumpărată de un alt operator. Cu toate acestea, chiar și în situația prezentată anterior, cei doi operatori nu ar intra în competiție pe piața de gros, unul înlocuindu-l pe celălalt. O astfel de posibilitate poate fi exclusă datorită investițiilor costisitoare pe care trebuie să le facă operatorul cumpărător.

De asemenea, în condițiile aplicării principiului „*partea apelantă plătește*”, apelatul este indiferent, în genere, la quantumul tarifelor suportate de către apelant, alegerea rețelei în care se termină apelurile aparținându-i apelatului. Totuși, în ciuda posibilității deja existente de alegere a rețelei în care se originează un apel (și, în consecință, existența potențialului de a alege rețeaua în care se termină apelul), în prezent, nu există pe piață o posibilitate tehnică care să permită selectarea, de către operatorul în rețeaua căruia este originat apelul, a rețelei în care se va termina apelul, rețea diferită de rețeaua la care este conectată partea apelată.

Servicii de terminare a apelurilor în rețele mobile virtuale

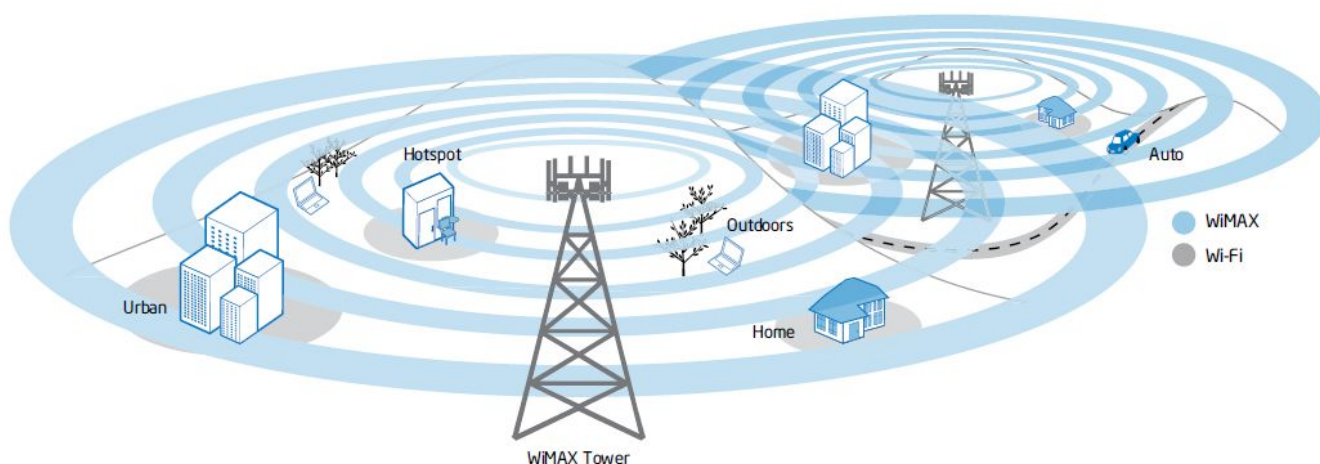
Având în vedere că în România, în prezent, nu există niciun operator de rețele mobile virtuale care să aibă încheiate acorduri de acces la rețelele mai multor operatori de telefonie la puncte mobile, nu există mijloacele tehnice necesare pentru ca abonații operatorilor de rețele mobile virtuale să poată alege rețeaua în care să se termine apelurile pe care le realizează. Astfel, substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros prin intermediul acestei opțiuni este inexistentă.

Servicii de terminare a apelurilor în rețele de tip radio (Wi-Fi, Wi-Max)

Din perspectiva ofertanților de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile, un potențial substitut al rețelelor deja operate de furnizori este utilizarea unor rețele prin intermediul tehnologiilor Wi-Fi și Wi-Max. Cu toate acestea, serviciile furnizate prin intermediul acestor tehnologii nu pot intra în concurență directă cu serviciile furnizate de către operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile deoarece, pe de o parte, astfel de rețele au o acoperire limitată la arii restrânse, așa numite hotspot-uri, iar pe de alta, impactul comercial pe care tehnologiile de acest tip l-au avut în România a fost redus. Astfel, menționăm că pe teritoriul național, la finele anului trecut, existau aproximativ 1.000 de hotspot-uri plasate în locații publice cu vâd comercial mare, cum ar fi aeroporturi, hoteluri, cafenele, săli de conferință etc., numărul acestora nefiind semnificativ mai mare decât în perioada anterioară (920 la sfârșitul anului 2009).

Impactul comercial pe care aceste tehnologii l-au avut la nivelul pieței de telecomunicații din România a fost redus datorită faptului că rețelele ce folosesc tehnologii de tip Wi-Fi sau Wi-Max nu au devenit operaționale pe scară largă. Acest lucru ar fi implicat, într-o mare măsură, dedublarea infrastructurii deja existente pentru furnizarea serviciilor de telefonie publică la puncte mobile. Astfel, tehnologiile Wi-Fi și Wi-Max au fost implementate cu precădere în zonele urbane, unde tranzitul persoanelor și densitatea sunt ridicate, traficul de date realizat prin intermediul acestor tehnologii justificând investiția inițială. De asemenea, impactul comercial pe care îl va avea tehnologia WiMAX în perioada de timp acoperită de analiza de piață este incert. Cu toate că apelurile ar putea fi rutate prin rețele de tip IP (Internet Protocol), tarifele de terminare în rețelele publice de telefonie mobilă nu ar putea fi evitate în cazul apelurilor la numere alocate pentru servicii de telefonie la puncte mobile.

Figura nr. 1: Schema acoperirii rețelelor de tip Wi-Max, respectiv Wi-Fi

Sursa: *Crystal Communications Limited, www.crystalcomltd.com/featured_whitepapers/0120080405096930_MotDoc.pdf.*

Prin urmare, opinia preliminară a ANCOM este aceea că, deși rețelele radio care utilizează tehnologii de tip Wi-Fi și Wi-Max pot oferi un anumit grad de mobilitate (mobilitate limitată – Figura nr.1), acestea nu se

pot compara cu rețelele de telefonie mobilă din punctul de vedere al facilităților oferite și, prin urmare, nu pot constitui un substitut viabil din punctul de vedere al ofertei pentru terminarea apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă pentru perioada de timp acoperită de această analiză.

Concluzii

Având în vedere aspectele menționate, ANCOM consideră că, din punct de vedere al cererii și al ofertei, nu există substitute viabile pe piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie în orizontul de timp supus analizei. În consecință, opinia preliminară a Autorității este aceea că serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie constituie o piață relevantă de gros distinctă.

2.4.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 2G și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie de care utilizează tehnologie de tip 3G

Furnizorul de rețele publice de telefonie la puncte mobile, după cum a fost argumentat în cadrul subcapitolelor anterioare, nu poate condiționa furnizarea serviciilor de terminare în propria rețea de tehnologia utilizată de operatorul rețelei în care este originat un apel. Totodată, nici apelantul, nici operatorul rețelei la care este conectat apelantul nu pot influența decizia apelatului de a se conecta la o anumită rețea de telefonie la puncte mobile, rețea operată prin intermediul tehnologiilor accesibile operatorului său. În aceste condiții și conform principiului neutralității tehnologice, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie trebuie să fie incluse în aceeași piață relevantă a produsului, indiferent de tehnologia utilizată.

Astfel, ANCOM consideră că serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 2G, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 3G, precum și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează atât tehnologie 2G, cât și 3G¹⁶ fac parte din aceeași piață relevantă a produsului.

Având în vedere că Autoritatea analizează piața de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie într-o manieră prospectivă, orizontul de timp vizat fiind de 3 ani, este de menționat că în urma transpunerii în legislația națională a Directivei 2009/114/CE a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 87/372/CEE a Consiliului privind benzile de frecvență care urmează să fie rezervate pentru introducerea coordonată în Comunitate a telecomunicațiilor mobile terestre digitale celulare paneuropene publice, Decizia președintelui ANCOM nr. 168/2010¹⁷ a permis liberalizarea utilizării spectrului

¹⁶ Până în prezent, această abordare a fost adoptată și de alte autorități naționale de reglementare în domeniul comunicațiilor electronice din statele membre, majoritatea dintre acestea incluzând în definiția pieței de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie care utilizează tehnologia 3G (Comisia Europeană - Societatea Informațională – <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/info/ecctf/library>).

¹⁷ Decizia președintelui ANCOM nr. 168/2010 pentru armonizarea utilizării benzilor de frecvențe radio pereche 880-915 MHz, 925-960 MHz, 1710-1747,5 MHz și 1805-1842,5 MHz.

de frecvențe radio astfel încât operatorii de telefonie la puncte mobile care dețin drepturi de utilizare în benzile de frecvențe radio 900 Mhz și 1800 MHz pot deja utiliza tehnologia 3G, iar în perspectivă este foarte probabil să fie permisă utilizarea tehnologiilor 4G indiferent de lungimea de bandă, atât timp cât dețin licențe de utilizare a respectivelor frecvențe. Acest demers are ca obiectiv armonizarea utilizării benzilor de frecvență la nivel paneuropean, având în vedere și principiul neutralității tehnologice, dar și soluțiile tehnologice potrivite în funcție de lungimea benzii. Astfel, din punctul de vedere al prezentei analize, Autoritatea consideră că, indiferent de generația de tehnologie utilizată, prezentă sau viitoare, operatorii ce furnizează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie acționează pe aceeași piață relevantă a produsului.

2.4.3. Analiza necesității includerii în piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile „auto-furnizate”

Serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe într-o rețea publică de telefonie furnizate pentru propria activitate („auto-furnizate”) se referă la terminarea apelurilor abonaților proprii în propria rețea de telefonie. Ținând cont de faptul că fiecare furnizor de servicii de telefonie la puncte mobile deține 100% din piața de terminare în propria rețea, Autoritatea consideră că serviciile de terminare „auto-furnizate” fac parte din piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

De asemenea, din punctul de vedere al substituibilității ofertei, orice operator care furnizează servicii de terminare în propria-i rețea pentru activitatea sa (serviciile de terminare „auto-furnizate”) poate trece repede, fără investiții suplimentare, la furnizarea de servicii de terminare pentru apelurile originare în orice altă rețea de telefonie. Astfel, ANCOM include în aceeași piață relevantă serviciile de terminare „auto-furnizate” și serviciile de terminare oferite altor operatori de rețele publice de telefonie.

2.4.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile

Pentru a evalua măsura în care serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie și serviciile de terminare a apelurilor către numere corespunzătoare punctelor fixe formează piețe separate sau o singură piață relevantă, trebuie analizată substituibilitatea atât din punct de vedere al cererii, cât și al ofertei, la nivelul pieței de gros și la nivelul pieței cu amănuntul.

În ceea ce privește substituibilitatea cererii la nivelul pieței cu amănuntul, ANCOM consideră că nu există substituibilitate între serviciile de apeluri la puncte mobile și cele la puncte fixe. În acest sens amintim rezultatele studiilor realizate de The Gallup Organization Romania, care arată că utilizatorii finali percep serviciile de telefonie la puncte fixe și pe cele la puncte mobile ca fiind în relație de complementaritate, nu de substituibilitate, 59% dintre utilizatorii de telefonie la puncte mobile având instalată și o linie telefonică fixă. De asemenea, utilizatorii finali persoane fizice folosesc, în proporție de 84%, terminalul mobil pentru a efectua apeluri către o rețea mobilă de pe teritoriul țării, în timp ce 79% folosesc terminalul fix pentru a origina apeluri către rețelele fixe, apelurile nefiind finalizate neapărat în aceeași rețea cu cea de origine¹⁸.

¹⁸ Conform studiului privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat de către ANCOM în colaborare cu Gallup România la nivelul utilizatorilor finali – persoane fizice în perioada martie – aprilie 2010, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 1289 persoane.

Totodată, ANCOM are în vedere un tip alternativ de servicii la puncte fixe ce ar putea reprezenta un substitut pentru serviciile la puncte mobile, și anume soluțiile fix-mobil (servicii de tip „zona mea” sau servicii care nu presupun predefinirea unei zone anume). Acest tip de servicii îmbină caracteristicile serviciilor de telefonie la puncte fixe cu folosirea elementelor de rețea specifice rețelelor de telefonie la puncte mobile, dar restricționează mobilitatea. Serviciile adiționale puse la dispoziția utilizatorilor finali de către operatorii ce furnizează astfel de soluții fix-mobil, servicii cum ar fi SMS, căsuță vocală, Cost Control, ascunderea identității apelului, apel în așteptare, apel reținut etc. sunt corespunzătoare serviciilor de telefonie la puncte mobile.

În cazul serviciilor de tip „zona mea”, mobilitatea utilizatorului este restrânsă la o anumită zonă predefinită de utilizator, care poate fi de exemplu cea de acasă sau de la locul de muncă, zonă în care terminalul funcționează în regim fix, numerotația activă fiind cea corespunzătoare. În afara zonei predefinite, există trei posibilități pentru terminarea apelurilor, fie redirectionarea către numărul de mobil, fie înregistrarea unui mesaj către căsuța vocală, fie redarea unui mesaj care să-l anunțe pe apelant că apelatul nu se află în zona predefinită. În ceea ce privește serviciile care nu presupun predefinirea unei zone anume, acestea implică reoriginarea apelurilor de către o platformă inteligentă către numărul de mobil al utilizatorului final, numerotația folosită fiind cea la puncte fixe.

De asemenea, din punctul de vedere al caracteristicii definitorii, celor două tipuri de servicii (la puncte fixe, respectiv la puncte mobile) sunt diferențiate de posibilitatea de “hand-over”. Serviciile de telefonie la puncte fixe sunt limitate din punct de vedere al mobilității, indiferent dacă este vorba despre serviciile de tip tradițional sau cele de tipul “homezone”. În contrast, serviciile de telefonie la puncte mobile sunt caracterizate de posibilitatea efectuării și recepționării de apeluri din orice locație în care există acoperire a rețelei operatorului de telefonie la puncte mobile, trecerea de la o celulă la alta făcându-se fără afectarea convorbirii în curs (“hand-over”). Prin urmare, substituibilitatea, din punct de vedere al caracteristicii principale a acestor tipuri de servicii, este limitată.

În plus, tarifele practicate la nivel cu amănuntul pentru aceste servicii de telefonie cu mobilitate redusă sunt la nivelul celor practicate pentru serviciile de telefonie la puncte fixe și, deci, considerabil mai mici decât cele percepute pentru realizarea de apeluri la puncte mobile.

Argumentele prezentate mai sus confirmă faptul că o creștere cu 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic) a tarifelor pentru accesul la serviciile de telefonie la puncte mobile nu ar avea ca efect renunțarea definitivă la accesul la serviciile de telefonie la puncte mobile și utilizarea exclusiv a serviciilor de telefonie la puncte fixe.

La nivelul pieței de gros substituibilitatea cererii pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe cu cererea pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile este inexistentă. Dacă apelantul dorește realizarea unei convorbiri telefonice către un număr specific, activat într-o anumită rețea de telefonie la puncte mobile, furnizorul căruia acesta îi este asignat nu are altă variantă decât să achiziționeze serviciile de terminare de la furnizorul părții apelate.

Din punct de vedere tehnic este imposibil ca serviciul de terminare într-o rețea publică de telefonie să poată fi furnizat de un alt operator decât de cel care furnizează serviciul de acces părții apelate. În consecință, o creștere cu 5-10% a tarifelor pentru serviciile de terminare la puncte fixe, realizată de un monopolist ipotetic, nu ar determina intrarea pe piață de noi furnizori sau înlocuirea ofertei inițiale cu cea a altui furnizor.

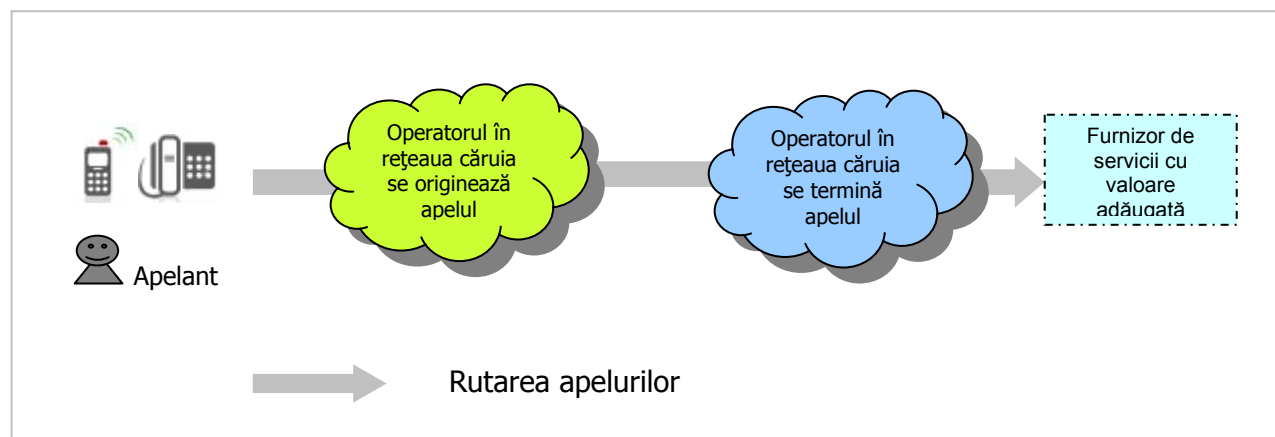
Având în vedere considerațiile expuse, **serviciile de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte fixe furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, nu pot fi substituite cu serviciile de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, formând piețe ale produsului distincte.**

2.4.5. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile de tipul „oricine către oricine” și serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată și pentru servicii de informații privind abonații

Având în vedere posibilitatea utilizatorilor finali de a efectua apeluri fie către numere alocate operatorilor de telefonie la puncte mobile, apeluri de tipul „oricine către oricine”, fie să utilizeze servicii cu valoare adăugată sau servicii de informații privind abonații, prin intermediul aceleiași rețele de comunicații electronice ori prin rețele diferite, ANCOM analizează în cele ce urmează oportunitatea includerii în piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată. Este de menționat că, în cadrul prezentei analize, Autoritatea consideră că toate serviciile furnizate prin intermediul numerelor din domeniile 0Z = 08 și 0Z = 09 sunt *servicii cu valoare adăugată*, în sensul că operatorul în rețeaua căruia se termină apelul adaugă valoare serviciului de apel prin facilitarea legăturii între acesta și furnizorul de servicii de conținut, care deține informația de interes pentru apelant.

În ceea ce privește furnizorii de servicii cu valoare adăugată, aceștia achiziționează, în fapt, o facilitate diferită de serviciul de terminare a apelurilor la puncte mobile, după cum a fost definit în scopul analizării pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie. Specific acestui tip de servicii este faptul că furnizorul de servicii de conținut poate să opteze pentru rețeaua operatorului în care dorește conectarea, determinând în acest mod o presiune concurențială asupra tarifelor percepute de către operatorul în a cărui rețea se termină apelul. Figura nr. 2 prezintă elementele principale corespunzătoare furnizării de servicii cu valoare adăugată.

Figura nr. 2. Principalele elemente corespunzătoare utilizării serviciilor cu valoare adăugată

Sursa: ANCOM

Pe de altă parte, în ceea ce privește condițiile de comercializare, există diferențe semnificative între categoriile de apeluri care formează piețele cu amănuntul, ceea ce influențează în mod direct cererea din partea utilizatorilor finali. Astfel, ca urmare a aplicării unor principii de tarificare diferite în cazul fiecărei categorii de servicii (și anume, „partea apelantă plătește”, „partea apelată plătește” sau partajarea tarifului), structura tarifelor și a fluxului de plăți diferă semnificativ de la un serviciu la altul și determină constrângeri competitive la nivelul piețelor de interconectare¹⁹. Valoarea adăugată a serviciului este dată de către operatorul în rețeaua căruia se termină apelul și care utilizează o platformă inteligentă pentru a pune la dispoziție serviciul părții apelante. Utilizatorul final este facturat, în general, de către operatorul în rețeaua căruia a fost inițiat apelul. Pe de altă parte, tarificarea între operatori este dependentă de principiile de tarificare corespunzătoare categoriei de servicii cu valoare adăugată care este vizată.

Dat fiind scopul diferit de utilizare a apelurilor furnizate la puncte mobile de către operatorii de servicii de conținut, servicii de acces la internet, servicii de informații diverse și, respectiv, a apelurilor de tipul „*oricine către oricine*”, Autoritatea consideră oportună analizarea posibilității ca cele două categorii de servicii să fie incluse în aceeași piață cu amănuntul.

Planul național de numerotație prevede alocarea numerelor nongeografice din domeniul OZ = 08 pentru servicii diverse furnizate de terți²⁰ (televoting, servicii de date și acces la internet, „Acasă direct” etc.), în timp ce numerele aparținând domeniului OZ = 09 pot fi alocate exclusiv serviciilor cu tarif special²¹, de tipul „Premium Rate” (divertisment, jocuri, concursuri, diverse informații, acces la internet prin dialler etc.). Conform informațiilor disponibile până în prezent, numere din subdomeniul OZAB = 0800 (numere cu acces gratuit pentru apelant) erau alocate numai S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Romtelecom S.A. și S.C. RCS & RDS S.A., operatorii mobili deținând numerotație și din subdomeniile OZAB = 0801 (numere pentru servicii cu costuri partajate), OZAB = 0805 (numere pentru servicii cu trafic atipic), OZAB = 0808 (numere pentru servicii de acces indirect) și OZAB = 0870 (numere de acces la transmisiuni de date și internet). Pe de altă parte, numerele din subdomeniile OZAB = 0802 și OZAB = 0803, deși disponibile pentru alocare, nu au fost alocate niciunui operator de telefonie la puncte mobile.

În ceea ce privește numerotația din domeniul OZ = 09, S.C. Orange România S.A., S.C. Romtelecom S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. aveau alocate numere din subdomeniile OZAB = 0906 (numere pentru servicii de divertisment pentru adulți), OZAB = 0900 (numere pentru servicii de divertisment, jocuri, concursuri) și OZAB = 0903 (numere pentru servicii de informații diverse).

Ținând cont de utilitatea și de caracteristicile funcționale ale acestora, pe de o parte, cât și de faptul că implementarea numerelor din subdomeniile menționate s-a realizat cu ajutorul elementelor din rețelele publice fixe operate de furnizorii de servicii de comunicații electronice, fiind astfel asimilate serviciilor de telefonie la puncte fixe, ANCOM consideră că serviciile de apeluri către numerele din domeniile OZ = 08 și OZ

¹⁹ Descrierea detaliată a acestor servicii este disponibilă în documentul intitulat „Expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie”, secțiunea 3.2.2.

²⁰ Din domeniul OZ = 08, numerele din subdomeniile OZAB = 0807 (pentru cartele virtuale) nu mai pot fi utilizate de la data de 7 martie 2008, dreptul de utilizare al acestora încetând de drept.

²¹ Din domeniul OZ = 09 au fost alocate numere de tipul 0900 – numere pentru divertisment, jocuri și concursuri; 0903 – numere pentru informații diverse (generale, de afaceri, de marketing, utilitare etc.), divertisment, jocuri și concursuri; 0906 – numere pentru divertisment pentru adulți.

= 09 sunt servicii furnizate la puncte fixe, neputând determina constrângeri concurențiale semnificative asupra nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile.

În ceea ce privește numerotația scurtă de forma 118(xyz) corespunzătoare serviciilor de informații privind abonații armonizate la nivel european, ANCOM a alocat 11 numere de acest tip către 7 furnizori, printre ei numărându-se și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Romtelecom S.A. și S.C. RCS & RDS S.A, asigurând astfel premisele existenței unei concurențe efective pentru furnizarea serviciilor de informații privind abonații. Totuși, după ce, într-o primă etapă, S.C. Infoclick S.A. a fost desemnată ca furnizor de serviciu universal pentru serviciul de informații privind abonații, la data de 31.03.2011 i s-a retras această calitate datorită nerespectării obligațiilor asumate. În situația în care Autoritatea va aprecia ca fiind necesară desemnarea unui nou furnizor de serviciu universal pentru punerea la dispoziția utilizatorilor finali a unui serviciu de informații privind abonații, toți cei 7 furnizori, cărora le-au fost alocate numere de forma 118(xyz), vor putea participa la procedura de selecție.

Cu toate acestea, utilizatorii finali nu vor înlocui apelurile către numere nongeografice pentru servicii cu valoare adăugată și către numere nongeografice asignate individual abonaților cu apeluri către numere alocate pentru servicii de informații privind abonații, având în vedere scopul de consum complet diferit (în condițiile în care apelantul cunoaște datele părții apelate, acesta nu are nevoie să achiziționeze servicii pentru informații privind abonații), caracteristicilor diferite și a metodei de tarificare diferite.

Din punct de vedere al substituibilității ofertei, furnizorii de servicii cu valoare adăugată sau cei de apeluri la puncte mobile pot intra într-un timp scurt și fără investiții semnificative pe piața serviciilor de informații privind abonații, în condițiile în care are loc o creștere tarifară cu 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic).

Cu toate acestea, în lipsa îndeplinirii criteriului substituibilității cererii, ANCOM consideră că atât serviciile cu valoare adăugată, cât și serviciile de informații privind abonații formează piețe cu amănuntul ale produsului distincte.

Având în vedere că prezenta analiză vizează piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, piețe de gros, ANCOM cercetează în ce măsură serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii cu valoare adăugată fac parte din piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie.

Din punct de vedere tehnic, furnizarea serviciilor cu valoare adăugată presupune utilizarea unei platforme inteligente conectate la rețeaua unui operator de rețele de comunicații electronice prin intermediul sistemului de semnalizare pe canal comun SS7 sau al unui alt tip de interfață. Interconectarea acestora cu rețelele de comunicații electronice face posibil accesul utilizatorilor finali sau al furnizorilor de servicii care nu operează o rețea de acces la serviciile în cauză. Este de menționat că, în România, există atât furnizori de comunicații electronice, cât și furnizori de servicii de conținut, servicii diverse sau servicii de interes public care au acorduri de interconectare pentru a se conecta la rețeaua altor operatori în vederea terminării apelurilor, dar există și cazuri în care furnizorii de servicii de conținut au și calitatea de furnizori de servicii de comunicații electronice, oferind apeluri de tipul „oricine către oricine”, pe baza unor acorduri de interconectare cu alți operatori de rețele publice de telefonie. În acest sens, Autoritatea consideră adecvată analiza substituibilității cererii și a ofertei între cele două categorii de servicii, la nivelul pieței de gros.

Considerând, în primă instanță, substituibilitatea din punct de vedere al cererii între serviciile de terminare a apelurilor într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile și serviciile oferite prin intermediul

apelurilor către numere nongeografice cu valoare adăugată, acestea se deosebesc fundamental în ceea ce privește cuantumul și modalitatea de încasare a tarifului. Operatorul rețelei în care se termină apelul va percepe operatorului rețelei în care sunt originate apelurile tariful pentru interconectare în vederea terminării la puncte mobile a apelului (cel reglementat), costurile aferente utilizării platformei inteligente, precum și tariful cu amănuntul corespunzător valorii adăugate a serviciului respectiv. Mai departe acesta va factura apelantului, un tarif special comparativ cu cel al unui apel de tipul „oricine către oricine”, care va reflecta costul apelului, costul aferent utilizării platformei inteligente de către operatorul care termină apelul și costul informației obținute în urma utilizării serviciului.

Cu toate acestea, un furnizor de servicii cu valoare adăugată are posibilitatea de a negocia tarifele pentru terminare cu operatorul care finalizează apelurile către serviciile cu valoare adăugată. Acest lucru se datorează faptului că furnizorul de servicii de conținut are ca opțiune terminarea apelurilor în rețeaua oricărui operator care este interconectat cu operatorul în rețeaua căruia sunt terminate apelurile. Astfel, există o presiune concurențială asupra acestuia, astfel încât serviciile pentru terminare în propria rețea nu vor fi tarificate excesiv.

Pe baza considerentelor mai sus menționate, Autoritatea consideră că nu există substituibilitate între cele două servicii, la nivelul cererii.

Având în vedere substituibilitatea ofertei, serviciile de terminare a apelurilor pentru servicii cu valoare adăugată presupun terminarea către numere nongeografice, nefiind necesar ca un operator ce dorește furnizarea de astfel de servicii să aibă o rețea cu un grad de acoperire mare. În ceea ce privește terminarea la puncte mobile, operatorul rețelei are nevoie de un grad mare de acoperire pentru a păstra conectivitatea dintre terminalul mobil al utilizatorului și rețeaua sa, și ca o consecință, conectivitatea dintre utilizatorii rețelei, cât și dintre utilizatorii diferitelor rețele. Astfel, în condițiile unei creșteri tarifare cu 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic), un furnizor de comunicații electronice poate intra pe piața serviciilor de terminare a apelurilor pentru servicii cu valoare adăugată într-un interval de timp rezonabil și fără investiții costisitoare. În ceea ce privește posibilitatea intrării pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la numere nongeografice specifice serviciilor furnizate la puncte mobile, piață caracterizată în general de economii de scară și de scop, o creștere tarifară cu 5-10% nu ar determina apariția de noi oferte pe piață într-un interval de timp rezonabil și fără investiții considerabile.

Prin urmare, pe baza considerentelor expuse de către Autoritate, aceasta concluzionează că **serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii cu valoare adăugată nu fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile la numerele geografice pentru apeluri de tipul „oricine către oricine”.**

2.4.6. Analiza altor constrângeri de ordin concurențial asupra tarifelor practicate la nivelul pieței cu amănuntul

Lărgind sfera analizei de substituibilitate, Autoritatea are în vedere soluțiile alternative pe care un apelant le-ar putea folosi ca servicii-substitut pentru un apel către un număr național nongeografic pentru servicii de telefonie la puncte mobile. Alternativele avute în vedere sunt transmiterea de mesaje sub forma mesajelor scurte (SMS), a mesajelor multimedia (MMS) sau mesaje mai lungi prin intermediul poștei

electronice (e-mail), reducerea duratei unui apel, solicitarea din partea apelantului să fie apelat înapoi (call-back), respectiv realizarea unui apel prin intermediul tehnologiei VoIP.

Având în vedere criteriul substituibilității cererii, aplicat cu ajutorul testului monopolistului ipotetic, ANCOM cercetează dacă, conform principiului "*partea apelantă plătește*", utilizatorii finali apelanți reacționează la o creștere cu 5-10% a tarifelor cu înlocuirea apelurilor cu alte metode alternative, generând o pierdere pentru operatorul care a majorat tarifele.

Utilizarea de servicii de mesaje scurte (SMS) sau alte categorii de servicii de mesaje furnizate la puncte mobile (MMS, email)

ANCOM consideră că nu există argumente pentru a susține substituibilitatea cererii între serviciile de mesaje (SMS, MMS, e-mail), pe de o parte, și serviciile de apeluri la puncte mobile, pe de alta. Astfel, utilizatorii finali percep serviciile de mesaje scurte ca fiind complementare serviciilor de telefonie la puncte mobile, având în vedere faptul că ambele sunt accesibile de pe terminalul mobil, dar scopul în care sunt utilizate este diferit. Prin urmare, este puțin probabil ca modificarea tarifelor pentru apelurile către un terminal mobil, determinată de tarifele aferente serviciului de terminare a apelurilor, să poată exercita vreo constrângere concurențială asupra tarifelor percepute pentru mesajele SMS, MMS sau e-mail.

În primul rând, printre elementele principale care diferențiază aceste categorii de mesaje de apelurile de voce către terminale mobile, pot fi menționate atât orizontul de timp vizat pentru transmiterea conținutului, cât și timpul necesar transmiterii mesajului în sine. În acest sens, un mesaj SMS, MMS sau e-mail necesită un interval mai mare de timp pentru a fi compus, în cazul SMS-urilor, fiind limitat și la un anumit număr de caractere, respectiv 160.

Alt element distinctiv între cele două categorii de servicii este lipsa de promptitudine a răspunsurilor în cazul mesajelor transmise. Astfel, în momentul efectuării unui apel, promptitudinea răspunsului este imediată, comunicarea realizându-se în timp real, apelantul asigurându-se că apelatul a recepționat informația transmisă și poate acționa în consecință. În ceea ce privește mesajele SMS, MMS și e-mail, destinatarul poate să observe recepționarea lor în timp util sau nu, decalându-se momentul interacțiunii între cele două părți.

Legat de obiceiurile de utilizare a serviciilor de mesaje scurte, MMS sau email de către utilizatorii finali, studiile pe piața utilizatorilor de telefonie la puncte mobile, persoane fizice, efectuate pentru ANCOM de către The Gallup Organization Romania relevă că dintre utilizatorii de telefoane mobile numai 13% trimit MMS-uri, 4% folosind terminalul mobil și pentru transmisiuni de date. În contrast, toți deținătorii de telefoane mobile le folosesc pentru a efectua și recepționa apeluri de voce. De asemenea, numai 2% dintre deținătorii de abonamente la serviciile de telefonie la puncte mobile înlocuiesc un apel de voce cu un SMS în condițiile în care convorbirea durează mai puțin de 2 minute, procentul corespunzător fiind de 1% pentru convorbirile care durează mai mult de 5 minute. În ceea ce-i privește pe deținătorii de cartele preplătite, aceștia înlocuiesc apelurile cu SMS-urile în proporție de 3%, atât pentru convorbirile care durează mai puțin de 2 minute, cât și pentru cele care durează mai mult de 5 minute.

Luând în considerare importanța criteriilor utilizatorilor finali în alegerea operatorului de telefonie la puncte mobile, numai 43% dintre respondenți au considerat că tarifele pentru mesajele scurte reprezintă un

criteriu important sau foarte important în alegerea furnizorului. Pe de altă parte, tarifele pentru apeluri au fost considerate ca fiind foarte importante de 73% dintre respondenți²².

Prin urmare, dată fiind percepția utilizatorilor finali cu privire la lipsa de substituibilitate dintre apelurile de voce și mesajele SMS, opinia preliminară a Autorității este confirmată de datele obținute direct din piață.

Considerând criteriul substituibilității ofertei, furnizarea de servicii de mesaje scurte, MMS sau e-mail, pe de o parte, și de apeluri de voce, pe de alta, presupune atât utilizarea unor echipamente și capacități diferite de rețea, cât și a unor tehnologii diferite de transmitere. De asemenea, Autoritatea are în vedere măsura în care furnizarea serviciilor de mesaje afectează nivelul de profitabilitate al furnizorului care oferă servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile. Având în vedere faptul că atât serviciile de mesaje, cât și serviciile de apeluri sunt oferite simultan pe același terminal mobil de către același furnizor, acesta are libertatea de a-și stabili tarifele astfel încât acestea să nu exercite presiuni concurențiale unele asupra celorlalte. În consecință, ANCOM consideră că substituibilitatea ofertei este un criteriu irelevant în cazul de față, dat fiind că stabilirea tarifelor pentru terminare nu este influențată de tariful celor două categorii de servicii.

În concluzie, mesajele scurte, mesajele multimedia sau alte categorii de servicii de mesaje nu reprezintă o alternativă viabilă pentru apelurile de voce, în condițiile creșterii cu 5-10% a tarifelor corespunzătoare serviciilor de terminare. Mai mult, din punct de vedere al modului de utilizare și al funcționalității, serviciile de mesaje și serviciile de apeluri voce sunt percepute ca fiind complementare de către utilizatorii finali.

Adoptarea unor măsuri precum micșorarea duratei apelurilor sau solicitarea părții apelante de a fi sunată înapoi de către partea apelată („call back”)

În condițiile aplicării principiului „partea apelantă plătește”, apelantul poate realiza diminuarea cheltuielilor cu efectuarea apelurilor către rețele publice de telefonie la puncte mobile fie prin reducerea duratei apelurilor, fie prin solicitarea adresată părții apelate de a suna înapoi (*call back*). Cu toate acestea, simpla existență a acestor opțiuni este puțin probabil să impună constrângeri de ordin concurențial asupra tarifelor percepute pentru terminarea apelurilor într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile.

Astfel, în primul rând, comportamentul de consum al utilizatorilor nu confirmă posibilitatea de substituție între apelurile dintre abonații serviciilor de telefonie la puncte mobile și micșorarea duratei apelurilor. Aceiași concluzie se desprinde și în ceea ce privește solicitarea părții apelante de a fi sunată înapoi. În acest sens, menționăm că pentru convorbirile care durează mai mult de 2 minute, numai 4% dintre utilizatorii de servicii de telefonie la puncte mobile, persoane fizice, ar apela la varianta *call back*, procentul corespunzător în cazul unor convorbiri mai lungi de 5 minute fiind de 8%²³.

Mai mult, un apel cu o durată redusă poate să nu satisfacă nevoile inițiale de comunicare ale părții apelante, ceea ce este foarte probabil în condițiile în care se pleacă de la comportamentul rațional al

²² Conform studiului privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat de către ANCOM în colaborare cu The Gallup Organization Romania la nivelul utilizatorilor finali – persoane fizice în perioada martie – aprilie 2010, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 1289 persoane.

²³ Conform studiului privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat de către ANCOM în colaborare cu The Gallup Organization România la nivelul utilizatorilor finali – persoane fizice în perioada martie – aprilie 2010, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 1289 persoane.

consumatorului (efectuează apelul pentru că are nevoie și pune în balanță nevoia de comunicare cu costurile apelului). De asemenea, trebuie menționat faptul că marea majoritate a utilizatorilor sunt tarifați în funcție de principiul 60+1 (primul minut al unui apel fiind taxat prin rotunjire la minut, după primul minut taxarea fiind efectuată la secundă), astfel că aceștia nu au posibilitatea de a reduce costurile unei convorbiri sub un anumit nivel, corespunzător unui minut de convorbire.

Prin urmare, având în vedere considerentele menționate, Autoritatea consideră că nu există substituibilitate a cererii în cazul de față, opțiunile dezbătute nefiind în măsură să exercite constrângeri concurențiale asupra tarifelor aferente serviciilor de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie.

Utilizarea serviciilor de apeluri furnizate prin tehnologia de tip VoIP

După cum a fost detaliat în „Expunerea de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie”, serviciile de apeluri furnizate prin intermediul tehnologiei de tip VoIP, atât cele cu gestiunea calității, cât și cele fără gestiunea calității, dar care beneficiază de resurse de numerotație alocate, fac parte din piața relevantă a serviciilor de terminare la puncte fixe a apelurilor. Argumentul principal în acest sens ține de lipsa mobilității determinată de utilizarea terminalelor fixe sau a PC-urilor, față de utilizarea terminalelor mobile.

Totuși, mai rămâne de analizat în cele ce urmează oportunitatea includerii în piață a serviciilor VoIP utilizate prin instalarea de către utilizatorul final a unor aplicații software specifice, prin intermediul cărora să poată efectua și recepționa apeluri, prin intermediul terminalelor mobile sau al aparatelor care permit utilizarea tehnologiei Wi-Fi, 3G etc. În acest caz, nu sunt alocate resurse de numerotație, iar posibilitatea mobilității este restricționată în cazul utilizării anumitor tehnologii de acces. Ca atare, din punct de vedere al caracteristicilor funcționale, substituibilitatea între apelurile de tipul „oricine către oricine” la puncte mobile și utilizarea serviciilor de apeluri furnizate prin tehnologia de tip VoIP este puțin probabil a crea presiuni concurențiale asupra tarifelor percepute.

Deși tarifele pentru servicii de acces la internet de la terminale mobile s-au redus în perioada avută în vedere (2008-2010), ANCOM nu consideră că în orizontul de timp supus analizei este probabil ca această scădere să determine presiuni concurențiale suficiente asupra tarifelor aferente serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile.

Pe de altă parte, terminarea unui apel furnizat prin intermediul tehnologiilor de tip VoIP presupune ca atât partea apelantă, cât și partea apelată să fie conectate simultan la internet, ceea ce nu este probabil a se întâmpla de fiecare dată. Pe lângă neconcordanța temporală, mai este de menționat și faptul că, în cazul prezentat mai sus, și partea apelată plătește tariful corespunzător serviciilor de acces la internet, în timp ce în cazul apelurilor de tipul „oricine către oricine”, conform principiului „partea apelantă plătește”, orice apel recepționat este gratuit pentru apelat.

Concluzionând, deși utilizarea serviciilor de voce prin intermediul diverselor tehnologii wireless este din ce în ce mai răspândită, ANCOM consideră că în orizontul de timp al analizei, utilizarea acestor tehnologii nu are potențialul de creștere necesar substituirii serviciilor de apeluri la puncte mobile, și implicit a serviciilor de terminare.

2.4.7. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate de ANCOM

Pe baza criteriilor substituibilității cererii și a ofertei, mai sus-menționate, ANCOM consideră că piața relevantă a produsului este următoarea:

Piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie, care cuprinde serviciile de terminare a apelurilor de voce la numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, inclusiv serviciile furnizate pentru propria activitate, indiferent de tehnologia sau mediul de transmisie utilizat ori de originea națională sau internațională a apelurilor.

2.5. Piața geografică relevantă

Definiția pieței geografice relevante are în vedere zona în care-și desfășoară activitatea furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de alte zone limitrofe pe baza condițiilor concurențiale diferite²⁴. Criteriile principale în funcție de care se delimitează piața geografică relevantă sunt, în mod tradițional, acoperirea rețelei de comunicații electronice a furnizorilor de astfel de servicii, existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative²⁵ și existența acordurilor de acces și interconectare.

Având în vedere că rețelele de telefonie la puncte mobile au acoperire națională, dreptul de utilizare a frecvențelor radio fiind acordat la nivel național, ANCOM consideră că arhitectura rețelilor de telefonie la puncte mobile reflectă dimensiunea geografică a drepturilor de utilizare a spectrului radio. De asemenea, în cazul existenței unor contracte de acces la rețea (de exemplu, roaming național) aria de furnizare a serviciilor de terminare a apelurilor se va extinde cu aria în care operatorul are dreptul să furnizeze servicii în baza contractului de acces la rețea.

Astfel, piața geografică relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie se definește la nivel național. În acest sens, luând în considerare faptul că fiecare rețea publică de telefonie la puncte mobile determină o piață relevantă a produsului distinctă, piața corespunzătoare geografică este dată de acoperirea rețelei fiecărui operator în parte. Din punct de vedere al condițiilor de concurență, tarifele practicate de către furnizori pentru serviciile de terminare a apelurilor sunt uniforme, nejustificând-se definirea unor subunități geografice relevante.

2.6. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate

Piețele relevante ale produsului

Piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

ANCOM identifică 6 piețe relevante ale produsului, corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie operate de următorii furnizori:

²⁴ Instrucțiunile CE și cazul *United Brands v. Commission*, [1978] ECR 207.

²⁵ Instrucțiunile CE, paragraful 59.

1. Societatea Comercială „Cosmote Romanian Mobile Telecommunications” – S.A.;
2. Societatea Comercială „Orange România” – S.A.;
3. Societatea Comercială „RCS & RDS” – S.A.;
4. Societatea Comercială „Romtelecom” – S.A.;
5. Societatea Comercială „Telemobil” – S.A.;
6. Societatea Comercială „Vodafone Romania” – S.A.

Piețele identificate sunt piețe de gros, pe care pot fi impuse obligații *ex ante* în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 34/2002 privind accesul la rețelele publice de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 527/2002, cu modificările și completările ulterioare.

Piețele geografice relevante

Piețele geografice relevante sunt piețe naționale, determinate de acoperirea geografică a rețelei operate de fiecare furnizor în parte.

Capitolul III

Analiza situației concurențiale pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie și determinarea eventualilor furnizori cu putere semnificativă pe aceste piețe

3.1. Cadrul legal

În conformitate cu prevederile cap. V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, ANCOM identifică piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice. Pe piețele astfel identificate, ANCOM realizează periodic analize de piață, în scopul determinării situației concurențiale pe aceste piețe. Dacă în urma analizelor realizate se constată că pe respectiva piață nu există concurență efectivă, ANCOM identifică furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă și impune acestora, în cazul piețelor de gros, una sau mai multe din obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002.

La realizarea analizelor de piață, ANCOM respectă principiile dreptului concurenței și are în vedere Instrucțiunile CE.

Potrivit art. 33 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, un furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice este considerat ca având putere semnificativă pe o anumită piață dacă *„individual sau împreună cu alți asemenea furnizori, se bucură pe piața respectivă de o poziție echivalentă unei poziții dominante”*. Conceptul de poziție dominantă consacrat în legislația primară și secundară din domeniul concurenței identifică o situație în care respectivul furnizor este capabil, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Prin urmare, pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile identificate în capitolul anterior, ANCOM analizează situația concurențială, pentru a determina dacă există operatori care sunt capabili, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori, luând în considerare următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia, barierele la intrarea pe piață și absența concurenților potențiali, precum și puterea de contracarare a cumpărătorilor.

3.2. Prezentarea metodologiei analizei situației concurențiale în vederea determinării eventualilor operatori cu putere semnificativă de piață

Serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile reprezintă serviciile de gros ce trebuie achiziționate pentru ca un operator să asigure conectivitatea între abonații proprii și abonații altor operatori. Fiecare operator, în parte, este unica entitate care poate să asigure terminarea în rețeaua de telefonie operată, în vederea finalizării apelurilor către utilizatorii săi.

În aceste condiții, dat fiind caracterul prin excelență monopolist al serviciilor de terminare a apelurilor într-o rețea publică de telefonie, pentru a analiza situația concurențială pe piață și pentru a desemna furnizorii cu putere semnificativă ANCOM are în vedere următoarele criterii: *cota de piață și stabilitatea acesteia în timp, barierele la intrarea pe piață și absența potențialilor concurenți, respectiv puterea de contracarare a cumpărătorilor*.

3.3. Analiza situației concurențiale pe piețele relevante identificate

3.3.1. Cota de piață și evoluția în timp

Pornind de la definiția pieței relevante, după cum a fost determinată în cadrul capitolului II, ANCOM analizează, conform Recomandării CE, cotele de piață deținute de furnizorii de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile și stabilitatea acestora în timp.

Având în vedere că, din punct de vedere tehnologic asigurarea conectivității între partea apelantă și partea apelată nu se poate face fără cooperarea operatorului care operează rețeaua în care se termină apelul respectiv, piața serviciilor de terminare a apelurilor într-o rețea publică de telefonie este o piață de monopol. Mai mult, în condițiile sistemului de tarificare conform căruia „*partea apelantă plătește*”, fiecare piață relevantă în parte nu prezintă potențialul de a deveni piață concurențială.

Prin urmare, cota de piață a fiecărui operator pe piața de terminare la puncte mobile a apelurilor provenite din alte rețele sau din propria rețea este de 100%, iar în orizontul de timp al analizei, nu este previzibil a se modifica. Practic nu există nicio alternativă viabilă la achiziționarea sau la oferirea de servicii de terminare într-o anumită rețea de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile utilizatorilor finali. Concluziile cu privire la analiza cotei de piață și a stabilității acesteia în timp oferă un indiciu cu privire la existența puterii semnificative pe piață.

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene subliniază faptul că o cotă de piață mai mare de 50%, în lipsa unor circumstanțe excepționale, instituie prezumția unei poziții dominante pe piața relevantă. În alte cuvinte, în cazul operatorilor economici cu cote de piață de peste 50%, dovada lipsei poziției dominate cade în sarcina acestora, cota de piață ridicată reprezentând în sine o prezumție de dominanță. Acest aspect a fost precizat inițial în cauza 85/76 (Hoffman-La Roche & Co. AG v. Comisia), ulterior fiind reafirmat în cauza C-42/86 (AKZO Chemie BV v. Comisia), respectiv în cauza C-497/99 P (Irish Sugar plc v. Comisia). De asemenea, existența unei poziții dominante este probabilă în cazul unei cote de piață cuprinsă între 40% și 50%, însă pentru cotele de piață de sub 40% probabilitatea existenței unei poziții dominante este mai redusă, dar nu poate fi exclusă²⁶, fiind necesare în aceste cazuri și analizarea altor factori, după cum a evidențiat Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauza 27/76 (United Brands Company and United Brands Continental BV v. Comisia).

În acest context, având în vedere caracterul de monopol al pieței serviciilor de terminare în fiecare rețea publică de telefonie, dar luând în considerare posibilitatea existenței unor circumstanțe excepționale, ANCOM a analizat și alte criterii pentru a proba dominanța pe piața relevantă, precum existența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață sau puterea de contracarare a cumpărătorilor pentru a stabili potențiala independență comportamentală a furnizorilor.

²⁶ În cauza 85/76 (Hoffman-La Roche & Co. AG v. Comisia) întreprinderea Hoffman-La Roche AG a fost desemnată ca având poziție dominată pe piața anumitor vitamine, în condițiile în care cotele de piață variau între 40% și 45%. De asemenea, în cauza C-250/92 (Gøtttrup-Klim e.a. Grovwareforeninger v. Dansk Landbrugs Grovareselskab AmbA), Curtea de Justiție a Uniunii Europene a evidențiat faptul că Dansk Landbrugs Grovareselskab AmbA, cu o cotă de 36% pe piața îngrășămintelor chimice și de 32% pe piața produselor fitosanitare, poate fi considerată, în strânsă legătură cu puterea și numărul competitorilor de pe piață, ca având poziție dominantă.

3.3.2. Bariere la intrarea pe piață și evaluarea concurenței potențiale

În vederea evaluării dimensiunilor barierelor la intrarea pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, ANCOM are în vedere imposibilitatea tehnică de a termina un apel către un anumit număr de telefon la un alt punct mobil decât cel căruia îi corespunde numărul apelat sau în altă rețea decât aceea controlată de operatorul de telefonie al persoanei apelate. Prin urmare, intrarea pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețeaua fiecărui furnizor se caracterizează prin existența unor bariere insurmontabile.

De asemenea, existența barierelor la intrarea pe piață este unul dintre factorii care determină lipsa potențialilor concurenți pe piața relevantă. Potențialii concurenți sunt operatorii care au capacitatea de a intra pe piața relevantă, extinzându-și aria geografică de furnizare a serviciilor sau adaptându-și rapid și fără investiții semnificative tehnologia cu ajutorul căreia furnizează serviciile. Existența potențialilor concurenți determină capacitatea scăzută a furnizorilor de pe piață în a crește nejustificat tarifele, lipsa acestora, în schimb, indicând existența unor bariere la intrarea pe piață. După cum a fost argumentat deja în cadrul prezentei analize, furnizorii de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile nu concurează efectiv cu niciun alt furnizor, potențial sau nu, fiind imposibilă apariția unei oferte a unui furnizor anume privind serviciile de terminare în operate de un alt furnizor.

3.3.3. Puterea de contracarare a cumpărătorilor

Considerând elementele menționate anterior, și anume lipsa substituibilității la nivelul cererii și ofertei pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, respectiv caracterul monopolist al pieței de terminare în fiecare rețea publică de telefonie, singura modalitate de constrângere a furnizorilor unor astfel de servicii este reprezentată de puterea de contracarare a cumpărătorilor. Astfel, în cele ce urmează, ANCOM analizează măsura în care puterea de contracarare a cumpărătorilor se manifestă, limitând tendința operatorilor de a crește tarifele de terminare peste nivelul celor competitive.

Pentru ca puterea de contracarare să se poată manifesta, anumite condiții trebuie, în general, îndeplinite. Printre acestea se numără:

- volumul de servicii de terminare achiziționate de la furnizor să fie ridicat, inclusiv în comparație cu volumul achiziționat de către alte entități;
- costurile implicate de migrarea către surse alternative să fie reduse;
- existența posibilității de furnizare a serviciilor pentru propria activitate (auto-furnizare).

Dacă una sau mai multe dintre condițiile menționate sunt îndeplinite, atunci Autoritatea are în vedere intensitatea cu care se manifestă puterea de contracarare.

Prin urmare, în condițiile în care furnizorii de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele de telefonie dețin suficientă putere de piață pentru a putea crește, în mod profitabil, tarifele peste nivelul competitiv, intervenția ANCOM este necesară pentru a preveni efectele negative pe care un astfel de comportament le-ar avea pe piața de gros și, implicit, pe cea cu amănuntul. În caz contrar, reglementarea nu este necesară, furnizorii de servicii de terminare neputând să acționeze independent de consumatorii lor.

3.3.3.1. Considerații generale cu privire la puterea de contracarare a cumpărătorilor

Puterea de contracarare a cumpărătorilor se referă la abilitatea celor ce achiziționează servicii de terminare la puncte mobile de a negocia cu furnizorul, aflat în poziție de monopol, tarifele percepute de acesta astfel încât rezultatele obținute (condiții contractuale rezonabile, tarife care să nu fie excesive etc.) să fie echivalente cu cele de pe o piață concurențială. Este de menționat că simpla existență a puterii de contracarare nu este relevantă în prevenirea stabilirii unor tarife excesive, importantă fiind intensitatea de manifestare a acesteia. Practic, eficiența puterii de contracarare a utilizatorilor trebuie să indice faptul că furnizorul vânzător nu se poate comporta, într-o măsură apreciabilă, independent față de clienții săi, rezultând astfel că nu are putere semnificativă pe piață.

Pentru analizarea existenței puterii de contracarare și a intensității de manifestare a acesteia, ANCOM are în vedere factorii principali ce determină stabilirea nivelului tarifului pentru serviciile de terminare și potențialele indicii cu privire la comportamentul discriminatoriu al furnizorului respectiv. Astfel, Autoritatea analizează următorii factori: posibilitatea pe care o are furnizorul de a discrimina între tarifele de terminare percepute diverșilor operatori ca urmare a unor avantaje concurențiale pe care le deține (numărul de abonați, mărimea rețelei), diferențele de costuri între furnizori, diferențele de volum de trafic realizat, diferențele dintre veniturile obținute în urma furnizării serviciilor de terminare, elasticitatea cererii la modificarea tarifelor pe piața cu amănuntul. Cu cât diferențele de venituri, costuri sau volum de trafic sunt mai mari între furnizori, cu atât aceștia pot exploata situația dată, discrimina între cumpărători, mizând pe puterea scăzută de contracarare a unora dintre ei. Spre exemplu, furnizorul în cauză poate solicita tarife de terminare mai ridicate pentru apelurile provenite din rețelele altor operatori, care aduc venituri scăzute din terminare sau cu care volumul de trafic schimbat este scăzut. La rândul lor, acești operatori au o posibilitate redusă de a influența acest comportament, aflându-se în poziție de inferioritate relativ la furnizorul respectiv. În ceea ce privește elasticitatea cererii pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, cu cât aceasta este mai ridicată, cu atât puterea de contracarare are un impact mai mare. Însă, elasticitatea cererii la preț pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile este scăzută datorită posibilităților limitate de substituibilitate.

În cazul pieței serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor, puterea de contracarare se poate manifesta într-unul din următoarele moduri:

- refuzul de a negocia și a încheia un acord de interconectare cu un alt furnizor sau încetarea furnizării serviciilor de interconectare;
- refuzul de a achiziționa servicii de terminare de la un anumit furnizor, în condițiile în care continuă să ofere acestuia servicii de terminare în propria rețea;
- tergiversarea procesului de negociere;
- condiționarea achiziționării serviciului de terminare de achiziționarea unor servicii auxiliare;
- refuzul de a plăti (total sau parțial) tariful pentru serviciul de terminare la cuantumul solicitat;
- creșterea tarifelor de terminare în propria rețea în relația cu un anumit furnizor;
- creșterea tarifelor cu amănuntul pentru apelurile efectuate de către utilizatorii finali către rețeaua furnizorului de servicii de terminare;
- apelarea la surse alternative, cum ar fi utilizarea interconectării indirecte prin intermediul altui operator.

Toate aceste aspecte trebuie luate în calcul, atât din punct de vedere al probabilității de manifestare (măsura în care furnizorul se va comporta independent de cumpărătorii săi în perioada de timp acoperită de analiză), cât și din punct de vedere al eficacității (acțiunile cumpărătorilor să determine o schimbare a comportamentului furnizorului). Mai mult, pentru ca puterea de contracarare să se manifeste, amenințarea din partea cumpărătorilor trebuie să fie credibilă, în sensul că este în avantajul acestora să adopte un comportament de contracarare. Spre exemplu, dacă un furnizor alternativ decide să crească tarifele de terminare în propria rețea pentru a contracara comportamentul altui furnizor, această creștere determinând scăderea traficului și, ca o consecință, diminuarea veniturilor, atunci acesta acționează în detrimentul propriei activități. O amenințare cu un astfel de comportament nu este credibilă.

În ceea ce privește refuzul de a negocia și a încheia un acord de interconectare cu un alt furnizor, această posibilitate, deși există teoretic, nu este aplicabilă în cazul operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă, dat fiind că încă de la data realizării analizei de piață trecute toți operatorii de telefonie mobilă aveau încheiate acorduri de interconectare între ei. Acordurile de interconectare existente implică furnizarea, de ambele părți, a serviciilor de terminare în rețele de telefonie la puncte mobile operate.

Tergiversarea procesului de negociere poate deveni un factor relevant în condițiile în care noi operatori încep să furnizeze servicii de telefonie la puncte mobile. Cu toate acestea, acești furnizori noi pe piață vor fi nemijlocit interesați de încheierea acordurilor de interconectare cu furnizorii deja existenți pe piață, ce operează rețele de telefonie la puncte mobile cu acoperire extinsă. În eventualitatea în care acești furnizori sunt desemnați ca având putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare și fiindu-le impuse obligații de transparentă, nediscriminare și negociere cu bună-credință a acordurilor de interconectare, este puțin probabil să aibă loc tergiversări ale proceselor de negociere pe perioada de timp avută în vedere în analiză.

Refuzul de a plăti tarifele de terminare la quantumul solicitat de furnizorul care oferă servicii de terminare, creșterea tarifelor de terminare în propria rețea în relația cu un anumit operator sau creșterea tarifelor cu amănuntul pentru apelurile efectuate de utilizatorii finali către rețeaua operatorului care furnizează servicii de terminare, nu sunt opțiuni viabile pentru operatorul care achiziționează servicii de terminare deoarece fiecare acțiune în parte ar avea repercusiuni negative asupra propriilor abonați. Spre exemplu, în cazul refuzului de a plăti tarifele solicitate pentru serviciile de terminare, furnizorul de servicii poate să refuze, la rândul-i, furnizarea de servicii de terminare în rețeaua proprie. Acest comportament are un impact negativ asupra abonaților furnizorului ce a refuzat plata, aceștia nemaiputând contacta abonații activi în rețeaua celui alt furnizor. În aceste condiții, este probabil ca o parte a abonaților primului furnizor să se îndrepte către un alt furnizor de servicii de telefonie la puncte mobile. Astfel, operatorul care a refuzat inițial plata tarifelor de terminare este cel care, cel mai probabil, va suferi o restrângere a bazei de clienți și, în consecință, a competitivității sale.

Serviciile de tranzit achiziționate în vederea terminării apelurilor la puncte mobile

Teoretic, un operator care deține o bază importantă de clienți ar putea fi împiedicat să își utilizeze puterea de piață în scopul practicării unor tarife excesive pentru terminarea apelurilor, în condițiile în care ar exista posibilitatea cumpărătorilor de a achiziționa servicii-substitut, cum ar fi serviciile de interconectare indirectă (care presupun achiziționarea „la pachet”, de la un singur operator, a unui serviciu de tranzit prin

intermediul rețelei aceluși operator și a unui de terminare în rețeaua de destinație a apelului). Din punct de vedere tehnic, serviciile de interconectare directă în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie sunt substituibile cu serviciile de interconectare indirectă, în condițiile păstrării calității apelurilor. O astfel de alternativă ar putea fi furnizată de S.C. Romtelecom S.A., care are obligația terminării la puncte fixe a apelurilor la orice număr național alocat unui terț, dacă S.C. Romtelecom S.A. are un acord de terminare a apelurilor cu terțul și terminarea este posibilă din punct de vedere tehnic la numărul respectiv²⁷, servicii cunoscute sub denumirea de servicii de tranzit cu decontare în cascadă. Cu toate acestea, în practică serviciile de interconectare indirectă cu decontare în cascadă sunt puțin utilizate în România, acestea neputând fi astfel considerate ca un substitut al serviciilor de terminare.

Totodată, deși din punct de vedere tehnic serviciile de interconectare directă în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie sunt substituibile cu serviciile de interconectare indirectă în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor, în România serviciile de interconectare indirectă, pentru volume mari de trafic, sunt mult mai costisitoare decât serviciile de interconectare directă și nu pot fi considerate un substitut al serviciilor de terminare, având în vedere faptul că, în practică, aproape fără excepție, operatorii alternativi care doresc să opteze pentru o astfel de soluție sunt nevoiți să achite atât tranzitul apelului, originat din propriile rețele, prin rețeaua transportatorului, cât și tariful de terminare în rețeaua operatorului mobil care termină acel apel. De altfel, majoritatea operatorilor au răspuns că interconectarea directă este substituibilă cu interconectarea indirectă, în condițiile unui trafic relativ redus prin rețeaua unui terț. Pentru un trafic mare de apeluri, interconectarea indirectă devine mult mai costisitoare decât cea directă.

Prin urmare, Autoritatea consideră că existența posibilității teoretice de a apela la servicii de tranzit pentru a obține terminarea apelurilor într-o anumită rețea de telefonie la puncte mobile, nu poate exercita constrângeri asupra tarifelor percepute pentru serviciile de terminare. Puterea de contracarare a operatorului în rețeaua căruia sunt originate apelurile nu este suficientă pentru obținerea unor rezultate asemănătoare celor de pe o piață competitivă.

Mai mult, amenințarea din partea unui furnizor care originează apeluri de a întrerupe interconectarea directă cu furnizorul care operează rețeaua de destinație a apelurilor este o soluție neviabilă deoarece operatorul care dorește tranzitul va trebui să plătească și costul aferent serviciului de tranzit. Acest lucru ar fi rentabil pentru operatorul în cauză numai în condițiile în care acesta ar beneficia de tarife mult mai reduse datorită capacității operatorului care tranzitează apelurile de a obține tarife pentru terminare mult mai scăzute. Cu alte cuvinte, chiar și în situația dată, pentru a reprezenta o alternativă viabilă din punct de vedere economic, este necesar ca operatorul ce efectuează tranzitul să aibă și să-și manifeste puterea de contracarare asupra celui care termină apelurile. Nivelul la care sunt negociate tarifele trebuie să permită adăugarea tarifului pentru serviciile de tranzit. Or, în România, o astfel de situație, după cum a fost ea descrisă, nu există și nici nu poate fi previzionat a exista în orizontul de timp al analizei.

Analiza comparativă a mărimii rețelelor operate de furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile și, respectiv, a volumelor de trafic realizate între diferite rețele de telefonie la puncte mobile

²⁷ Decizia președintelui ANCOM nr. 1014/2009 privind desemnarea Romtelecom ca furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie și pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie și impunerea de obligații în sarcina acestuia.

Puterea de contracarare și intensitatea de manifestare a acestora sunt în strânsă legătură cu mărimea relativă a rețelelor operate de diverșii furnizori de telefonie la puncte mobile care intră în relații comerciale. Având în vedere poziția de monopol a furnizorilor de servicii de terminare, puterea de contracarare este dată de capacitatea de negociere, care la rândul său este determinată de raportul dintre dimensiunile rețelelor operate și/sau numărul de abonați ai acestora.

Astfel, cu cât o rețea are o acoperire mai mare sau deservește un număr mai mare de abonați, cu atât este mai important pentru restul abonaților să-i poată contacta pe abonații din rețeaua de telefonie la puncte mobile respectivă. Dimensiunile unei astfel de rețele asigură o putere de contracarare mai mare operatorului ei datorită faptului că prejudiciile determinate de refuzul operatorului de a se interconecta ori de a furniza servicii de terminare în rețeaua operată sunt proporționale cu dimensiunile rețelei. Raportul dintre volumele de trafic terminate în diverse rețele poate fi alt exemplu de estimare pentru puterea de negociere relativă a operatorilor de rețele de comunicații electronice.

De asemenea, în afară de factorii cantitativi ce au impact asupra diferențelor de putere de negociere între doi operatori de rețele de telefonie la puncte mobile, în contextul evaluării puterii de contracarare trebuie avuți în vedere și factorii calitativi. În acest sens menționăm că, la nivelul pieței cu amănuntul, calitatea serviciilor nu este neapărat cunoscută utilizatorului final de la început, determinând anumite presiuni care, în primă fază, în necunoștință de cauză, este puțin probabil să se manifeste. Spre exemplu, în momentul în care un utilizator își alege furnizorul de servicii de telefonie la puncte mobile, este puțin probabil să știe dacă potențialele persoane destinate ale apelurilor sale se află conectate la o rețea care este interconectată sau nu cu cea în care este el conectat (rețea fixă sau mobilă).

În ceea ce privește acordurile de interconectare, piața a demonstrat că este mutual avantajos pentru operatorii de telefonie la puncte mobile să aibă acorduri de interconectare încheiate între ei (există acorduri de interconectare între toți operatorii de telefonie la puncte mobile din România). Astfel, după cum a fost menționat și anterior, puterea de contracarare, din acest punct de vedere, nu există. Mai mult, chiar și în condițiile în care vreunul dintre operatori ar amenința cu denunțarea unilaterală a acordurilor, credibilitatea unei astfel de amenințări este pusă la îndoială de condițiile din piață.

Un alt element care oferă indicii despre eficacitatea potențială a manifestării puterii de contracarare îl reprezintă ponderea veniturilor din serviciile de terminare în totalul veniturilor operatorului respectiv. Cu cât ponderea veniturilor obținute din terminarea apelurilor la puncte mobile în rețeaua de telefonie operată este mai mare, cu atât este mai afectat operatorul în cauză de orice decizie a celorlalți operatori care are impact asupra serviciilor de terminare.

Ponderea serviciilor de terminare vândute unui anumit operator în totalul vânzărilor realizate de către un furnizor de servicii de terminare poate reprezenta un indiciu important al existenței puterii de contracarare din partea operatorului - cumpărător. Abonații actuali sau potențiali ai unui operator care oferă servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile consideră ca fiind importantă apartenența la o rețea care permite recepționarea de apeluri provenite dintr-o altă rețea la care este conectat un număr cât mai mare de utilizatori. Astfel, dimensiunea rețelei operatorului din care sunt originate apelurile reprezintă un factor important pentru evaluarea credibilității puterii de contracarare a acestuia.

În concluzie, trebuie să existe un echilibru între costurile pe care le înregistrează operatorul care originează apelurile și costurile înregistrate de operatorul care furnizează serviciile de terminare a apelurilor,

ca urmare a faptului că cei doi operatori nu reușesc să agreeze reciproc termenii unui acord de interconectare, și, astfel, nu se poate asigura conectivitatea abonaților celor două rețele. De exemplu, dacă operatorul care originează apelurile deține o rețea publică de telefonie la care este conectat un număr mai mare de utilizatori decât numărul utilizatorilor din rețeaua în care sunt terminate apelurile la puncte mobile, costurile comerciale înregistrate de operatorul care furnizează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile pot fi mai mari în absența reglementărilor.

De asemenea, este posibil ca, în cazul în care tarifele percepute de către un operator pentru furnizarea de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt stabilite la un nivel ridicat, operatorul de rețele publice de telefonie mobilă care achiziționează astfel de servicii poate să amenințe, la rândul său, cu practicarea unor tarife similare, la fel de mari, pentru terminarea apelurilor în propria rețea. Dacă acest comportament reprezintă sau nu o amenințare credibilă depinde de impactul pe care îl va avea asupra profitabilității ambilor operatori – asupra operatorului care furnizează serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile și, respectiv, a operatorului care achiziționează astfel de servicii.

În cazul în care traficul dintre cei doi operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile este echilibrat, este puțin probabil ca un astfel de comportament să afecteze profitabilitatea ambilor operatori. Totuși, în cazul în care furnizorul de servicii de telefonie la puncte mobile care achiziționează servicii de terminare a apelurilor într-o altă rețea publică de telefonie la puncte mobile este operatorul în a cărei rețea se recepționează cele mai multe apeluri, operatorul care furnizează acestuia servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile va înregistra un cost net asociat deciziei ambilor operatori de a crește tarifele. Prin urmare, amenințarea din partea unui furnizor de servicii de telefonie mobilă de a răspunde la o creștere a nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile prin stabilirea unui nivel similar al tarifelor practicate pentru terminarea în propria rețea este mai credibilă în cazul unui operator în a cărei rețea publică de telefonie la puncte mobile se recepționează mai multe apeluri în comparație cu operatorul de rețele publice de telefonie la puncte mobile cu care are încheiat acordul și în rețeaua căruia sunt originate apelurile.

3.3.3.2. Analiza puterii de contracarare pe piețele serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor din partea operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte fixe

ANCOM a luat în considerare structura pieței serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor din România ținând cont de dimensiunea rețelelor publice de telefonie și de importanța furnizorilor care operează în acest sector atât în calitate de cerere, cât și în calitate de ofertă (caracteristică evaluată în funcție de numărul de abonați, volumul total de trafic și gradul de integrare pe orizontală). În această privință, evaluarea puterii de contracarare ar trebui să se realizeze în mod distinct, pentru a se evidenția puterea de contracarare pe care o au operatorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe și, respectiv, operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile.

În cazul operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte fixe se pornește de la premisa că, în perioada de timp acoperită de analiza de piață, ca urmare a obligațiilor impuse în sarcina operatorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe privind furnizarea accesului (inclusiv interconectarea rețelelor) și controlul tarifelor, este puțin probabil ca aceștia să refuze interconectarea cu alte rețele publice sau să crească tarifele practicate pentru serviciile de terminare a

apelurilor în propriile rețele ca reacție la o creștere a tarifelor practicate de către operatorul unei rețele publice de telefonie la puncte mobile pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea.

Operatorului S.C. Romtelecom S.A. i-a fost impusă obligația de nediscriminare în ceea ce privește tarifele pe care le percepe pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe și obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, astfel încât nu are posibilitatea de a practica tarife discriminatorii pentru apelurile inițiate în rețelele publice de telefonie la puncte mobile și terminate în propria rețea. De asemenea, ANCOM pornește de la premisa că, în orizontul de timp al analizei de piață, tarifele practicate de către S.C. Romtelecom S.A. pentru aceste servicii vor fi, în continuare, reglementate. În ceea ce privește operatorii alternativi de rețele publice de telefonie la puncte fixe, ANCOM a impus și în sarcina acestora o serie de obligații, inclusiv obligația de control a tarifelor, iar tarifele acestora de terminare a apelurilor în propriile rețele sunt stabilite la nivel simetric cu cel al interconectării la nivel regional al S.C. Romtelecom S.A.

Ținând cont de reglementările impuse până în prezent, ANCOM a analizat puterea de negociere a furnizorilor pe aceste piețe conform unei abordări de tip „Greenfield” modificate²⁸, abordare care presupune că există o diferență dacă apelul este terminat într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile sau într-o rețea publică de telefonie la puncte fixe. Această diferențiere apare datorită ipotezei că operatorul unei rețele publice de telefonie la puncte mobile are posibilitatea de a utiliza nivelul tarifelor practicate pentru terminarea apelurilor în propria rețea pentru a-și exercita puterea de negociere în relația cu alți operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile, în timp ce operatorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe sunt sub incidența reglementării. Astfel, operatorii rețelilor publice de telefonie la puncte fixe nu își pot exercita puterea de contracarare, prin refuzul de interconectare sau prin creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea, ca răspuns la o creștere a tarifelor practicate de către operatorii rețelilor publice de telefonie la puncte mobile pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea. Mai mult, operatorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe nu ar avea niciun motiv, din punct de vedere economic, de a nu mai achiziționa servicii de terminare a apelurilor în rețelele operatorilor de telefonie la puncte mobile întrucât abonații lor nu ar mai avea posibilitatea de a apela abonații conectați în respectivele rețele, situație în care aceștia ar putea decide să utilizeze serviciile oferite de un furnizor alternativ care asigură terminarea apelurilor în rețelele în cauză.

E important de menționat și faptul că aproximativ 96% dintre abonații serviciilor de telefonie la puncte fixe aparțin operatorilor care furnizează și servicii de telefonie la puncte mobile, a căror analiză a puterii de contracarare este analizată în secțiunea următoare.

Prin urmare, ANCOM consideră că nu mai trebuie analizată detaliat măsura în care, ca urmare a exercitării puterii de contracarare, operatorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe ar răspunde la o creștere a tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile prin refuzul de interconectare sau prin creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în propriile rețele.

²⁸ „O abordare de tip Greenfield modificată ia în considerare reglementările care au fost impuse fără legătură cu SMP [puterea semnificativă pe piață, n.n.] și a celor impuse în legătură cu SMP pe piețe care nu intră în componența lanțului valoric supus analizei”, se arată în lucrarea „A Review of certain markets included in the Commission’s Recommendation on Relevant Markets subject to ex ante Regulation. An independent report by M. Cave, U. Stumpf, T. Valetti, July 2006”.

3.3.3.3. Analiza puterii de contracarare pe piețele serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor din partea operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile

În România, în momentul de față, sunt 6 operatori de telefonie la puncte mobile ce dețin licențe utilizare a frecvențelor radio, acordate la nivel național, după cum au fost prezentate în cadrul subcapitolului de caracterizare a pieței, și anume: S.C. Vodafone România S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A., S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. Dintre acestea, primele 5 societăți comerciale au fost desemnate ca având putere semnificativă pe piață în cadrul revizuirii anterioare a pieței, iar S.C. Romtelecom S.A. este analizată pentru prima oară în cadrul prezentei analize, dat fiind că a intrat pe piața de telefonie la puncte mobile în anul 2009. De asemenea, având în vedere că S.C. Telemobil S.A. a fost preluată de către S.C. Cosmote Mobile Telecommunications S.A. în anul 2009, societate care este și acționar la S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., puterea de negociere a celor două societăți în relațiile cu ceilalți operatori de rețele publice de telefonie poate fi crescută. În aceste condiții, Autoritatea a analizat dacă împreună cele două societăți, S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. și S.C. Telemobil S.A., dețin putere de contracarare în negocierea cu ceilalți furnizori de servicii de terminare la puncte mobile.

La sfârșitul anului 2010, pe piața telefoniei la puncte mobile din România, numărul de cartele SIM active era de aproximativ 24,6 milioane (29,2 mil. cartele SIM valabile), rata de penetrare la 100 locuitori fiind de 115%. S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A. au deținut în 2010 cele mai mari cote de piață în funcție de numărul de SIM-uri active, de aproximativ 42% și, respectiv, 31%, urmați de S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. (împreună cu S.C. Telemobil S.A.), cu o cotă de piață de 22%. S.C. RCS & RDS S.A., un operator care a intrat pe piață mai târziu și care deține licență din 2007, are o cotă de piață de numai 5%, iar în ceea ce privește operatorul S.C. Romtelecom S.A., acesta deține licență de utilizare a frecvențelor radio din septembrie 2008 și a lansat serviciul de telefonie la puncte mobile în anul 2009, iar cota sa de piață este foarte redusă, de numai 0,001%.

În ceea ce privește veniturile provenite din furnizarea serviciilor de terminare, în anul 2010 structura pieței a fost următoarea: S.C. Orange România S.A. deține un procent de 38% din total veniturilor din terminare, S.C. Vodafone Romania S.A. a înregistrat 38% din total venituri din terminare, 38% dintre veniturile provenite din furnizarea serviciilor de terminare au aparținut S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. și S.C. Telemobil S.A., S.C. RCS & RDS S.A. a obținut 38% din venituri, iar S.C. Romtelecom S.A. a înregistrat 38% din total venituri din terminare.

Distribuția veniturilor din furnizarea serviciilor de terminare, a numărului de abonați și a volumului de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie la puncte mobile relevă faptul că, din punct de vedere al dimensiunilor, toți cei 5 furnizori desemnați cu putere semnificativă pe piață în cadrul analizei anterioare dețin premisele exercitării puterii de contracarare într-un mod echilibrat. În ceea ce privește S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A., deși aceștia acționează de relativ scurt timp pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile, potențiala putere de contracarare a acestora poate fi conferită și de elementele rețelelor de telefonie la puncte fixe pe care le operează.

În cele ce urmează se vor analiza, ca modalități de contracarare a comportamentului independent față de clienți, competitori și consumatori, posibilitatea de refuz al cumpărării sau amânarea acesteia în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele operate de diverșii furnizori de pe

piață, alternativa creșterii tarifelor pentru terminarea în propriile rețele, dar și opțiunea creșterii tarifelor pe piața cu amănuntul către rețeaua unui anumit operator.

Decizia operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile de dimensiuni mai mici, respectiv a S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A., de a nu oferi propriilor abonați servicii de terminare a apelurilor în vreuna din rețelele operate de primii trei furnizori de servicii de telefonie la puncte mobile (S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. și S.C. Telemobil S.A. sunt analizate împreună, după cum a fost menționat anterior) ar determina o puternică presiune asupra operatorilor respectivi din partea propriilor abonați, cărora nu li s-ar mai putea asigura conectivitatea cu o parte semnificativă a abonaților la serviciile de telefonie la puncte mobile. Presiunea din partea utilizatorilor este plauzibilă având în vedere numărul mare de utilizatori cărora S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A. și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. le asigură conectivitatea la nivelul pieței cu amănuntul, prin urmare refuzul interconectării nu poate reprezenta o constrângere reală. Astfel, este mai important pentru operatorii rețelelor publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni să poată termina apeluri în rețelele operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni, decât pentru operatorii rețelelor publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni să poată termina apeluri în rețelele operatorilor de mici dimensiuni. Mai mult, acest lucru este întărit și de faptul că, în special, operatorii mari de rețele publice de telefonie la puncte mobile sunt capabili să acorde, unei baze extinse de utilizatori, tarife atractive pentru apelurile efectuate în propria rețea. Pe de altă parte, operatorii rețelelor publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni ar risca să-și piardă utilizatorii proprii în favoarea acestor operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni deoarece utilizatorii nu ar putea să efectueze apeluri către un număr semnificativ mai mare de abonați conectați la rețelele acestora.

ANCOM nu dispune până în prezent de date care să ateste faptul că există operatori care nu ar dori încheie acorduri de interconectare cu principalii operatori de telefonie la puncte mobile, și implicit să achiziționeze servicii de terminare în rețelele operate de aceștia.

În același timp, este puțin probabil ca un operator de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni să fie, în mod individual, destul de important pentru operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni încât să-și poată exercita puterea de contracarare în calitate de cumpărător al serviciilor de terminare. Acest lucru se datorează faptului că niciun astfel de operator de mici dimensiuni nu achiziționează un volum suficient de mare de servicii de terminare de la operatorii mai mari, astfel încât, prin încetarea cumpărării acestor servicii, să poată influența considerabil comportamentul pe piață al vreunuia dintre acești mari operatori.

Autoritatea a considerat și situația în care, în mod colectiv, operatorii de dimensiuni mai mici și-ar putea manifesta puterea de contracarare față de primii trei operatori de pe piață. Astfel, chiar și dacă coordonarea politicilor de achiziționare a serviciilor de terminare de la operatorii de dimensiuni relativ mari de către ceilalți operatori ar fi perfectă, volumul de servicii achiziționate este, în continuare, relativ nesemnificativ în comparație cu volumul de minute terminate în rețelele operatorilor mari sau cu volumul de servicii de terminare achiziționate de operatorii mari unul de la celălalt.

Prin urmare, în cazul în care operatorul care furnizează serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile este unul dintre cei doi operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni (S.C. Romtelecom S.A. sau S.C. RCS & RDS S.A.), niciunul dintre operatorii de rețele publice de telefonie la

puncte mobile, indiferent de dimensiunea rețelei, nu ar avea vreun stimulent economic pentru a înceta achiziționarea serviciilor de terminare de la acești operatori.

Refuzul de a achiziționa servicii de terminare s-ar materializa, într-o primă fază, în incapacitatea de a asigura propriilor abonați posibilitatea de a efectua apeluri către abonații conectați la alte rețele publice de telefonie la puncte mobile. În cazul operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni, efectul poate fi chiar pierderea abonaților care resimt o scădere a calității serviciilor. În cazul operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni, impactul este mai scăzut, având în vedere că un număr considerabil mai mic de utilizatori conectați la rețea se vor afla în imposibilitatea de a efectua apeluri către abonații conectați la rețele mai mici de telefonie la puncte mobile. Cu toate acestea, toți operatorii rețelelor publice de telefonie la puncte mobile vor avea de suferit de pe urma incapacității propriilor abonați de a comunica cu abonații altor rețele publice de telefonie la puncte mobile, fie ea și de mici dimensiuni, incapacitate care va fi percepută ca o limitare cu impact direct asupra calității serviciilor oferite utilizatorilor finali.

În plus, tuturor operatorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, independent de puterea lor pe piață, le incumbă obligația legală de negociere a interconectării pentru a asigura conectivitatea între utilizatorii finali, precum și interoperabilitatea serviciilor, diminuând semnificativ credibilitatea unei amenințări cu refuzul de a cumpăra servicii de terminare a apelurilor în celelalte rețele de telefonie la puncte mobile.

De altfel și litigiile deschise de către S.C. RCS & RDS S.A. împotriva S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A. și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. în ceea ce privește serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte fixe și la puncte mobile în rețelele acestora, indiferent de locul de origine a acestor apeluri, au fost soluționate prin înțelegerea părților, înainte ca ANCOM să pronunțe o soluție definitivă. În acest sens menționăm că, în sine, faptul că există situații în care unii operatori apelează la sprijinul ANCOM pentru soluționarea unor plângeri legate de alți operatori din piață denotă lipsa posibilității de manifestare a puterii de contracarare astfel încât anumite comportamente să fie împiedicate.

În ceea ce privește o creștere a tarifelor practicate de unul dintre operatorii de telefonie la puncte mobile pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețeaua sa, ceilalți operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile ar putea aplica tarife mai mari pentru serviciile de terminare în propriile rețele a apelurilor. Astfel, în absența reglementărilor, un operator de rețele publice de telefonie la puncte mobile care achiziționează servicii de terminare a apelurilor de la un alt operator de rețele publice de telefonie la puncte mobile care percepe un tarif ridicat poate amenința cu practicarea unui nivel similar pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea. Totuși, credibilitatea unei astfel de amenințări depinde de impactul pe care practica de acest gen o are asupra rentabilității ambilor operatori de rețele publice de telefonie. Dacă volumul de trafic dintre operatori este echilibrat, amenințarea nu poate exercita constrângeri asupra tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile. În acest caz, amenințarea cu practicarea unor tarife reciproce mai mari pentru serviciile de terminare la puncte mobile nu va influența profitabilitatea operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile. Într-o astfel de situație, operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile pot decide, după caz, practicarea unor tarife reciproce mai mari sau mai scăzute. Cu toate acestea, practicarea unor tarife reciproce mai ridicate va avea un impact negativ asupra utilizatorilor finali, care sunt cei ce suportă creșterea tarifară la nivelul pieței cu amănuntul, în condițiile în care o rată de trecere (pass-through rate) de 100% e luată în considerare.

Amenințarea cu practicarea unor tarife ridicate similare între doi operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile este credibilă numai în cazul operatorilor în a căror rețea este terminat cel mai mare volum de trafic. În general, utilizatorii conectați la o rețea publică de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni sunt nevoiți să apeleze mai mulți utilizatori care sunt conectați la o rețea publică de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni. Astfel, amenințarea din partea operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni cu întreruperea interconectării sau cu refuzul cumpărării de servicii de terminare de la operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni este mai credibilă decât în situația inversă, având în vedere că baza de utilizatori diferă semnificativ.

Tabelul nr. 15. Total trafic de voce terminat în propria rețea, provenit din alte rețele mobile

	Nr. minute terminate în rețeaua proprie provenite din alte rețele mobile (mil. minute reale)					
Anul	Orange	Vodafone	Cosmote	Telemobil	RCS & RDS	Romtelecom
2008	✂					
2009						
2010						

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Cu toate acestea, ANCOM consideră că, în practică, această amenințare nu este suficient de puternică. În condițiile unui comportament de consum al utilizatorilor de servicii de telefonie la puncte mobile caracterizat prin efectuarea majorității apelurilor în rețeaua publică de telefonie la puncte mobile la care sunt conectați (aproximativ 85% din totalul traficului originat fiind trafic în aceeași rețea), implementarea portabilității numerelor și efectele potențiale asupra fluidității efective a pieței cu amănuntul (churn) sunt de natură să diminueze potențialul acestei amenințări. De asemenea, dacă un operator de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni și-ar putea exercita puterea de contracarare numai în raport cu un operator de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni, impactul la nivel general asupra operatorului de mari dimensiuni ar fi limitat, având în vedere celelalte acorduri de interconectare încheiate cu operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și fixă și puterea pe care o poate exercita asupra acestora ca răspuns la o creștere a tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor.

Conform datelor prezentate în Tabelul nr. 16, S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A. și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. sunt operatorii în ale căror rețele publice de telefonie este terminat cel mai mare volum de trafic dinspre rețelele celorlalți operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile. Atunci când operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni răspund la o creștere a tarifelor de terminare practicate de către S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A. și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. printr-o creștere a tarifelor de terminare în propriile rețele, aceștia pot cel mult să-și reducă plățile nete realizate, fără însă a face neprofitabilă creșterea tarifelor de terminare practicate de operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni.

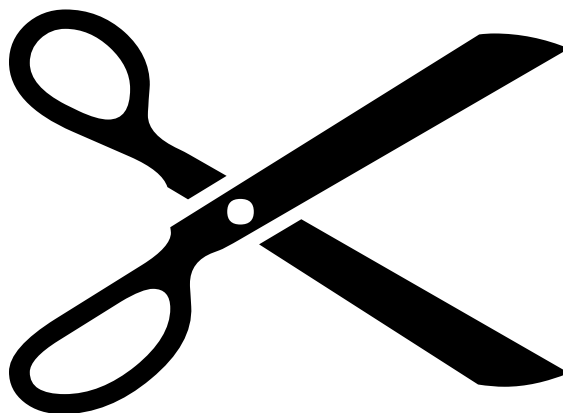
În ceea ce privește relațiile de contracarare dintre marii operatori, dezechilibrul dintre volumele de trafic aferente acestora este nesemnificativ pentru ca operatorul în a cărei rețea se termină cele mai multe apeluri (în anul 2010, S.C. Vodafone Romania S.A. a înregistrat cel mai ridicat volum de trafic terminat în propria rețea mobilă și originat în alte rețele mobile) să-și poată exercita puterea de contracarare. Mai mult, în timp, volumele de trafic ale primilor doi mari operatori au variat doar într-o mică proporție ilustrând faptul că diferențele de volum între minutele terminate în rețelele acestora nu au reflectat manifestări ale puterii de contracarare. Acest lucru se poate observa și din datele trimise de operatori, traficul dintre primii trei operatori de telefonie la puncte mobile fiind unul oarecum echilibrat, însemnând că nivelul tarifului de terminare nu a contat foarte mult în negocierile bilaterale de interconectare, neexistând practic nici un motiv comercial de a întrerupe interconectarea. Dezechilibre mai mari apar între S.C. RCS & RDS S.A. și ceilalți operatori de telefonie la puncte mobile.

Tabelul nr. 16: Traficul total realizat între doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă și diferențele existente în anul 2010 (operatorul în a cărui rețea se termină cel mai mare număr de minute este evidențiat cu litere albine)

Din rețeaua...	Minute (mil.)/ %	Către rețeaua...
Orange	✂	Vodafone
Vodafone		Orange
Diferența (mil. minute)		
Orange	✂	Cosmote (+ Telemobil)
Cosmote (+ Telemobil)		Orange
Diferența (mil. minute)		
Vodafone	✂	Cosmote (+ Telemobil)
Cosmote (+ Telemobil)		Vodafone
Diferența (mil. minute)		
Vodafone	✂	RCS & RDS
RCS & RDS		Vodafone
Diferența (mil. minute)		
Orange	✂	RCS & RDS
RCS & RDS		Orange
Diferența (mil. minute)		
Cosmote (+ Telemobil)	✂	RCS & RDS
RCS & RDS		Cosmote (+ Telemobil)
Diferența (mil. minute)		

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Figura nr. 3. Soldul relațiilor bilaterale de interconectare între principalii operatori mobili

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Puterea de contracarare a furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile se poate manifesta și prin creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul în cazul unei creșteri a tarifelor percepute de către un operator pentru furnizarea de servicii de terminare a apelurilor în propria rețea. Această opțiune ar determina creșterea tarifelor datorate de utilizatorii celorlalți operatori pentru apelurile către rețeaua operatorului care a crescut tarifele de terminare, având ca efect scăderea traficului către rețeaua respectivă. Ca răspuns la această creștere a tarifelor, utilizatorii unor operatori de mici dimensiuni vor renunța, cel mai probabil, la serviciile oferite de propriul furnizor de servicii de telefonie la puncte mobile, achiziționând serviciile oferite de către un alt furnizor de servicii de telefonie la tarife mai scăzute, posibil chiar de la operatorul care a crescut tariful de terminare în propria rețea pentru a beneficia de tarife mai scăzute pentru apelurile efectuate în aceeași rețea. Indiferent de soluția aleasă de către utilizatori, este puțin probabil ca operatorii care originează apelurile să înregistreze o creștere a veniturilor din efectuarea de apeluri către rețelele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni, existând chiar posibilitatea ca aceste venituri să scadă în urma renunțării unor utilizatori la serviciile furnizate. Astfel, creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul ar aduce, în primul rând, prejudicii propriilor utilizatori, având un impact comercial negativ prin periclitarea bazei de clienți.

Ca și în cazul operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile, creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul de către operatorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe, ca reacție la creșterea tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ar avea ca efect direct scăderea traficului către rețeaua

operatorului care a crescut tariful de terminare. Mai mult, o astfel de creștere a tarifelor realizată de către operatorul de telefonie la puncte fixe S.C. Romtelecom S.A. ar putea reprezenta o oportunitate pentru marii operatori de rețele publice de telefonie la puncte mobile de a-și comercializa propriile servicii de telefonie furnizate la puncte fixe prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă, lansate pe piața cu amănuntul. Astfel, creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul ar aduce prejudicii și operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte fixe, prin pierderea abonaților. Operatorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe nu pot exercita presiuni reale asupra operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni prin creșterea tarifelor cu amănuntul.

În ceea ce privește operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mici dimensiuni și operatorii alternativi de servicii de telefonie la puncte fixe, aceștia nu cumpără un volum suficient de mare de servicii de terminare oferite de operatorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile de mari dimensiuni. În consecință, scăderea traficului originat din rețelele acestor furnizori către rețelele marilor operatori de telefonie la puncte mobile nu ar fi în măsură să exercite o putere de contracarare suficientă asupra acestora.

În concluzie, ANCOM consideră că, în absența reglementărilor, puterea de contracarare care s-ar putea manifesta pe această piață este insuficientă pentru a determina constrângeri concurențiale asupra operatorilor de telefonie la puncte mobile astfel încât să-i împiedice pe aceștia să adopte un comportament independent față de clienți, concurenți și utilizatorii finali.

3.3.3.4. Implicațiile cadrului de reglementare asupra manifestării puterii de contracarare

Pentru evaluarea eficienței puterii de contracarare în relațiile dintre furnizori, ANCOM a analizat și măsura în care posibilitatea acestora de a se adresa Autorității²⁹ în cazul apariției unor neînțelegeri în relațiile de negociere privind serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, ca urmare a modificării tarifelor sau a impunerii unor tarife excesive în raport cu costurile de către unul dintre operatori, poate crea constrângeri asupra comportamentului unui furnizor în sensul renunțării acestuia la comportamentul vizat.

ANCOM are calitatea de organ administrativ-jurisdicțional specializat în soluționarea litigiilor din domeniul comunicațiilor electronice, competența sa materială fiind limitată la soluționarea litigiilor în legătură cu obligațiile impuse furnizorilor prin dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2002 sau ale legislației speciale în domeniul comunicațiilor electronice ori de către ANCOM în conformitate cu aceste dispoziții. În consecință, litigiile ce pot fi soluționate de către ANCOM, conform legislației în vigoare, trebuie

²⁹ În situația apariției unui litigiu între furnizorii de rețele sau de servicii de comunicații electronice în legătură cu obligațiile impuse acestora în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2002 sau al legislației speciale din domeniul comunicațiilor electronice, partea interesată poate sesiza ANCOM în vederea soluționării litigiului. Potrivit dispozițiilor art. 3 lit. g) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 22/2009 privind înființarea Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, cu modificările ulterioare, una dintre funcțiile ANCOM este cea de organ de decizie în soluționarea litigiilor dintre furnizorii de rețele și de servicii în domeniul comunicațiilor electronice, în scopul asigurării liberei concurențe și al protecției intereselor utilizatorilor pe piețele acestor servicii, iar, potrivit dispozițiilor art. 36 alin. (1) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, "(1) În situația apariției unui litigiu între furnizori de rețele sau de servicii de comunicații electronice în legătură cu obligațiile impuse acestora prin dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență sau ale legislației speciale în domeniul comunicațiilor electronice sau de către ANCOM în conformitate cu aceste dispoziții, partea interesată poate sesiza ANCOM în vederea soluționării litigiului sau poate introduce o cerere de chemare în judecată la instanța competentă. ANCOM soluționează litigiul în termen de 4 luni de la data sesizării, în afara situațiilor excepționale, în care un termen mai lung este necesar pentru buna soluționare a cazului.[...] (4) Decizia emisă de președintele ANCOM, în condițiile prezentului articol, constituie act administrativ-jurisdicțional, putând fi atacată în contencios administrativ [...]"

să aibă ca obiect încălcarea de obligații specifice³⁰ prevăzute de legislația din domeniul comunicațiilor electronice. În caz contrar, litigiul urmează a fi soluționat potrivit normelor de drept comun.

Pe de altă parte, art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 stabilește o excepție de la regula generală conform căreia obligațiile specifice în ceea ce privește accesul și interconectarea pot fi impuse doar operatorilor cu putere semnificativă, în conformitate cu prevederile art. 8 din același act normativ și ale Capitolului V – „Reguli aplicabile furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață” din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002. Potrivit prevederilor art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, în calitate sa de autoritate de reglementare, în vederea asigurării unui mediu concurențial, ANCOM are atribuția generală de a lua toate măsurile necesare în vederea realizării accesului și interconectării în condiții adecvate, cu respectarea principiilor eficienței economice, promovării concurenței și maximizării beneficiilor utilizatorilor finali, putând stabili în acest caz și condițiile în care se realizează interconectarea sau accesul.

Având în vedere aceste prevederi legale, ANCOM, în misiunea de reglementare a pieței de comunicații electronice din România, poate impune obligații în sarcina operatorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, inclusiv, acolo unde este cazul, obligația de a asigura interconectarea rețelelor acestora, dacă impunerea acestor obligații este necesară pentru asigurarea conectivității între aceștia. Obligațiile astfel impuse trebuie să fie obiective, transparente, proporționale și nediscriminatorii.

Căile procedurale prin care ANCOM poate lua aceste măsuri sunt stabilite de prevederile art. 5 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, astfel: fie din proprie inițiativă sau la cererea unui furnizor, cu respectarea procedurilor prevăzute la art. 34¹ și 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 (consultare europeană și consultare publică națională), fie, în cazul în care în urma negocierilor dintre furnizori nu se poate ajunge la încheierea unui acord, la cererea oricăreia dintre părțile implicate, cu respectarea procedurii prevăzute la art. 36 din același act normativ (procedura de soluționare a litigiilor).

În cazul serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANCOM a exercitat această competență într-un singur caz³¹. Astfel, Autoritatea a luat măsuri provizorii conform art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și art. 341 alin. (7) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, în urma depunerii unei cereri de soluționare a litigiilor de către S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., aflată în litigiu cu S.C. Telemobil S.A. în privința tarifelor de interconectare. S-a dovedit că S.C. Telemobil S.A. a suspendat legătura de interconectare dintre cele două rețele și, prin urmare, abonații celor doi operatori nu au mai putut comunica între ei. S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. a solicitat autorității să impună în sarcina S.C. Telemobil S.A. obligația de a asigura furnizarea serviciilor de interconectare solicitate, în aceleași condiții tehnice și comerciale cu cele aplicate până în momentul

³⁰ Obligațiile specifice prevăzute de legislația din domeniul comunicațiilor electronice sunt acelea impuse fie direct, prin dispozițiile legislației primare (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 și celelalte acte normative din domeniul comunicațiilor electronice), fie indirect, prin dispozițiile legislației secundare elaborate de către ANCOM. În ceea ce privește acest din urmă caz, ca regulă, ANCOM poate impune obligații în sarcina furnizorilor numai după parcurgerea obligatorie a următoarelor etape:

a) identificarea piețelor relevante (de gros sau cu amănuntul), în conformitate cu prevederile Recomandării CE;

b) desemnarea pe piețele unde nu există concurență efectivă a furnizorilor cu putere semnificativă pe aceste piețe, potrivit prevederilor Instrucțiunilor CE;

c) impunerea, în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piață, a uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, respectiv la art. 15, 16 și 18 din Legea nr. 304/2003, în cazul piețelor cu amănuntul.

³¹ Decizia președintelui ANRCTI nr. 1803/2007.

întreruperii legăturii de interconectare. Decizia Autorității prin care s-a impus S.C. Telemobil S.A. obligația, cu titlu provizoriu, de a lua toate măsurile necesare asigurării furnizării serviciilor de interconectare în vederea originării, respectiv terminării la puncte mobile a apelurilor originare de utilizatorii celor doi furnizori, inclusiv orice măsuri tehnice sau administrative, în scopul asigurării comunicării între utilizatorii acestora, a fost comunicată Comisiei Europene, conform art. 7 alin. (6) din Directiva-cadru.

Așadar, din coroborarea dispozițiilor art. 5 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și ale art. 36 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, rezultă că, în cadrul soluționării unui litigiu de către Autoritate, aceasta nu poate impune obligații noi, ci este abilitată să stabilească exclusiv acele condiții în legătură cu obligațiile impuse anterior în una din cele două modalități arătate mai sus.

De asemenea, atât în situația în care intenționează să impună obligații în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piață în conformitate cu prevederile art. 8 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și ale Capitolului V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, respectiv a furnizorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, în conformitate cu prevederile art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM are obligația de a parcurge procedurile stabilite la art. 34¹ și 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002. Având în vedere că, potrivit prevederilor art. 50, deciziile de soluționare a litigiilor sunt exceptate de la procedura de consultare publică și, pe cale de consecință, și de la procedura notificării Comisiei Europene și a celorlalte autorități de reglementare din statele membre, rezultă că Autoritatea de reglementare nu poate impune obligații noi în cadrul procedurii de soluționare a litigiilor.

În al doilea rând, aplicarea unor măsuri de reglementare ca urmare a soluționării unor litigii între furnizori, având în vedere situația bilaterală vizată, nu ar fi în măsură să asigure un cadru legal sigur și predictibil în ceea ce privește funcționarea pieței. O astfel de reglementare *ex ante* bazată pe existența unui litigiu între oricare două părți ce acționează pe piața comunicațiilor electronice ar rezolva numai problemele apărute în relația dintre acestea, dar nu și potențialele probleme față de toți furnizorii de pe piață, și nu ar putea preveni folosirea abuzivă a puterii de piață a furnizorului pe piețele adiacente sau din aval, cu efecte negative indirecte asupra consumatorilor (de exemplu, prin stabilirea unor tarife cu amănuntul care vor reflecta tarifele de terminare excesive). Astfel, deciziile de soluționare a litigiilor sunt opozabile doar părților implicate, iar orice obligații impuse în cadrul unui litigiu se vor aplica doar în relația dintre acestea. O obligație impusă unui operator cu privire la nivelul tarifulor în relația cu cealaltă parte nu-l va împiedica pe acesta să stabilească tarife mai mari în relațiile cu alți operatori. Totodată, faptul că un operator se adresează Autorității de reglementare pentru a-l obliga pe un alt operator să furnizeze servicii de interconectare nu constituie un motiv suficient pentru acesta de a negocia cu bună-credință interconectarea în alte cazuri.

De asemenea, în cadrul litigiilor, Autoritatea trebuie să respecte solicitările reclamantului, conform principiului disponibilității. Potrivit acestui principiu, consacrat de prevederile art. 129 alin. (6) din Codul de procedură civilă, cadrul procesual și limitele cererii sunt determinate de reclamant, instanța având obligația de a se pronunța numai cu privire la ceea ce s-a cerut, neputând acorda altceva decât s-a cerut (*extra petita*) sau mai mult decât s-a cerut (*plus petita*). Astfel, chiar în cazul în care ar lua anumite măsuri în cadrul procedurii de soluționare a litigiilor, ANCOM nu ar putea stabili alte condiții decât cele solicitate de reclamant, care în unele cazuri sunt inefficiente sau inechitabile.

În concluzie, ANCOM consideră că procedurile de soluționare a litigiilor nu reprezintă un substitut pentru impunerea de măsuri de reglementare *ex ante* în sarcina furnizorilor de servicii de terminare a

apelurilor la puncte mobile identificați ca având putere semnificativă de piață, nefiind în măsură să atenueze puterea de piață pe care o poate avea un anumit furnizor în relațiile cu furnizorii care reprezintă cererea.

3.3.3.5. Concluzii cu privire la puterea de contracarare pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile

Prin prisma argumentelor aduse, Autoritatea conchide că nu există dovezi care să susțină că există furnizori care pot exercita putere de contracarare pe piață asupra altor operatori, împiedicându-i pe aceștia să acționeze într-un mod independent de clienți, concurenți și utilizatorii finali. Astfel, în urma analizei tuturor posibilităților de contracarare care pot apărea pe piață, ANCOM reafirmă indispensabilitatea reglementării și efectele pozitive ale acesteia în remedierea problemelor concurențiale identificate pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

3.4. Concluzii cu privire la identificarea potențialilor furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie

Pe baza elementelor analizate, și anume cota de piață și stabilitatea acesteia în timp (100%), barierele ridicate existente la intrarea pe piață, absența sau puterea de contracarare scăzută a cumpărătorilor, **următorii furnizori** care operează rețele publice de acces în vederea furnizării de servicii de telefonie la puncte mobile, utilizează numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile prevăzute în Planul național de numerotație, au încheiate contracte de interconectare cu alți operatori în vederea terminării apelurilor la puncte mobile și erau operaționali la data de 31.12.2010 atât pe piața cu amănuntul a serviciilor de acces la puncte mobile, cât și pe piața de gros aferentă acesteia, **au putere semnificativă pe piața relevantă a serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie:**

1. Societatea Comercială „Cosmote Romanian Mobile Telecommunications” – S.A.;
2. Societatea Comercială „Orange România” – S.A.;
3. Societatea Comercială „RCS & RDS” – S.A.;
4. Societatea Comercială „Telemobil” – S.A.;
5. Societatea Comercială „Vodafone Romania” – S.A.;
6. Societatea Comercială „Romtelecom” – S.A.

Capitolul IV

Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante identificate

4.1. Cadrul legal

Potrivit prevederilor art. 8 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, *„Dacă, în urma unei analize de piață realizate în conformitate cu prevederile cap. V din Ordonanța-cadru, un operator este desemnat ca având putere semnificativă pe o piață relevantă, autoritatea de reglementare va impune acestuia, în mod corespunzător, una sau mai multe dintre obligațiile prevăzute la art. 9-13.”* Prin urmare, ANCOM trebuie să impună cel puțin una din obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor.

În conformitate cu dispozițiile art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, care transpun în legislația națională prevederile art. 9-13 din Directiva 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul), obligațiile care pot fi impuse de ANCOM furnizorilor cu putere semnificativă pe piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie sunt:

- **obligația de transparentă** în legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice (art. 9). Această obligație poate viza aducerea la cunoștința publicului a anumitor informații, precum specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare a serviciilor, informațiile contabile și tarifele practicate. De asemenea, în cazul în care unui furnizor i-a fost stabilită obligația de nediscriminare, ANCOM poate impune acestuia obligația de a publica o ofertă de referință;

- **obligația de nediscriminare** în legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice, prin care să se asigure că furnizorii aplică condiții echivalente în circumstanțe echivalente altor persoane care furnizează servicii echivalente și că pun la dispoziție terților servicii și informații în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate filialelor, sediilor secundare sau partenerilor lor (art. 10);

- **obligația de evidență contabilă separată**, în cadrul contabilității interne de gestiune, pentru anumite activități care au legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice (art. 11). Autoritatea de reglementare poate impune unui furnizor integrat pe verticală să urmărească distinct în evidența corespunzătoare tarifele la vânzarea de gros și tarifele de transfer intern, pentru a asigura îndeplinirea obligației de nediscriminare. De asemenea, pentru a facilita verificarea îndeplinirii obligațiilor de transparentă și de nediscriminare Autoritatea de reglementare poate să impună furnizorilor obligația de a furniza, la cerere, înregistrări contabile, inclusiv date provenind de la terți privitoare la venituri. În scopul promovării unei piețe deschise și concurențiale Autoritatea de reglementare poate publica informațiile contabile obținute, în condițiile legii;

- **obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și ale infrastructurii asociate** (art. 12). Obligația de acces poate viza: acordarea către un terț a dreptului de

acces la elemente specifice ale rețelei sau la infrastructura asociată, inclusiv a accesului necondiționat la bucla locală; negocierea, cu bună-credință, cu orice terț care solicită accesul; neretragerea dreptului de acces deja acordat; furnizarea către terți a anumitor servicii, prin vânzarea de gros a acestora, în vederea revânzării; acordarea accesului liber la interfețele tehnice, protocoalele sau alte tehnologii esențiale care sunt indispensabile pentru interoperabilitatea serviciilor, inclusiv a serviciilor de rețele virtuale; furnizarea colocării sau a altor forme de utilizare partajată a spațiilor ori a echipamentelor, inclusiv a conductelor, clădirilor și pilonilor; furnizarea unor servicii determinate, necesare pentru asigurarea interoperabilității serviciilor destinate utilizatorilor finali, inclusiv a resurselor destinate serviciilor de rețele inteligente sau a serviciului de roaming în rețelele mobile; acordarea accesului la sistemele de asistență operațională sau la alte sisteme software similare, necesare pentru asigurarea unei concurențe loiale în furnizarea serviciilor; interconectarea rețelelor sau a elementelor rețelelor;

- **obligația referitoare la recuperarea costurilor și controlul tarifelor, inclusiv obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri și privind evidența contabilă**, pentru furnizarea anumitor forme de acces sau de interconectare (art. 13).

În cazuri excepționale, ANCOM are posibilitatea de a impune și alte remedii decât cele mai sus menționate, însă numai după obținerea unei decizii de autorizare din partea Comisiei Europene³², în ceea ce privește măsurile propuse.

De asemenea, în procesul de alegere a remediilor celor mai potrivite în rezolvarea problemelor concurențiale identificate, ANCOM ține întotdeauna cont de obiectivele sale legale, și anume promovarea concurenței, contribuția la dezvoltarea pieței interne și promovarea intereselor utilizatorilor finali, având în vedere principiul proporționalității.

Referindu-ne la prevederile noului cadru european din domeniul comunicațiilor electronice, una dintre cele mai importante modificări vizează introducerea separării funcționale a operatorilor integrați pe verticală ca remediu ce poate fi impus de autoritățile de reglementare furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe anumite piețe, în situația în care acestea constată că toate celelalte obligații prevăzute de cadrul de reglementare nu au condus la realizarea unei concurențe efective și că există în continuare probleme importante și persistente legate de concurență.

Prin urmare, scopul separării funcționale este de a garanta furnizarea de produse de acces echivalente către toți operatorii, inclusiv către propriile unități ale operatorului integrat pe verticală. Separarea funcțională are capacitatea de a îmbunătăți concurența pe numeroase piețe relevante, prin reducerea semnificativă a tendințelor discriminatorii și prin facilitarea verificării și asigurării respectării obligațiilor în materie de nediscriminare.

Totodată, impunerea acestei obligații se va realiza doar în cazuri excepționale, separarea funcțională putând fi justificată ca măsură corectivă doar atunci când eforturile în privința asigurării efective a nediscriminării pe anumite piețe eșuează sau atunci când, chiar dacă s-a recurs la una sau mai multe măsuri corective considerate anterior ca fiind adecvate, există șanse reduse de manifestare într-un termen rezonabil a concurenței la nivelul infrastructurii rețelelor de comunicații electronice. De asemenea, este subliniată importanța realizării unei separări funcționale în condițiile menținerii motivației de a investi din partea

³² Art. 8 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002.

operatorului supus separării, și totodată a prevenirii unui potențial efect negativ asupra bunăstării consumatorilor. Impunerea separării funcționale necesită o analiză coordonată a diferitelor piețe relevante asociate rețelei de acces, în conformitate cu procedura analizei de piață prevăzute la articolul 16 din Directiva 2002/21/CE (directiva-cadru). În momentul efectuării analizei pieței și al stabilirii detaliilor acestei măsuri corective, autoritățile naționale de reglementare trebuie să acorde o atenție specială serviciilor care urmează să fie gestionate de către entitățile comerciale separate, luând în considerare dimensiunea rețelei desfășurate și nivelul progresului tehnologic, caracteristici care pot afecta substituibilitatea la nivelul serviciilor de comunicații electronice. Pentru a evita denaturarea concurenței pe piața internă, Comisia Europeană va aproba în prealabil propunerile privind separarea funcțională.

Pe lângă reglementarea obligației de separare funcțională a operatorilor integrați pe verticală, noul cadru comunitar mai prevede și unele dispoziții referitoare la separarea voluntară a operatorilor integrați pe verticală.

Astfel, în cazul în care un operator integrat pe verticală alege să își transfere o parte substanțială a activelor rețelei locale de acces sau totalitatea acestora către o entitate separată din punct de vedere juridic deținută de o altă persoană sau prin crearea unei entități comerciale separate pentru furnizarea serviciilor de acces, autoritățile naționale de reglementare trebuie să evalueze efectul tranzacției planificate asupra tuturor obligațiilor de reglementare existente impuse operatorului integrat pe verticală, pentru a asigura compatibilitatea oricăror noi acorduri cu directiva privind accesul și Directiva 2002/22/CE (directiva privind serviciul universal). Autoritățile naționale de reglementare vor trebui să efectueze o nouă analiză a piețelor pe care operează entitatea separată și să impună, să mențină, să modifice sau să retragă obligații în consecință. În acest scop, autoritățile naționale de reglementare pot solicita informații de la operatorul în cauză.

Totodată, noul cadru european prevede că atunci când impune obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, autoritatea de reglementare poate stabili și condițiile tehnice sau operaționale pe care furnizorul sau beneficiarii accesului trebuie să le îndeplinească în vederea asigurării unor condiții normale de exploatare a rețelei.

4.2. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă

Autoritatea a desemnat în anul 2009 cinci furnizori cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele, și anume: S.C. Vodafone România S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. Astfel, Autoritatea a impus sau menținut, după caz, în sarcina operatorilor cu putere semnificativă în mod proporțional cu problemele identificate următoarele obligații:

1. Obligația de acces - obligația de a furniza cel puțin serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, în condiții reglementate, precum și obligația de a acorda accesul la toate serviciile necesare exploatarea în condiții normale a interconectării cu rețelele publice de telefonie la puncte mobile în vederea terminării apelurilor, în măsura în care solicitările sunt rezonabile și fezabile din punct de vedere tehnic. În ceea ce privește serviciile conexe necesare exploatarea eficiente a serviciilor de interconectare, tarifele practicate nu trebuie să fie excesive.

De asemenea, au fost impuse celor cinci operatori obligații referitoare la termenele maxime de negociere și de implementare a acordurilor de interconectare în scopul evitării situațiilor în care aceștia ar putea întârzia încheierea sau implementarea acordurilor de interconectare pentru a dobândi un avantaj concurențial pe piața cu amănuntul. Astfel, termenul maxim pentru negocierea și încheierea unui acord de interconectare nu va depăși 45 de zile lucrătoare de la data la care furnizorul de rețele publice de telefonie la puncte mobile primește o cerere în acest sens, iar termenul maxim de implementare a unui acord de interconectare, pentru toți cei 5 furnizori cu putere semnificativă, va fi de 65 de zile lucrătoare de la data încheierii acordului. Există și situații în care aceste termene sunt mai scurte.

În plus față de aceste prevederi, deciziile ANCOM au clarificat problemele specifice legate de terminarea traficului originat pe teritoriul României și a traficului provenit din afara României, tranzitat prin intermediul unei rețele de comunicații electronice care operează în România către rețeaua furnizorului de telefonie la puncte mobile în care se termină apelurile, Autoritatea subliniind că:

- obligația de a furniza servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile se referă la toate categoriile de apeluri indiferent de originea națională sau internațională a acestora;

- obligația de furnizare a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele se aplică atât în cazul în care există un acord de interconectare directă între furnizorul care originează apelurile și furnizorul de rețele publice de telefonie la puncte mobile în a cărui rețea se termină apelurile, cât și în cazul în care apelurile sunt transmise prin intermediul serviciilor de tranzit furnizate de un terț.

2. Obligația de transparență - obligația de a publica cel puțin pe propria pagină de internet, într-un mod ușor accesibil din pagina principală, și de a pune la dispoziția oricărui solicitant o ofertă de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie pe care o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, care trebuie să cuprindă o descriere detaliată a ofertelor pentru fiecare dintre elementele rețelei sau ale infrastructurii asociate, potrivit necesităților pieței, precum și condițiile tehnice și comerciale, inclusiv de tarif, corespunzătoare fiecăruia dintre aceste elemente, pentru a permite interconectarea la toate punctele rețelei unde acest lucru este fezabil din punct de vedere tehnic și pentru a asigura că operatorii ce doresc interconectarea nu vor plăti pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat. Datorită poziției de nou intrată pe piață la momentul revizuirii anterioare a pieței, S.C. RCS & RDS S.A. i-a fost impusă obligația de a publica oferta de referință pentru interconectare începând cu data de 01.01.2010.

De asemenea, toți cei cinci operatori au fost obligați să publice tarifele tuturor serviciilor necesare realizării interconectării cu rețelele publice de telefonie pe care le operează, tarifele facilităților asociate interconectării, precum și denumirea și adresele tuturor comutatoarelor unde se poate realiza interconectarea cu rețeaua proprie, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile.

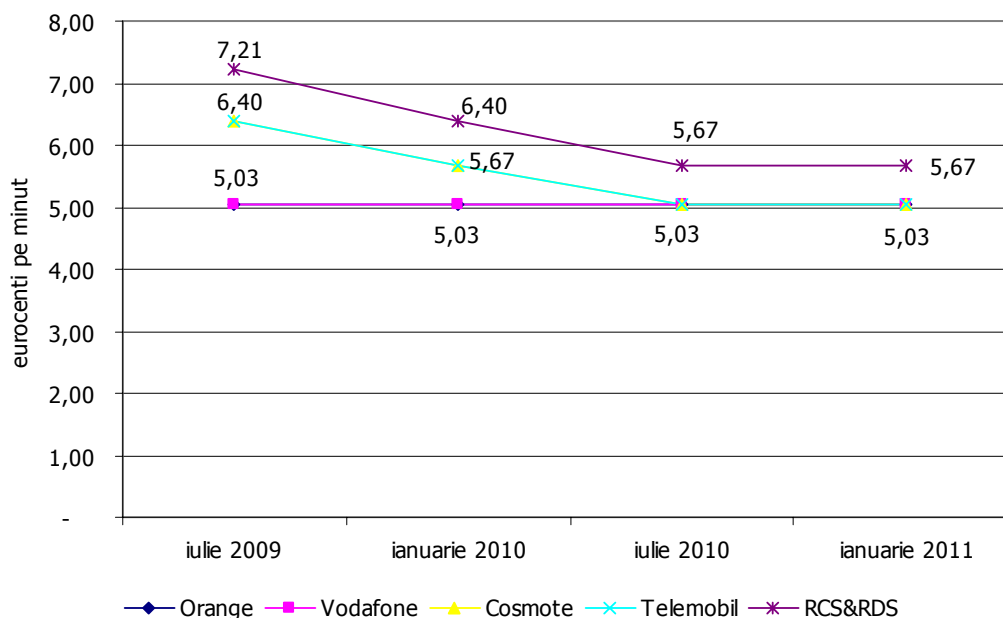
Operatorii au obligația de a transmite Autorității copii după fiecare dintre acordurile de interconectare încheiate, în termen de 5 zile lucrătoare de la data încheierii acestora, precum și toate informațiile referitoare la modificarea sau la încetarea acordurilor, însoțite de actele doveditoare, după caz, în termen de 5 zile lucrătoare de la data la care a survenit modificarea sau încetarea.

3. Obligația de nediscriminare - obligația de a aplica condiții echivalente de interconectare în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau beneficiază deja de interconectare, precum și de a pune la dispoziția acestora servicii și informații în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu excepția condițiilor referitoare la tarifele practicate, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup.

4. Obligația privind controlul tarifelor și fundamentarea tarifelor în funcție de costuri - Autoritatea a impus obligații privind fundamentarea tarifelor în funcție de costuri în sarcina tuturor operatorilor desemnați ca având putere semnificativă de piață. Implementarea modelului LRIC de tip „bottom-up” a determinat reducerea progresivă a tarifelor maxime pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile de-a lungul unei perioade de tranziție a cărei țintă au reprezentat-o costurile medii incrementale pe termen lung estimate pentru anul 2009, de 5,03 eurocenți pe minut.

În anul 2009, ANCOM a considerat că obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, având ca finalitate asigurarea unui nivel eficient al tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor este o măsură necesară și proporțională, care trebuie impusă în sarcina tuturor furnizorilor cu putere semnificativă pe piață³³, având în vedere că tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile stabilite la nivelul costurilor unui furnizor eficient reflectă rezultatele obținute pe o piață unde există concurență efectivă, ce ar descuraja ineficiența productivă (Figura nr. 3). Această abordare, conform căreia costurile unui operator ipotetic eficient sunt utilizate drept bază pentru fundamentarea în funcție de costuri, are ca rezultat stabilirea unui tarif uniform pentru serviciile de terminare a apelurilor.

Figura nr. 4: Pantele de ajustare ale tarifelor reglementate pentru terminarea apelurilor la puncte mobile în rețelele S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A., S.C. RCS & RDS S.A.

Sursa: ANCOM

³³ Deciziile președintelui ANCOM nr. 295-299/2009 privind stabilirea tarifelor serviciilor de interconectare furnizate de S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. pe piața accesului la propria rețea de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor.

a) *Considerații aplicabile furnizorilor în sarcina cărora a fost impusă anterior obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri*

ANCOM a pornit de la nivelurile țintă ale tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor stabilite pe baza modelului elaborat pentru S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., respectiv de 5,03 eurocenți pe minut, începând cu data de 1 ianuarie 2009.

b) *Considerații aplicabile furnizorilor în sarcina cărora nu a fost impusă anterior obligația de fundamentare în funcție de costuri a tarifelor*

În ceea ce privește nivelurile tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile percepute de S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. și S.C. Telemobil S.A., ANCOM a stabilit o pantă de ajustare graduală, prin reducerea progresivă a nivelului tarifelor serviciilor de interconectare către un nivel simetric, fundamentat în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient. Astfel, S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. și S.C. Telemobil S.A. practică un tarif de 5,03 eurocenți pe minut începând cu data de 1 iulie 2010.

Totuși, ANCOM a propus o abordare distinctă a reglementării tarifelor de terminare ale S.C. RCS & RDS S.A., deoarece, pe de o parte, exista un decalaj substanțial în privința datei de intrare pe piață între S.C. RCS & RDS S.A.³⁴ și ceilalți operatori de rețele mobile, și, pe de altă parte, acest furnizor operează o rețea care utilizează în mod exclusiv tehnologie 3G în banda de 2100 MHz. Astfel, S.C. RCS & RDS S.A. i s-a impus reducerea graduală a tarifului de terminare a apelurilor în propria rețea mobilă, până la nivelul de 5,67 eurocenți pe minut începând cu data de 1 iulie 2010.

Recunoscând necesitatea adoptării unor practici de reglementare coerente și a aplicării legislației naționale armonizate cu normele stabilite la nivelul Uniunii Europene, în vederea adoptării unei politici de reglementare armonizate în ceea ce privește principiile și metodele utilizate pentru determinarea costurilor eficiente ale serviciilor de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie, Autoritatea a decis dezvoltarea unui nou model de calculație a costurilor, model estimat a fi finalizat la sfârșitul anului 2012, în conformitate cu dispozițiile recomandate de Comisia Europeană.

ANCOM a considerat că obligația de evidență contabilă separată nu este justificată din perspectiva unui eventual sprijin pentru identificarea unor subvenții încrucișate, având în vedere maniera de formulare a obligației de nediscriminare, precum și în condițiile în care furnizorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile nu au obligații de control al tarifelor cu amănuntul. În plus, costurile implementării unui sistem de evidență contabilă separată exced beneficiile potențiale rezultate din suportul pe care aceasta l-ar fi putut aduce monitorizării obligației de nediscriminare și, în subsidiar, a celei de transparență. Astfel, ANCOM a decis retragerea obligațiilor de evidență contabilă separată impuse în sarcina S.C. Vodafone România S.A. și S.C. Orange România S.A. și, respectiv, neimpunerea acestor obligații în sarcina celorlalți furnizori identificați ca având putere semnificativă.

³⁴ S.C. RCS & RDS S.A. a început să furnizeze servicii de comunicații electronice la puncte mobile din luna octombrie 2007 și nu a ajuns, până la data precedentei analize de piață, la un nivel de acoperire comparabil cu cel atins de ceilalți operatori de rețele mobile

4.3. Probleme concurențiale identificate la nivelul piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie

Problemele concurențiale la nivelul piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, identificate de Autoritate în prezenta analiză, vizează atât aspecte referitoare la nivelul tarifelor de interconectare practicate (tarifele ce pot fi percepute pentru furnizarea serviciului de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, dar și tarifele serviciilor asociate interconectării), cât și aspecte non-tarifare.

Un operator de rețele publice de telefonie la puncte mobile deține *de facto* un monopol pe piața serviciilor de terminare a apelurilor în propria rețea, fără ca mecanismul substituibilității cererii și ofertei să fie eficient pe piețele relevante respective. Datorită faptului că nu există suficiente constrângeri concurențiale exercitate asupra furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile, Autoritatea consideră că, în absența reglementării, furnizorii respectivi nu au suficiente stimulente pentru a-și reduce tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile până la un nivel eficient.

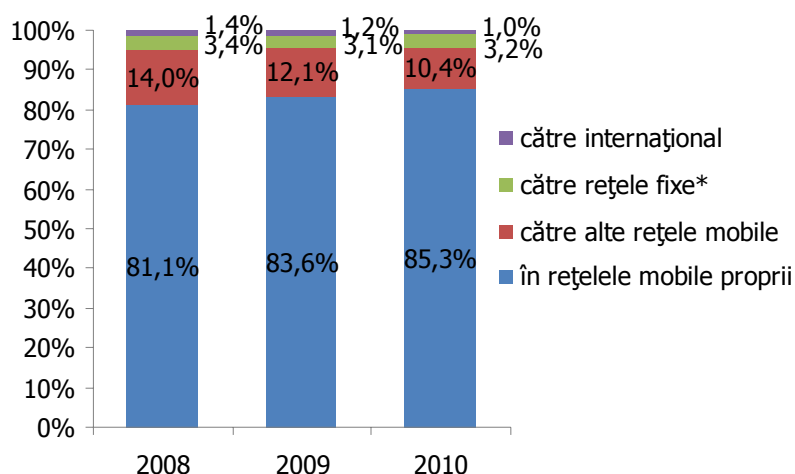
Există indicii că, în absența reglementării, tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile ar fi stabilite la un nivel excesiv și ineficient, deoarece concurența dintre furnizorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile îi determină pe fiecare dintre aceștia să maximizeze beneficiile propriilor utilizatori finali, în detrimentul utilizatorilor altor rețele, care vor fi nevoiți să suporte un nivel al tarifelor mai ridicat pentru apelurile terminate în rețeaua respectivă. În acest sens amintim că tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețeaua operată de S.C. Romtelecom S.A., operator care a intrat pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile ulterior ultimei revizuirii a pieței, variază între 5,03 și 7,21 eurocenți pe minut, fiind în medie superioare celor reglementate pentru operatorii care au fost desemnați ca având putere semnificativă pe piață.

Potențiala distorsionare a concurenței pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ca rezultat al unor tarife excesive, ar putea afecta în mod nefavorabil atât concurența la nivelul pieței de gros, cât și pe cea la nivelul pieței cu amănuntul. Astfel, la nivelul pieței cu amănuntul, furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă beneficiază de stimulentele necesare în vederea menținerii tarifelor aferente serviciilor oferite propriilor abonați la un nivel care să atragă și să păstreze clienții, dar nu suficiente stimulente pentru a aplica același tratament în ceea ce privește apelurile originare în alte rețele. Nivelul ridicat al tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile determină stabilirea unor tarife mai ridicate pe piața cu amănuntul pentru apelurile fix-mobil și mobil-mobil în afara rețelei, comparativ cu tarifele apelurilor realizate în aceeași rețea, descurajând artificial comunicarea între utilizatorii diferitelor rețele.

Pe de altă parte, utilizarea veniturilor suplimentare obținute din practicarea unor tarife excesive pentru serviciile de terminare a apelurilor pentru subvenționarea, pe piața cu amănuntul, a serviciilor de comunicații electronice sau a terminalelor oferite propriilor abonați poate conduce la distorsionarea concurenței dacă o astfel de strategie este aplicată pe piețe mature. În principiu, astfel de practici pot determina stimularea artificială a penetrării, descurajează schimbarea furnizorului de servicii, dar și comunicarea între utilizatorii diferitelor rețele, putând, în final, favoriza concentrarea pieței. Aceste practici afectează bunăstarea socială, distorsionează comportamentul de consum, pot afecta capacitatea concurențială a furnizorilor și pot constitui o barieră la intrarea pe piață.

Spre exemplu, Autoritatea a observat că ofertele curente de abonamente pentru serviciile de telefonie la puncte mobile conțin un număr mare de minute în propria rețea, pentru care nu se plătesc tarife de interconectare, în condițiile oferirii unui număr redus de minute către alte rețele de telefonie (la puncte fixe sau mobile), care de altfel generează costuri cu tarifele de interconectare. Astfel, operatorii de telefonie la puncte mobile oferă un număr de minute în rețea de circa 8-10 ori mai mare decât numărul de minute oferite în afara rețelei, utilizatorii serviciilor de telefonie la puncte mobile preferând în aceste circumstanțe să realizeze mai ales convorbiri în cadrul rețelei de care aparțin. Graficul de mai jos arată că ponderea convorbirilor realizate în aceeași rețea în totalul convorbirilor originare în rețelele publice de telefonie la puncte mobile din România a crescut de la 81% în 2007 la 85% în 2010 (Figura nr. 4).

Figura nr. 5: Volume de trafic originat în rețelele publice de telefonie la puncte mobile de către utilizatorii finali

* inclusiv traficul originat către proprii abonați la serviciile de telefonie fixă

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

În ceea ce privește constrângerile concurențiale la nivelul pieței de gros, Autoritatea apreciază că furnizorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile nu sunt stimulați să-și reducă tarifele, cel puțin datorită faptului că astfel ar conferi concurenților avantaje competitive pe piața cu amănuntul, prin reducerea costurilor, competitivitatea ofertelor pentru apeluri în afara rețelei fiind limitată de plata tarifului de terminare. O consecință directă a practicării unor tarife mari pentru serviciile de terminare este, așadar, creșterea costurilor concurenților, prin creșterea costurilor aferente serviciilor la nivelul pieței cu amănuntul. Într-o astfel de situație, concurenții sunt constrânși să-și recupereze costurile suplimentare cu achiziționarea serviciilor de terminare prin creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare pe care le furnizează la rândul lor celorlalți furnizori, astfel încât să poată reduce tarifele serviciilor cu amănuntul.

Autoritatea consideră că efectele menționate mai sus creează presiuni concurențiale, ce afectează atât furnizorii existenți pe piață, cât și furnizorii nou-intrați pe piață care doresc să termine apeluri în rețelele publice de telefonie la puncte mobile. De asemenea, nivelul ridicat al tarifelor pentru serviciile de terminare afectează concurența ofertelor de servicii de apeluri fix-mobil și, respectiv, mobil-mobil în afara rețelei, în

detrimentul utilizatorilor finali și al celorlalți furnizori de servicii de telefonie la puncte fixe și mobile. Deoarece constrângerile concurențiale sunt insuficiente pentru a asigura stabilirea unor tarife pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile la un nivel eficient, Autoritatea consideră necesară impunerea anumitor obligații în sarcina furnizorilor care controlează accesul la utilizatorii finali și au putere semnificativă pe piață, proporțional cu problemele concurențiale identificate pe piețele relevante.

Odată cu tarifele excesive pentru serviciile de terminare și efectul lor negativ asupra concurenței pe piața cu amănuntul, Autoritatea a analizat și alte probleme concurențiale. La impunerea eventualelor obligații care să remedieze aceste eșecuri ale pieței, Autoritatea a luat în considerare rezultatele studiului de piață realizat în rândul furnizorilor, dar și alte surse disponibile (incluzând activitățile de soluționare a litigiilor și a plângerilor primite de la furnizori). Sursele avute în vedere indică faptul că există o serie de probleme în ceea ce privește negocierea și implementarea acordurilor de interconectare.

Menționăm în special următoarele probleme:

1. Autoritatea a primit plângeri privind impunerea unilaterală a clauzelor incluse în acordurile de interconectare, din informațiile furnizate de către operatori rezultând lipsa de flexibilitate la negocierea clauzelor contractuale. De asemenea, o serie de clauze contractuale au fost considerate abuzive:

a) anumiți furnizori de rețele publice de telefonie la puncte mobile au solicitat încheierea de acorduri separate pentru terminarea traficului internațional impunând astfel utilizarea unor soluții tehnice de interconectare diferite pentru terminarea traficului național, respectiv a traficului internațional;

b) procedura și cazurile de solicitare a constituirii unei scrisori de garanție bancară în cazul încheierii unor acorduri de interconectare au fost considerate arbitrare și netransparente.

În timp ce o serie de operatori consideră că în stabilirea cuantumului scrisorii de garanție bancară trebuie avut în vedere nivelul total al traficului care poate fi transmis pe legăturile de interconectare instalate, anumiți operatori apreciază că, astfel calculat, cuantumul scrisorii de garanție bancară este mult prea mare, comparativ cu nivelul serviciilor de interconectare achiziționate.

2. O serie de furnizori au reclamat dificultăți și întârzieri în implementarea acordurilor de interconectare cu anumiți furnizori de rețele publice de telefonie la puncte mobile. Astfel, unii furnizori au amânat punerea la dispoziție a serviciilor de interconectare solicitate. De asemenea, Autoritatea a fost informată despre anumite probleme în ceea ce privește negocierea unei arhitecturi de interconectare eficiente care să corespundă intereselor operatorilor interconectați.

3. O serie de furnizori consideră ridicat nivelul tarifelor pentru serviciile asociate interconectării.

Astfel, în absența reglementării, o problemă importantă asociată în mod frecvent cu piețele de terminare o reprezintă practicarea unor condiții și tarife discriminatorii și/sau a unor tarife excesive de către operatorii rețelelor publice de telefonie pentru serviciile asociate interconectării.

Chiar dacă în acest moment operatorii de telefonie la puncte mobile au obligația de a oferi celorlalți operatori accesul, la tarife care să nu fie excesive, la toate serviciile necesare pentru ca aceștia să poată exploata în condiții normale interconectarea cu rețeaua publică de telefonie a operatorului respectiv, anumiți furnizori consideră ridicat nivelul tarifelor pentru serviciile asociate interconectării. De asemenea, Autoritatea a constatat că tarifele serviciilor asociate furnizate prezintă o variație importantă, inclusiv față de tarifele pentru serviciile similare, pentru care există obligația de orientare în funcție de costuri, oferite de către S.C. Romtelecom S.A.

Tabelul nr. 17: Tarifele percepute pentru servicii asociate interconectării

Serviciu de interconectare	Unitate de măsură	S.C. Romtelecom S.A.	S.C. Vodafone Romania S.A.	S.C. Orange România S.A.	S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A.	S.C. RCS&RDS S.A	S.C. UPC Romania S.R.L.	Note
Configurare POA/POI	PoA/PoI	750	730	740	694	750	680	Nota 1
Reconfigurare POA/POI	PoA/PoI		730	740	694		680	
Desființare POA/POI	PoA/PoI		730	740	694		680	
Instalare port de acces	pe 2Mbit/s	500	460	450	438	500	460	
Reconfigurare/Reorganizare	pe 2Mbit/s pentru primul circuit	469		469	469	469	469	
	pe 2 Mbit/s pentru celelalte circuite	66.5		66.5	66.5	66.5	66.5	
Desființarea unui port de acces	pe 2Mbit/s	150	460	450	438	150	460	
Reconfigurarea unui port de acces	pe 2Mbit/s		460	450	438			
Închiriere port de acces	pe 2Mbit/s pe lună	46	70	65	66	46/70	46	Nota 2
Utilizarea portului de acces pe 10 ani	pe 2Mbit/s	2900						
Instalare echipament transmisiuni (2 Mbps; 4x2 Mbps; STM1)	pe echipament		2300	2000	2192	1000/2192/2300	1800	Nota 3
Dezinstalare echipament transmisiuni	pe echipament		2300	-	2192		1800	
Tarif de conectare (Interconectarea în spațiul Beneficiarului)	pe 2Mbit/s	590.83	380	350	365	500	380	Nota 4
Tarif de conectare (Interconectarea la un punct intermediar)	pe 2Mbit/s	370						
Tarif de conectare (Interconectarea în spațiul Operatorului)	pe 2Mbit/s	100						
Reconfigurare interfață 2Mbps	pe 2Mbit/s		380	350	365	500		
Dezinstalare interfață 2Mbps	pe 2Mbit/s		380	350	365	500	380	

Tarif de închiriere (Interconectarea în spațiul Beneficiarului)	pe 2Mbit/s pe lună	79,27	315	450	482	315	420	Nota 4,5
Tarif de închiriere (Interconectarea la un punct intermediar)	pe 2Mbit/s pe lună	39,63						
Tarif de închiriere (Interconectarea în spațiul Operatorului)	pe 2Mbit/s pe lună	0,06						
Tarif de închiriere NxData	pe 2Mbit/s		270	270	292	270	280	
Tarif de închiriere pe Km (0-50 Km)	pe 2Mbit/s pe Km/lună	22,65						Nota 6
Tarif de închiriere pe Km (51-100 Km)	pe 2Mbit/s pe lună	521,92		700				
Tarif de închiriere pe Km (51-100 Km)	pe 2Mbit/s pe Km/lună	12,21						
Tarif de închiriere pe Km (101-150 Km)	pe 2Mbit/s pe lună	1172,08		700				
Tarif de închiriere pe Km (101-150 Km)	pe 2Mbit/s pe Km/lună	5,71						
Tarif de închiriere pe Km (150-200 Km)	pe 2Mbit/s pe lună	1415,68		700				
Tarif de închiriere pe Km (150-200 Km)	pe 2Mbit/s pe Km/lună	4,08						
Tarif de închiriere pe Km (>250 Km)	pe 2Mbit/s pe Km/lună			4				

Nota 1. S.C. Romtelecom S.A. și S.C. RCS&RDS S.A practică un tarif de configurare pe POA.

Nota 2. S.C. RCS&RDS S.A practică tarife de închiriere port de acces separate în funcție de destinația fixă sau mobilă a apelurilor.

Nota 3. Doar S.C. RCS&RDS S.A practică tarife diferențiate în funcție de capacitatea echipamentului de transmisiuni instalat (2 Mbps; 4x2 Mbps; STM1).

Nota 4. Doar S.C. Romtelecom S.A. furnizează servicii de interconectare la punct intermediar (excluzând centrele de colocare). Servicii de interconectare în propriul spațiu sunt furnizate de S.C. Romtelecom S.A. și S.C. RCS&RDS S.A.

Nota 5. Legăturile de interconectare furnizate de operatori, cu excepția S.C. Romtelecom S.A., acoperă în general o distanță de 50km.

Nota 6. Tarife aplicate de S.C. Romtelecom S.A. în cazul în care legătura de interconectare nu se poate realiza decât prin utilizarea rețelei de transmisiuni.

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Deși în esență serviciile asociate interconectării la un punct de interconectare într-o configurație dată, sunt similare, în unele cazuri serviciile sunt definite diferit de la un operator la altul și/sau au modalități diferite de facturare, eterogenitate care sporește costurile tranzacționale ale interconectării.

Mai mult, o serie de operatori solicită clauze inechitabile referitoare la suportarea de către furnizorul care a solicitat interconectarea a tuturor costurilor asociate interconectării inițiale, precum și la suportarea integrală de către acesta a costurilor lunare pentru legăturile de interconectare, până la atingerea unui anumit volum al traficului.

În concluzie, pentru a menține un mediu transparent, concurențial și predictibil pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile din România, ANCOM stabilește remedii adecvate pentru a soluționa problemele concurențiale identificate.

4.4. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă

4.4.1. Principiile aplicate de ANCOM pentru stabilirea remediilor

În procesul de selectare a celor mai potrivite remedii ce pot fi utilizate pentru soluționarea problemelor concurențiale identificate, ANCOM are obligația de a ține cont de obiectivele stabilite la art. 4 și art. 6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 22/2009 privind înființarea Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, aprobată prin Legea nr. 133/2010, cu modificările ulterioare, respectiv promovarea concurenței, contribuția la dezvoltarea pieței interne și promovarea intereselor utilizatorilor finali, cu respectarea principiilor prevăzute la art. 7 din același act normativ. Art. 8 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 stabilește că obligațiile impuse trebuie să se bazeze pe natura problemei identificate, să fie proporționale și justificate.

Autoritatea consideră că asigurarea unui regim de interconectare eficient, transparent și riguros fundamentat este o condiție esențială pentru atingerea obiectivelor de reglementare, promovarea concurenței fiind unul dintre aceste obiective. Astfel, o atenție deosebită trebuie acordată serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor. Aceste servicii sunt prin definiție furnizate pe piețe de monopol care, în condițiile sistemului de tarificare „*partea apelantă plătește*”, nu au potențial să devină concurențiale. Astfel, amintind că pe piața serviciilor de terminare a apelurilor, datorită caracterului de monopol, nu s-au putut contura mecanisme care să determine evoluția acesteia către o piață concurențială, ANCOM are în vedere stabilirea remediilor în așa fel încât acestea, pe de o parte, să ofere o soluție pentru problemele concurențiale identificate și, pe de altă parte, să stimuleze operarea pe piață la niveluri de cost eficiente.

În aceste condiții, aplicarea principiilor nediscriminării, oportunității și proporționalității în adoptarea măsurilor de reglementare impune utilizarea unor instrumente similare pentru reglementarea serviciilor de terminare a apelurilor, la nivelul tuturor segmentelor omogene identificate (rețele publice de telefonie la puncte fixe și, respectiv, rețele publice de telefonie la puncte mobile). Astfel, remedierea anumitor probleme concurențiale similare trebuie realizată prin instrumente similare, indiferent de piața pe care se manifestă.

De asemenea, dată fiind importanța interconectării pentru asigurarea conectivității între utilizatorii finali și ținând seama de caracterul de monopol al serviciilor de terminare, este necesar ca toți furnizorii de

rețele de comunicații electronice care controlează accesul la utilizatorii finali să fie obligați să furnizeze servicii de terminare a apelurilor celorlalți furnizori. Obligatorietatea furnizării serviciului, ca unic instrument de reglementare, riscă să fie exploatată de către toți furnizorii, prin solicitarea unor tarife excesive pentru terminarea apelurilor în propria rețea. Astfel, operatorii au o dublă motivație să stabilească tarife de terminare la un nivel ridicat: pe de o parte, pentru a-și maximiza veniturile fără a-și prejudicia competitivitatea pe piețele cu amănuntul, și pe de altă parte pentru că un tarif de terminare mai mare diminuează competitivitatea concurenților săi, întrucât majorează nejustificat costurile pe care aceștia trebuie să le suporte. Prin urmare, crește riscul distorsiunilor pe piețele cu amănuntul. Pe de altă parte, practica interconectării în România evidențiază existența unei discriminări pozitive sau negative, pe criterii preferențiale, a anumitor furnizori. Prin urmare, există argumente obiective pentru stabilirea unui plafon maxim al tarifelor la care sunt furnizate serviciile de terminare, pentru toți furnizorii obligați să furnizeze aceste servicii.

Discriminarea pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile poate apărea sub două forme sau chiar o combinație între cele două, efectele fiind de natură să distorsioneze și mai mult competiția pe această piață, după cum a fost accentuat în cadrul secțiunii privind problemele concurențiale identificate. Astfel, un furnizor de servicii de terminare a apelurilor în propria rețea de telefonie poate fie să creeze avantaje pentru propria activitate, transferând poziția dominantă de la nivelul pieței de gros la nivelul pieței cu amănuntul, fie să solicite tarife diferite diversilor operatori cu care este interconectat, în funcție de traficul generat de aceștia în rețeaua sa (tratament preferențial). Prin urmare, oricare dintre tipurile de discriminare prezentate este de natură să inducă un avantaj concurențial nemeritat operatorului în cauză, având repercusiuni negative asupra celorlalți operatori de pe piață.

În cazul discriminării pozitive față de propria activitate, efectele negative pot fi de natură să determine operatorii ce achiziționează servicii de terminare în rețeaua operatorului respectiv să devină mai puțin competitivi datorită unor factori exogeni (discriminarea de către operatorul analizat). Astfel, în ceea ce privește propria activitate, datorită tarifelor mai reduse la nivelul pieței de gros, operatorul respectiv este în poziția de a putea oferi tarife cu amănuntul mai reduse. Pe de altă parte, restul operatorilor sunt nevoiți să plătească tarife mai ridicate pentru terminare, aceștia neavând posibilitatea de a reduce tarifele pe piața cu amănuntul la un nivel la care să fie competitivi. Prin urmare, o astfel de politică dusă de oricare dintre operatorii de rețele de telefonie la puncte mobile determină scăderea competitivității celorlalți furnizori, rezultând, în același timp, într-o migrare a abonaților celorlalți operatori către propriile servicii. Acest argument este relevant, mai ales în măsura în care tarifele plătite pe piața cu amănuntul reprezintă al treilea criteriu ca importanță în alegerea furnizorului de servicii de telefonie la puncte mobile în cazul persoanelor fizice, respectiv al patrulea cel mai important criteriu pentru persoanele juridice³⁵.

În ceea ce privește tratamentul preferențial al unora dintre operatori, un operator poate să stabilească tarife preferențiale în funcție de volumul de trafic generat între rețeaua sa și rețeaua altui operator. De asemenea, în aceste condiții, este probabil ca, la rândul-i, celălalt operator să aplice tarife reciproce pentru apelurile originare în rețeaua primului operator. În afară de efectul de distorsionare amintit anterior, un astfel de comportament poate genera și o anumită coordonare în stabilirea unor tarife excesive pe piață de către cei doi operatori ce-și aplică tarife preferențiale față de oricare terț.

35 Conform studiilor realizate de Gallup Romania pentru ANCOM.

Mai mult, în afară de discriminarea la nivel tarifar prezentată în paragrafele anterioare, tratamentele preferențiale se pot manifesta și prin furnizarea unor condiții diferite de interconectare sau nepunerea la dispoziția furnizorilor interesați a informațiilor sau serviciilor legate nemijlocit de interconectarea celor două rețele. În acest sens au fost deja menționate tarifele aferente serviciilor auxiliare care diferă de la un furnizor la altul și care pot fi folosite ca instrumente de discriminare. Astfel, pentru prevenirea tendinței spre discriminare între furnizorii aflați în competiție, obligația de nediscriminare în furnizarea serviciilor este un instrument necesar pentru reglementarea acestor piețe.

De asemenea, pentru maximizarea beneficiilor consumatorilor și pentru promovarea unei concurențe efective durabile, teoriile economice recomandă stabilirea unui tarif unic și uniform pentru serviciile de terminare a apelurilor³⁶. În acest sens amintim Recomandarea Comisiei Europene 2009/396/CE care cu privire la stabilirea unui tarif unic și uniform pentru serviciile de terminare a apelurilor, prin fixarea tarifelor de terminare a apelurilor pe baza costurilor suportate de un operator eficient, implicând și simetria tarifelor respective.

Sub aspectul modalității de stabilire a nivelului tarifului pentru serviciile de terminare în cadrul unui segment omogen, se remarcă faptul că beneficiile asociate simetriei depind de măsura în care nivelul de referință este fundamentat în funcție de costuri. ANCOM consideră că un nivel fundamentat în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient determină maximizarea beneficiilor ce revin consumatorilor, dar și a bunăstării sociale. Fundamentarea în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient este motivată de faptul că, în condițiile vizării unui nivel de referință la nivelul costurilor rezultate din situațiile financiare ale fiecărui operator de pe piață ar exista o relație de inversă proporționalitate între tarifele percepute și nivelul de eficiență al operatorilor. Astfel, operatorul cel mai eficient (cu costurile cele mai mici) ar „beneficia” de tarifele cele mai mici și invers. Mai mult, stabilirea unui tarif pentru serviciile de terminare la un nivel eficient va furniza semnale economice corecte operatorilor care doresc intrarea pe piață și va stimula eficiența productivă dintr-o perspectivă dinamică. Operatorii mai puțin eficienți vor fi obligați să-și crească eficiența, iar cei eficienți vor obține profituri suplimentare pe care le vor investi în dezvoltarea rețelelor și introducerea unor tehnologii inovatoare. De asemenea, creșterile de eficiență productivă vor exercita presiune asupra tarifelor cu amănuntul și vor contribui la maximizarea beneficiilor utilizatorilor finali.

4.4.2. Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate

În conformitate cu prevederile art. 12 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM poate impune furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, în special în cazul în care consideră că refuzul de a acorda accesul sau impunerea unor clauze care au efect similar ar putea împiedica dezvoltarea unei piețe concurențiale, la nivelul pieței cu amănuntul, sau ar prejudicia interesele utilizatorilor finali.

Autoritatea consideră că, în lipsa impunerii acestei obligații, furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă ar avea posibilitatea de a nu furniza anumite servicii de interconectare în condiții rezonabile, utilizând

³⁶ Vezi poziția comună ERG privind simetria tarifelor de terminare fix și mobil (ERG_07_83)

puterea deținută pe piața de gros în vederea influențării condițiilor concurențiale de pe piața cu amănuntul. Este esențial ca acești furnizori să încheie acorduri de interconectare pentru furnizarea de servicii de terminare a apelurilor, în vederea asigurării conectivității între utilizatorii finali și a promovării concurenței între operatori la nivelul pieței cu amănuntul. Astfel, ANCOM consideră că este necesară menținerea unei asemenea obligații privind furnizarea accesului, deoarece reprezintă o condiție esențială pentru asigurarea interoperabilității serviciilor.

Fiecare furnizor de rețea publică de telefonie la puncte mobile desemnat ca având putere semnificativă pe piață trebuie să acorde accesul la propria rețea în vederea furnizării serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile fiecărui furnizor de rețele publice de comunicații electronice care solicită accesul, în măsura în care solicitările sunt rezonabile. Accesul la rețea trebuie asigurat împreună cu toate serviciile necesare pentru furnizarea serviciilor de comunicații electronice destinate publicului de către operatorul interconectat. Pentru reducerea riscului apariției unor probleme determinate de aplicarea unor tarife excesive de către furnizorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile pentru serviciile conexe, ANCOM consideră necesară impunerea unei obligații de orientare pe costuri a tarifelor serviciilor asociate interconectării.

De asemenea, în temeiul art. 12 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM propune menținerea în sarcina furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă a obligației de a furniza celorlalți operatori servicii de interconectare cu rețeaua publică de telefonie mobilă pe care o operează, în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor, în cazul unor cereri rezonabile de acces.

În conformitate cu prevederile art. 12 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, Autoritatea poate atașa obligației de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate condiții referitoare la echitatea, rezonabilitatea și celeritatea îndeplinirii acestora.

Ținând cont de problemele concurențiale identificate, ANCOM consideră necesară impunerea în sarcina furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă a unor obligații referitoare la termenele maxime de negociere și de implementare a acordurilor de interconectare în vederea evitării situațiilor în care furnizorii respectivi pot întârzia încheierea sau implementarea acordurilor de interconectare în vederea dobândirii unui avantaj concurențial pe piața cu amănuntul. Astfel, termenul maxim de implementare a unui acord de interconectare, pentru toți cei șase furnizori cu putere semnificativă, va fi de 65 de zile lucrătoare de la data încheierii acordului.

Orice refuz de interconectare trebuie justificat și comunicat în scris solicitantului și ANCOM în termen de maxim 15 zile lucrătoare de la data primirii cererii din partea furnizorului care solicită interconectarea.

De asemenea, având în vedere faptul că un operator de rețele publice de telefonie mobilă deține de facto un monopol pe piața serviciilor de terminare a apelurilor în propria rețea și că nu există suficiente constrângeri concurențiale exercitate asupra furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANCOM impune în sarcina furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă obligația de a oferi accesul la toate serviciile necesare pentru ca aceștia să poată exploata în condiții normale interconectarea rețelelor acestor furnizori.

În ceea ce privește terminarea apelurilor originare într-o rețea de comunicații electronice din România și transmise prin intermediul unui furnizor care tranzitează apelul către furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă, ANCOM reiterează faptul că apelurile trebuie terminate indiferent de rețeaua în care acestea sunt originare. Acest lucru este valabil chiar și în absența unui acord de interconectare încheiat direct

între furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărei rețea este terminat apelul și furnizorul în a cărei rețea este originat apelul.

De asemenea, ANCOM consideră că, în cazul în care un furnizor de rețele publice de telefonie mobilă solicită marcarea traficului tranzitat prin rețeaua unui terț, tariful serviciului de marcarea a traficului trebuie să fie suportat de către partea care a solicitat furnizarea acest serviciu (furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă), deoarece impunerea suportării costului de către furnizorul care originează apelul ar reprezenta o limitare a interconectării prin condiționarea furnizării accesului și a serviciilor de terminare a apelurilor de plata unor servicii care nu sunt necesare pentru furnizarea interconectării. În cazul în care nu există un acord de interconectare încheiat între furnizorul care originează apelul și cel care îl termină, facturarea traficului se poate realiza prin decontare în cascadă și, astfel, marcarea traficului în scopul facturării nu este necesară.

ANCOM precizează faptul că obligația de a furniza servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile se aplică și apelurilor internaționale, chiar dacă acestea sunt transmise către furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărei rețea se finalizează apelurile prin intermediul unei alte rețele de comunicații electronice care operează în România și care este interconectată cu rețeaua publică de telefonie mobilă în care sunt terminate apelurile

Cu toate că obligația de terminare la puncte mobile a apelurilor în propriile rețele, indiferent de originea națională sau internațională a acestora, a fost impusă anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor în propriile rețele de telefonie mobilă, anumiți furnizori de rețele publice de telefonie mobilă au solicitat încheierea de acorduri separate pentru terminarea traficului internațional, impunând astfel utilizarea unor legături de interconectare diferite pentru terminarea traficului internațional, respectiv pentru terminarea celui național, precum și aplicarea unor scrisori de garanție cu modalitate diferită de calcul pentru traficul internațional, respectiv pentru traficul național, care duc la cheltuieli mai mari pentru terminarea traficului internațional decât pentru terminarea traficului național.

Deși în 2009 Autoritatea admitea, pe baza informațiilor transmise de furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă că, din motive tehnice, ar putea fi justificată solicitarea acestora de a utiliza legături de interconectare separate pentru traficul național față de traficul internațional, analizând dovezile obținute de Consiliul Concurenței în cadrul investigațiilor privind faptele care au făcut obiectul plângerilor înainte de S.C. Netmaster Communications S.R.L., ANCOM a constatat că operatorii recurg la această practică în special pentru a controla și limita volumul de trafic internațional pe care îl poate termina un alt operator în rețeaua acestora. Astfel, în cadrul deciziei³⁷ referitoare la investigație se constată „[...] *controlul pe care îl exercită Vodafone asupra [X] atât din punct de vedere al tarifelor cât și din punct de vedere al capacității, în ceea ce privește terminarea apelurilor: «la prima vedere n-aș fi tentată să-i dau o rată preferențială ca să nu capete control pe piață, sa apuce să colecteze mai mult trafic decât are în prezent astfel încât să facem upgrade-uri iar la momentul când va trebui să îi aplicăm rata de național să nu mai putem să-l controlăm nici măcar din*

³⁷ Decizia nr. 1 din 14.02.2011 referitoare la investigația declanșată prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 166/10.07.2006, modificat prin Ordinul nr. 269/09.07.2009 și disjunsă prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 558/04.11.2010 având ca obiect posibilă încălcarea a prevederilor art. 6 din Legea concurenței nr. 21/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare, de către S.C. Vodafone România S.A. cu privire la faptele ce fac obiectul plângerilor înaintate la Consiliul Concurenței de către S.C. Netmaster Communications S.R.L.; http://www.consiliulconcurenței.ro/documente/2011-06-06%20Decizie%201%20Vodafone%20-%20Site_19547ro.pdf

capacitate. Mai departe dacă [X] se îngrașă la tarif național mult mai repede va trebui să scădem și rata celorlalți.»” Această concluzie reiese și din corespondența internă a S.C. Vodafone Romania S.A.: „contractele și rutele separate permit limitarea capacității de interconectare pentru trafic internațional și menținerea veniturilor suplimentare din traficul internațional, chiar dacă vom fi obligați să aplicăm [X] de național pentru traficul internațional din octombrie 2006 (impact = max [X] / lună, până la sfârșitul anului).” (vezi pag. 42)

Mai mult, dovezi menționate în cadrul deciziei precizate mai sus sugerează că furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă pot utiliza legăturile de interconectare naționale în vederea terminării traficului internațional: „Astfel, din corespondența internă a Vodafone aflată la dosarul cazului rezultă că cele două părți au ajuns la un acord, în sensul că Netmaster nu mai efectuează o presiune asupra Vodafone de a obține în mod explicit terminare de trafic internațional, iar Vodafone va upgrada capacitatea Netmaster cu 1 E*1 și va termina, în anumite limite, trafic internațional pe interconectarea națională. Prin urmare, pentru furnizarea serviciului de terminare a apelurilor internaționale nu sunt necesare legături de interconectare diferite față de cele utilizate pentru terminarea apelurilor naționale.”

Pentru a împiedica și preveni un asemenea comportament anticoncurențial, ANCOM interzice solicitarea utilizării unor legături diferite de interconectare pentru terminarea traficului internațional, respectiv pentru terminarea celui național.

ANCOM consideră că impunerea doar a obligației de a acorda accesul nu este suficientă pentru a remedia problemele identificate pe această piață. Obligatorietatea furnizării serviciului, ca unic instrument de reglementare, nu ar fi suficientă pentru a evita perceperea unor tarife pentru serviciile de terminare a apelurilor excesive sau discriminatorii.

4.4.3. Obligația de transparență

Potrivit art. 9 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, cu respectarea dispozițiilor art. 8 din același act normativ, ANCOM poate impune în sarcina furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile obligația de transparență. Astfel, ANCOM poate solicita unui furnizor să facă publice anumite informații, precum informațiile contabile, specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare, precum și tarifele practicate. În cazul în care unui furnizor i-au fost impuse obligații de nediscriminare, ANCOM poate impune respectivului furnizor obligația de a publica o ofertă de referință care trebuie să fie suficient de detaliată pentru a asigura că solicitanții nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat.

Impunerea acestei obligații asigură transparența termenilor și condițiilor în care furnizorii pot achiziționa serviciile, permițând reducerea duratei negocierilor și limitând numărul eventualelor litigii și, de asemenea, asigură suportul necesar pentru monitorizarea respectării obligației de nediscriminare.

ANCOM propune menținerea, în sarcina tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile desemnați ca având putere semnificativă pe piață, cu excepția S.C. Romtelecom S.A., a obligației de a publica pe propriile pagini de internet o ofertă de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie la puncte mobile pe care o operează (ORI), care conține condițiile, inclusiv referitoare la tarife, în care serviciile de interconectare în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor vor fi oferite operatorilor

și va fi suficient de detaliată pentru a permite interconectarea la toate punctele rețelei unde acest lucru este fezabil din punct de vedere tehnic și pentru a asigura că furnizorii care solicită interconectarea nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat³⁸. ORI trebuie să fie ușor accesibilă, din pagina principală a furnizorului, prin urmarea unui ghid de navigare sau a unei hărți a paginii de internet.

De asemenea, ORI trebuie să conțină informații detaliate privind setul de parametri relevanți pentru calitatea serviciilor oferite furnizorilor, informații detaliate și specificații tehnice despre rețeaua pe care o operează, astfel încât aceștia să poată alege în mod eficient punctele de acces unde să se realizeze interconectarea și să își poată planifica dezvoltarea propriilor rețele sau servicii, dar și condițiile de furnizare a legăturilor de interconectare, lista completă a tarifelor, procedura și cazurile de solicitare a constituirii unei scrisori de garanție bancară, modul de calcul al cuantumului acesteia, termenele în care aceasta trebuie constituită, precum și cazurile în care încetează obligația de constituire a scrisorii de garanție bancară.

ANCOM consideră că impunerea obligației de a publica ORI în sarcina furnizorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile desemnați ca având putere semnificativă pe piață precizați mai sus a fost benefică în ceea ce privește negocierea și implementarea acordurilor de interconectare din partea furnizorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile în relația dintre ei, dar și în relația cu furnizorii de rețele publice de telefonie la puncte fixe, iar o retragere a acestei obligații ar duce la prelungirea perioadelor de negociere și implementare a acordurilor de interconectare.

Având în vedere faptul că S.C. Romtelecom S.A. este un furnizor nou intrat pe piața serviciilor de telefonie mobilă cu amănuntul, deținând la sfârșitul anului 2010 o cota de piață extrem de redusă (sub 1% în funcție de numărul de utilizatori sau de venituri), precum și faptul că ANCOM nu a identificat până acum probleme concurențiale care să necesite publicarea unei oferte de referință, întrucât obligațiile impuse de către ANCOM trebuie să se bazeze pe natura problemei identificate, să fie proporționale și justificate, Autoritatea nu consideră necesară impunerea în acest moment în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a publica ORI pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie la puncte mobile pe care o operează. De asemenea, Autoritatea a luat în considerare modul în care s-au încheiat acordurile de interconectare cu rețeaua mobilă operată de S.C. Romtelecom S.A. și prevederile acestora. În practică, reglementarea serviciilor de terminare în rețeaua mobilă operată de S.C. Romtelecom S.A. s-a realizat prin încheierea unor acte adiționale la contractele de interconectare pentru terminarea apelurilor la puncte fixe. Astfel, o parte din prevederile ofertei de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie fixă sunt aplicabile și serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile. În schimb, ANCOM propune impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a publica, inclusiv pe pagina proprie de internet, informații referitoare la punctele de acces (denumirea și adresele tuturor comutatoarelor unde se poate realiza interconectarea), precum și tarifele tuturor serviciilor și facilităților asociate interconectării, iar, în cazul modificării sau completării ofertei comerciale, cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de intrarea în vigoare a noilor tarife. Totuși, în cazul în care setul de obligații propus nu remediază problemele concurențiale identificate, ANCOM va reanaliza posibilitatea impunerii obligației de a publica ORI.

În cazul în care furnizorul unei rețele publice de telefonie mobilă intenționează să modifice ORI, acesta va transmite ANCOM proiectul de modificare a ORI fie cu 25 de zile lucrătoare înainte de intrarea în

38 Art. 8 și art. 9 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002.

vigoare a respectivelor modificări în cazul unor modificări minore, fie cu 7 luni înainte, în cazul unor modificări de structură sau de mare întindere. ANCOM poate impune modificări ale ofertelor de referință elaborate de furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă.

ANCOM propune menținerea obligației de a transmite ANCOM o copie după fiecare dintre acordurile de interconectare încheiate în termen de 5 zile lucrătoare de la data încheierii acestora și de a transmite toate informațiile referitoare la modificarea sau la încetarea acestor acorduri, însoțite de actele doveditoare, după caz, în termen de 5 zile lucrătoare de la data la care a survenit modificarea ori încetarea. De asemenea, ANCOM propune impunerea acestei obligații și în sarcina S.C. Romtelecom S.A.

O parte dintre operatori au indicat, în răspunsurile la chestionarul privind serviciile de terminare la puncte mobile trimis de ANCOM, probleme asociate scrisorilor de garanție solicitate de anumiți operatori, arătând și o preferință pentru reglementarea de către ANCOM a acestor aspecte.

În practică, furnizorii utilizează diferite metode împotriva riscului de neplată a facturilor, utilizarea scrisorii de garanție bancară reprezentând doar unul dintre aceste mijloace, putând exista diferite alte modalități de protejare. ANCOM nu poate impune utilizarea uneia sau alteia dintre aceste modalități. Însă, în cazul în care un operator decide utilizarea unui anumit instrument de protejare împotriva riscului de neplată, acest lucru trebuie făcut astfel încât să nu devină o modalitate indirectă de refuz al accesului și/sau de discriminare între operatori. Prin urmare, autoritatea consideră că, în cazul în care un operator solicită o scrisoare de garanție bancară, condițiile aferente trebuie să fie transparente, rezonabile și proporționale, asigurând astfel respectarea obligațiilor de transparență și nediscriminare.

Așadar, operatorii vor avea în continuare obligația de a publica în ORI procedura și cazurile de solicitare a constituirii unei scrisori de garanție bancară pentru încheierea unor acorduri de interconectare pentru terminarea apelurilor la puncte mobile, modul de calcul al cuantumului acesteia, termenele în care aceasta trebuie constituită, precum și cazurile în care încetează obligația de constituire a scrisorii de garanție bancară. Cuantumul scrisorii de garanție trebuie să fie rezonabil și raportat la valoarea estimată a serviciilor oferite în perioada de expunere. În acest sens, Autoritatea consideră că un cuantum al scrisorii de garanție calculat în funcție de traficul maxim posibil pe legăturile de interconectare instalate, nu poate fi considerat rezonabil decât dacă este probat de un istoric constant al traficului maxim posibil pe legăturile de interconectare respective. De asemenea, stabilirea unor criterii diferite pentru calcularea cuantumului scrisorii de garanție bancară, în funcție de originea națională sau internațională a traficului, este dificil de argumentat.

4.4.4. Obligația de nediscriminare

Conform art. 10 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, Autoritatea poate impune operatorilor desemnați ca având putere semnificativă obligația de nediscriminare în legătură cu interconectarea rețelilor de comunicații ori cu accesul la aceste rețele sau la infrastructura asociată, prin care să se asigure, în special, că operatorii aplică condiții echivalente în circumstanțe echivalente altor persoane care furnizează servicii echivalente, precum și că pun la dispoziție terților servicii și informații în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate filialelor, sediilor secundare, persoanelor din același grup sau partenerilor lor.

În acest sens, există două tipuri de comportament discriminatoriu pe care ANCOM urmărește să îl prevină prin impunerea acestei obligații, respectiv: (i) discriminarea între operatori și (ii) discriminarea între propriile servicii sau serviciile furnizate persoanelor din același grup și celorlalți operatori cu care concurează pe piața cu amănuntul.

În primul caz, ANCOM consideră că o astfel de situație nu are justificare economică și determină probleme concurențiale, costul terminării apelurilor în rețeaua unui furnizor fiind același, independent de volumul traficului individual terminat în respectiva rețea.

În al doilea caz, tarifele scăzute percepute pentru apelurile realizate în aceeași rețea pot duce la apariția unor „prețuri de ruinare”, prin oferirea unor tarife cu amănuntul pentru apeluri în rețea la un nivel care să nu asigure o marjă suficientă peste tariful de terminare la nivelul pieței de gros, astfel încât, un operator la fel de eficient și care plătește acest tarif de terminare pe piața de gros nu poate concura, fără a suporta pierderi, pe piața cu amănuntul, cu operatorul în rețeaua căruia termină apelul. Acest fapt duce la distorsionarea concurenței, descurajând comunicarea între abonații diferitelor rețele de comunicații și conferă furnizorilor cu o bază mai mare de utilizatori avantaje concurențiale față de furnizorii cu o bază mai mică de abonați. Astfel de situații pot rezulta în bariere la intrarea pe piață, iar potențialii competitori vor fi nevoiți să concureze cu tarifele scăzute practicate pe piața cu amănuntul pentru apelurile realizate în rețea, ale altui furnizor. Având în vedere că ANCOM intenționează să aplice un mecanism eficient de control al tarifelor de terminare, pe baza costurilor incrementale evitate asociate furnizării serviciilor de terminare la puncte mobile de un operator ipotetic eficient (LRIC pur), se elimină riscul discriminării tarifare în favoarea propriilor activități de pe piața cu amănuntul. Prin urmare, ANCOM propune neimpunerea obligației de nediscriminare internă referitoare la tarife în sarcina operatorilor desemnați cu putere semnificativă.

ANCOM consideră că impunerea obligației de nediscriminare este necesară pentru a preveni problemele identificate și pentru a asigura nediscriminarea între furnizorii care achiziționează servicii de terminare la puncte mobile sau în favoarea propriilor servicii furnizate pe piața cu amănuntul (ori a serviciilor furnizate persoanelor din același grup).

Așadar, furnizorii desemnați ca având putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile vor avea următoarele obligații de nediscriminare:

- obligația să aplice condiții echivalente de interconectare în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau care beneficiază deja de interconectarea cu rețeaua publică de telefonie pe care acesta o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile;
- obligația de a pune la dispoziția solicitanților toate serviciile și informațiile necesare pentru realizarea interconectării cu rețeaua publică de telefonie pe care o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu excepția condițiilor referitoare la tarifele practicate, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup.

Aceste obligații sunt necesare pentru a nu permite operatorilor să abuzeze de poziția dominantă pe care aceștia o dețin pe piață și să influențeze condițiile concurențiale prin stabilirea unor condiții de interconectare discriminatorii.

Cu toate acestea, ANCOM consideră că obligația de nediscriminare, aplicată izolat, sau împreună cu obligațiile de transparentă și/sau acordare a accesului la anumite facilități, nu este suficientă pentru a

asigura că tarifele aferente serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt stabilite la un nivel eficient.

4.4.5. Obligația referitoare la controlul tarifelor

4.4.5.1. Tarifele serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile

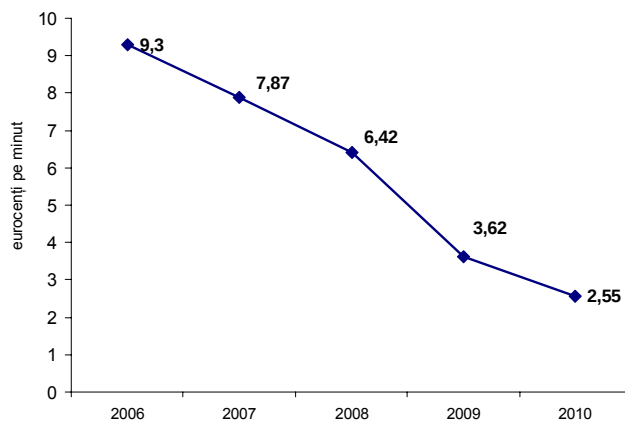
Potrivit art. 13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM poate impune obligații referitoare la recuperarea costurilor și controlul tarifelor, inclusiv obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri și obligații privind evidența contabilă, în vederea furnizării anumitor forme de acces sau interconectare.

Având în vedere caracterul de monopol al piețelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, există riscul practicării unor tarife excesive, ceea ce justifică necesitatea reglementării tarifelor de terminare a apelurilor percepute de către toți furnizorii cu putere semnificativă pe piețele relevante analizate. Așa cum s-a observat în trecut, în lipsa reglementării, tarifele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, cel mai probabil, nu ar scădea, ci, dimpotrivă, ar putea chiar să crească, iar o simplă monitorizare a acestora ar fi insuficientă pentru a remedia problemele concurențiale evidențiate anterior.

Astfel, practicarea de către un operator a unor tarife excesive distorsionează concurența întrucât are efecte negative atât asupra operatorilor interconectați, crescând în mod nejustificat tarifele apelurilor competitorilor de pe piața cu amănuntul, cât și asupra utilizatorilor finali ai acestor operatori, care trebuie să suporte un nivel al tarifelor mai ridicat. De altfel, tarifele medii ale serviciilor de apeluri la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul par să indice niveluri de eficiență semnificativ superioare celor reflectate de tarifele de terminare prezente. Prin urmare, pentru a proteja interesele utilizatorilor finali, este necesar ca aceste tarife să fie supuse reglementării.

În ultimii ani tarifele practicate de operatorii mobili pentru apelurile pe piața cu amănuntul au scăzut accentuat, conducând la creșterea traficului total în rețelele operate de aceștia.

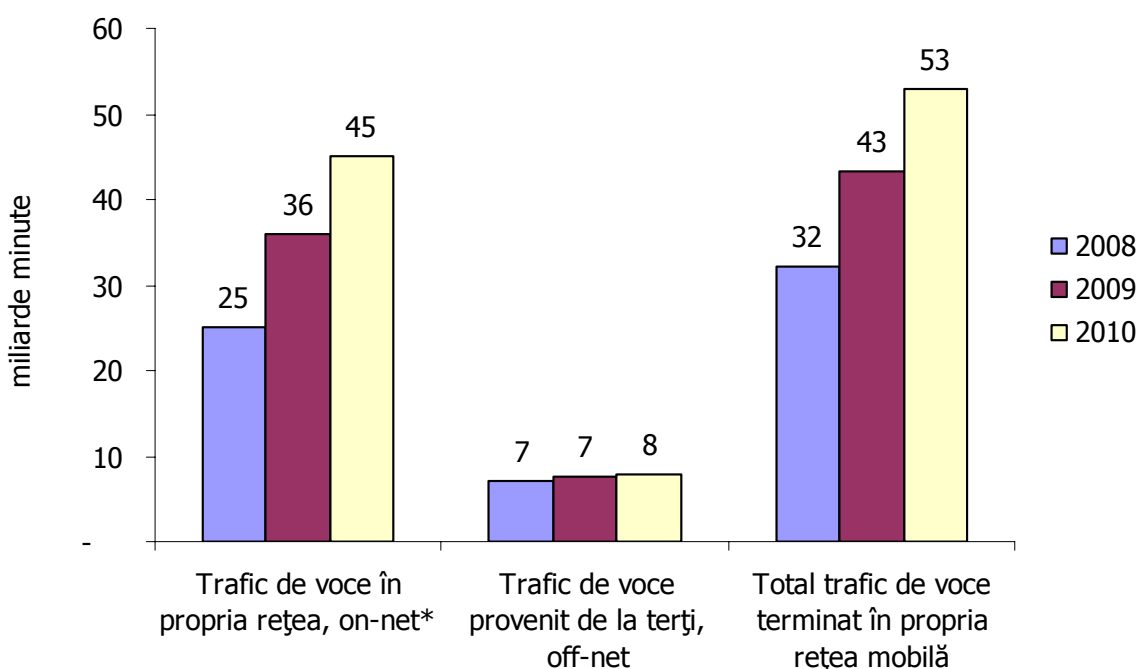
Figura nr. 6: Evoluția tarifului mediu pentru un apel pe piața cu amănuntul originat într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile, în perioada 2006-2010

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Astfel, în perioada 2008-2010, traficul total terminat în rețelele operatorilor mobili a crescut, în medie, cu aproximativ 28% anual, iar această creștere s-a realizat ca urmare a creșterii traficului originat și terminat în propria rețea, cu aproximativ 34% anual, față de o creștere a traficului terminat în rețea și provenit de la terți, cu o medie anuală de numai 7%³⁹.

Figura nr. 7: Total trafic de voce terminat în rețele mobile în perioada 2008 - 2010

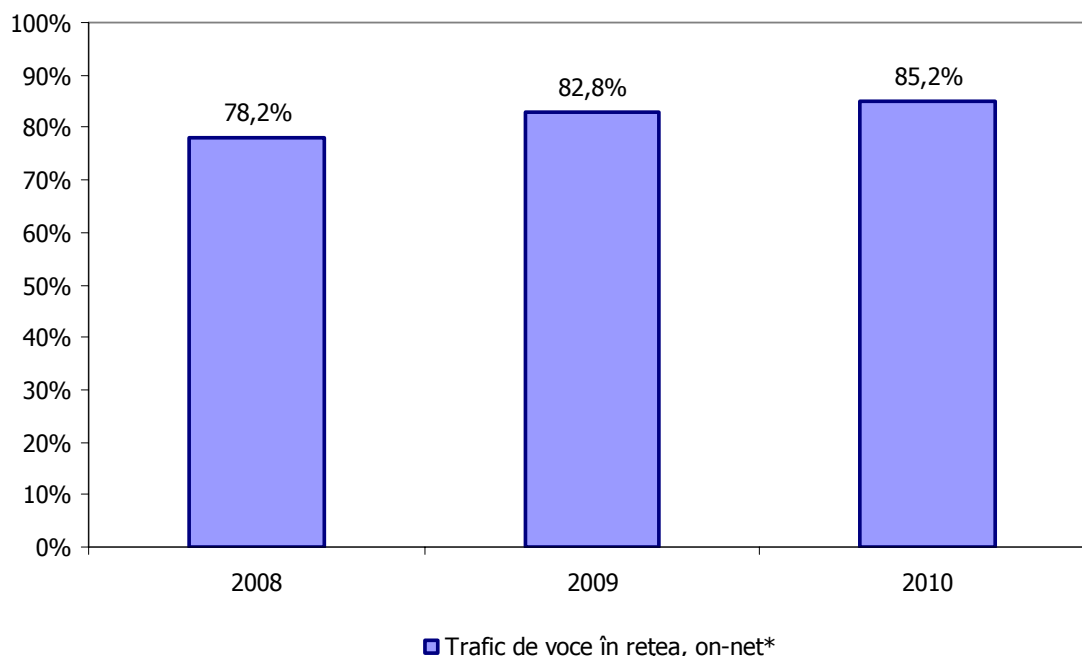
**inclusiv traficul originat de proprii abonați la serviciile de telefonie fixă către proprii abonați la serviciile de telefonie mobilă*

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

În anul 2010, peste 85% din traficul național de apeluri originare la puncte mobile s-a realizat în interiorul rețelei, iar acest procent a crescut de la an la an, ceea ce înseamnă că tariful de terminare a apelurilor la puncte mobile reprezintă încă o problemă concurențială importantă, ducând la creșterea obstacolelor de intrare pe piață, cu efecte adverse asupra consumatorilor.

³⁹ Conform datelor furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, pe baza chestionarului transmis de ANCOM.

Figura nr. 8: Procentul traficului de voce originat și terminat în propria rețea din volumul total de trafic terminat în propria rețea

**inclusiv traficul originat de proprii abonați la serviciile de telefonie fixă către proprii abonați la serviciile de telefonie mobilă*

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Costurile medii incrementale pe termen lung ale serviciilor, inclusiv o marjă pentru recuperarea costurilor indivize fixe și comune (LRAIC+), calculate la nivelul a 5,03 eurocenți pentru anul 2009, stau la baza tarifelor serviciilor de interconectare practicate S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. începând cu 1 ianuarie 2009 și respectiv ale S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A. și S.C. Telemobil S.A. începând cu 1 iulie 2010. Costurile LRAIC+ au fost calculate pe baza unui model de tip „bottom-up” de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung dezvoltat de Autoritate, reprezentând costul mediu aferent unui interval de 24 de ore, exprimat în eurocenți pe minut.

În concluzie, ANCOM consideră că obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, având ca finalitate asigurarea unui nivel eficient al tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor, contribuie la atingerea obiectivelor de promovare a concurenței și protejare a intereselor utilizatorilor finali.

ANCOM propune impunerea de obligații privind controlul tarifelor în sarcina tuturor operatorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață, iar fundamentarea în funcție de costuri a tarifelor serviciilor de terminare la puncte mobile ale operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă va fi realizată cu respectarea Recomandării Comisiei Europene nr. 2009/396/CE, care prevede tarife de terminare simetrice, stabilite pe baza costurilor incrementale pe termen lung ale unui operator eficient, bază de cost denumită în continuare *LRIC pur*. Astfel, tarifele se vor stabili pe baza costurilor incrementale evitate asociate furnizării către terți a serviciilor de terminare la puncte mobile de un operator de rețele mobile ipotetic

eficient (LRIC pur), implicând un tarif unic pentru serviciile de terminare a apelurilor, precum și simetria tarifelor percepute.

De altfel, ANCOM a început demersurile pentru dezvoltarea unor modele de calculație a costurilor LRIC pur pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe și, respectiv, mobile, în conformitate cu Recomandarea CE 2009/396/CE. În acest sens Autoritatea a consultat deja industria cu privire la acele elemente de metodologie și principii de calculație a costurilor serviciilor de terminare a apelurilor pe care Recomandarea 2009/396/CE le lasă la latitudinea statelor membre⁴⁰. În prezent, ANCOM derulează procedura de achiziție publică în vederea contractării serviciilor de consultanță pentru dezvoltarea modelelor de calculație a costurilor, a căror finalizare este estimată pentru sfârșitul anului 2012. Prin urmare, calendarul de adoptare a deciziilor în baza prezentei analize nu permite încorporarea rezultatelor exercițiului de modelare. De asemenea, în cadrul aceluiași proiect, ANCOM va determina costurile eficiente ale serviciilor auxiliare de interconectare, furnizate la un punct de interconectare.

La data la care tarifele de terminare vor fi stabilite pe baza modelului de costuri incrementale evitate (LRIC pur), reglementarea tarifelor de gros la nivelul costurilor eficiente va conduce la eliminarea profiturilor excesive și implicit a posibilității de subvenționare încrucișată a tarifelor cu amănuntul, întrucât tariful de terminare va reflecta doar costurile evitate ale furnizării serviciului. De asemenea, se va diminua și riscul discriminării tarifare în favoarea propriilor oferte cu amănuntul.

Până la stabilirea tarifelor de terminare la puncte mobile pe baza costurilor pur incrementale (evitate) ale unui operator ipotetic eficient (sfârșitul anului 2012), ANCOM are la dispoziție câteva alternative pentru stabilirea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte mobile. Ținând cont de faptul că orice măsură de reglementare trebuie să fie transparentă, proporțională și justificată, luând în considerare situația concurențială de pe piață, până la stabilirea tarifelor de terminare la puncte mobile pe baza modelului *LRIC pur*, ANCOM are la dispoziție următoarele posibilități pentru reducerea tarifelor:

(a) Benchmark internațional

ANCOM poate determina tarifele prin metoda *benchmarking* (analiză comparativă), luând în considerare tarifele practicate pe piețe comparabile. Astfel, conform pct. 12 al Recomandării Comisiei Europene nr. 2009/396/CE 12 „*În condiții excepționale în care o ANR nu are capacitatea, în special din cauza resurselor limitate, de a finaliza la timp modelul recomandat al costului și poate demonstra că o metodă diferită de modelul bottom-up LRIC bazat pe costurile curente duce la rezultate coerente cu această recomandare și compatibile, din punct de vedere al eficienței, cu rezultatele generate de o piață competitivă, ea ar putea lua în calcul stabilirea unor prețuri provizorii pe baza acestei metode alternative până la 1 iulie 2014. ANR-urile care dispun de resurse limitate și pentru care ar fi cu adevărat disproporționată aplicarea metodei recomandate pentru calcularea costului după această dată pot continua să aplice o metodă alternativă până la revizuirea prezentei recomandări, cu excepția cazului în care organismul instituit pentru cooperarea dintre ANR-uri și Comisie, inclusiv grupurile de lucru aferente, furnizează sprijin practic și orientări suficiente pentru a compensa limitarea respectivă a resurselor și, în particular, costul implementării metodei recomandate. Rezultatele generate prin metode alternative nu trebuie să depășească media tarifelor*

⁴⁰Pentru informații suplimentare privind stadiul proiectului, a se vedea http://www.ancom.org.ro/lric-2011-2012_4348.

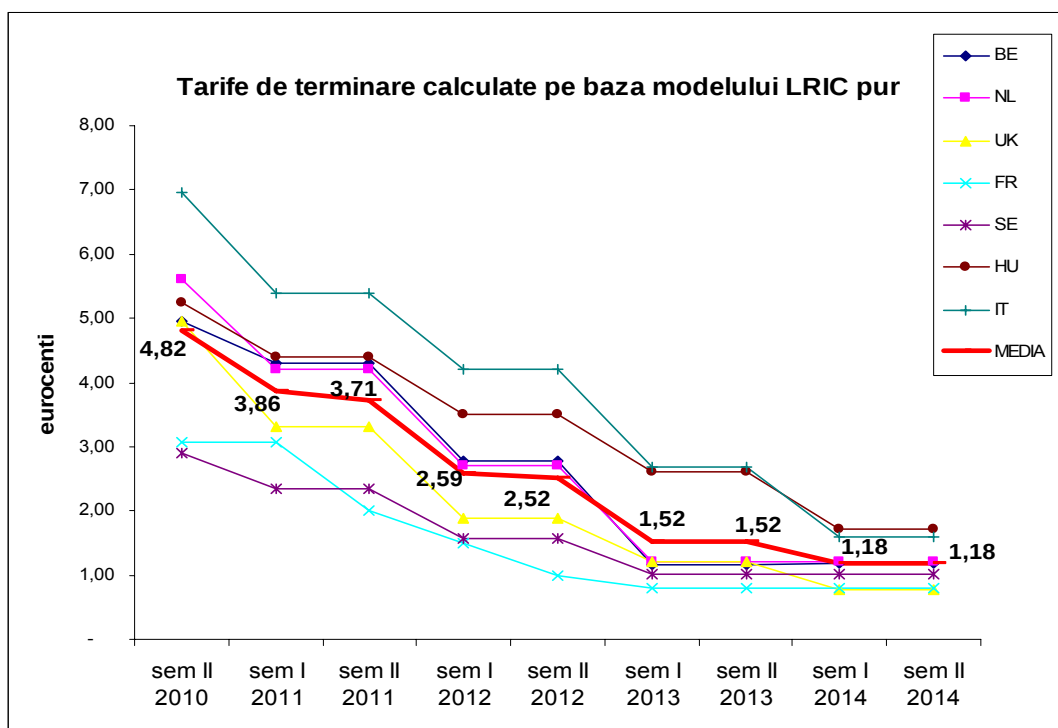
de terminare a apelurilor stabilite de acele ANR-uri care implementează metoda recomandată pentru calcularea costului.”

O asemenea abordare, permisă deci de Recomandarea Comisiei Europene nr. 2009/396/CE, ia în considerare tarifele fundamentate în funcție de costurile pur incrementale ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile stabilite în alte state membre ale UE.

La data prezentei analize, 8 state din Uniunea Europeană (Olanda, Marea Britanie, Belgia⁴¹, Slovenia, Franța, Ungaria, Suedia și Italia) au determinat tarifele pe baza costurilor pur incrementale (evitate) ale terminării apelurilor la puncte mobile. Având în vedere faptul că tariful determinat pe baza modelului LRIC dezvoltat în Slovenia este stabilit pe baza tehnologiei GSM și că acest tarif era mai mare cu 8% decât costul de terminare (3 eurocenți pe minut), determinat pe baza modelului *top down* în anul 2009, al principalului operator de comunicații mobile din Slovenia (Mobitel), cost ce încorporează și costuri comune și costuri nelegate de trafic (care în modelul pur LRIC sunt eliminate), ANCOM va exclude această țară din grupul țărilor incluse în benchmark.

În Figura nr. 9 este prezentată o pantă de ajustare semestrială a tarifelor de terminare a apelurilor la puncte mobile a celor 7 țări care au determinat tarifele pe baza costurilor pur incrementale, precum și panta medie de reducere.

Figura nr. 9: Ajustarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor pe perioada 2011-2014⁴²

Sursa: Cullen internațional și BEREC

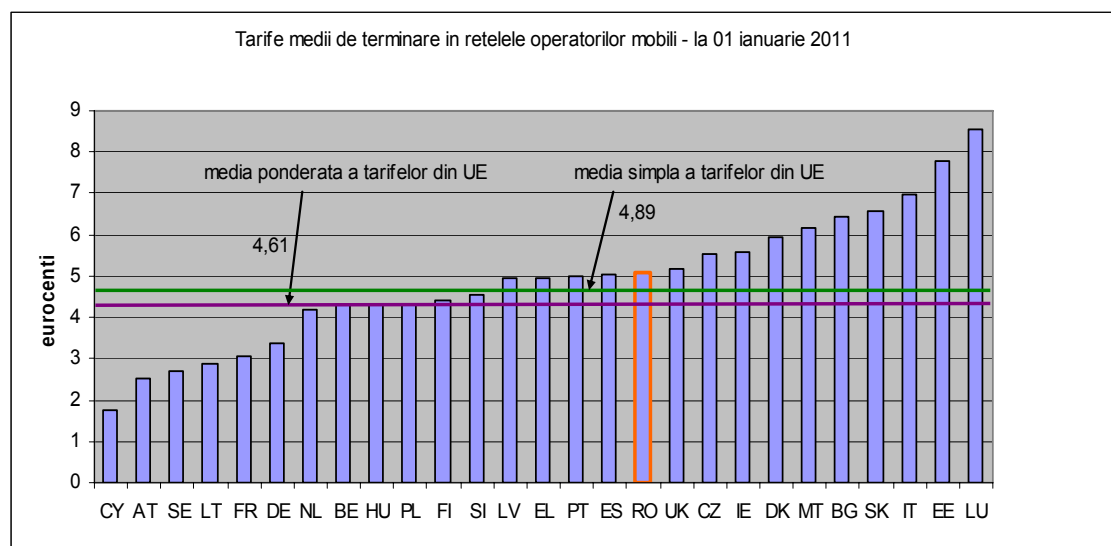
⁴¹ Belgia are tarifele stabilite în termeni reali. În tabel, tarifele din 2011 sunt în termeni nominali, fiind ajustate cu rata inflației, iar începând cu 2012 tarifele sunt ajustate cu rata de inflație prognozată de FMI.

⁴² Tariful de terminare rezultat din modelul de cost LRIC pur, în cazul Italiei, este de 0,98 eurocenți/minut, începând cu 1 ianuarie 2015.

Având în vedere faptul că un număr limitat de state au finalizat, până la data prezentei analize de piață, modelul LRIC pur, precum și faptul că există diferențe datorate circumstanțelor naționale, ANCOM analizează și tarifele practicate în prezent în cadrul Uniunii Europene.

Astfel, tarifele medii de terminare a apelurilor în rețelele operatorilor de rețele publice de telefonie la puncte mobile practicate în Uniunea Europeană sunt ilustrate în Figura nr. 10.

Figura nr. 10: Tarifele medii pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile valabile la 01.01.2011 în Uniunea Europeană

Sursa: BEREC – date colectate ca urmare a unui benchmark MTR în țările din cadrul BEREC

Tarifele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile practicate în multe state membre nu sunt complet fundamentate pe costuri, existând 8 state membre care practică tarife determinate pe baza unor benchmark-uri. În acest context, o fundamentare a tarifului de terminare pe baza tarifelor practicate în aceste țări ar putea distorsiona tariful de terminare, existând riscul de a se folosi anumite date redundante.

De altfel, în condițiile în care Recomandarea Comisiei Europene nr. 2009/396/CE recunoaște o anumită flexibilitate în stabilirea ipotezelor de modelare, există posibilitatea ca modelarea costurilor să potențeze impactul unor elemente caracteristice naționale care influențează calculația costurilor, cum ar fi factorii legați de cerere și distribuția acesteia, economiile de scară și scop, precum și variabilele legate de costurile directe (cheltuieli operaționale, costul capitalului etc.).

Totuși, având în vedere faptul că tarifele practicate în prezent pentru serviciile de interconectare au fost determinate pe baza modelului LRAIC+, iar rezultatele noului model, bazat pe costurile incrementale evitate, vor fi semnificativ mai mici, ANCOM consideră necesară adoptarea unui plan de reducere graduală a tarifelor, pentru a acorda operatorilor de telefonie mobilă posibilitatea de a-și ajusta progresiv planurile de afaceri.

Mai mult, din datele furnizate de operatori, se constată practicarea unor tarife medii pe apel, la nivelul pieței cu amănuntul, inferioare tarifelor medii pe apel la nivelul pieței de gros. La nivelul anului 2010,

tariful mediu de terminare a fost de 5,07 eurocenți pe minut, iar tariful mediu pe apel pe piața cu amănuntul originat într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile a fost de 2,55 eurocenți pe minut. Având în vedere și că tariful unui apel se compune cel puțin din „*tariful de origine+tariful de terminare*”, ar rezulta numai din tariful de terminare un cost mai mare decât tariful practicat pe piața cu amănuntul cu aproximativ 2,52 eurocenți pe minut, ceea ce oferă asigurări privind rezonabilitatea reducerii propuse ca măsură temporară, prin aceea că noile tarife propuse pentru anul 2012 nu se situează sub costuri.

Cu toate că utilizarea metodei *benchmark* nu poate substitui fundamentarea în funcție de costuri a tarifelor serviciilor de terminare la puncte mobile în România, ea oferă un suport adecvat ca măsură temporară pentru tranziția către tarife bazate pe costurile incrementale evitate.

Astfel, printr-o abordare conservatoare, ANCOM propune compararea tarifelor de terminare actuale cu media tarifelor țintă rezultate din aplicarea modelelor LRIC pur disponibile la data realizării prezentei analize de piață⁴³, și anume 1,10 eurocenți pe minut. Stabilind acest tarif ca „țintă”⁴⁴ pentru anul 2014, rezultă panta de reducere semestrială a tarifului de terminare pentru anul 2012, de 0,79 eurocenți pe minut, pentru operatorii care practică în prezent tariful de 5,03 eurocenți pe minut.

În cazul S.C. RCS & RDS S.A., care practică în prezent un tarif de terminare mai ridicat, ANCOM a realizat un studiu privind impactul utilizării benzii de 900 MHz pentru furnizarea de servicii de comunicații electronice de generația a treia folosind sistemele UMTS asupra concurenței pe piața de comunicații mobile⁴⁵, în baza căruia a stabilit că există un dezavantaj competitiv pentru S.C. RCS & RDS S.A. ca urmare a faptului că utilizează exclusiv spectrul de 2100 MHz. Acest dezavantaj competitiv va fi însă eliminat prin alte remedii decât tariful de terminare, astfel încât nu există motive pentru a păstra asimetria tarifului de terminare. Astfel, reducerea pentru prima etapă de ajustare va fi, în cazul S.C. RCS & RDS S.A., de 1,43 eurocenți pe minut, pentru a ajunge la un tarif simetric. De asemenea, operatorul S.C. Romtelecom S.A., în sarcina căruia nu a fost impusă până în prezent obligația de control al tarifelor, va practica un tarif simetric, de 4,24 eurocenți pe minut, începând cu 01 ianuarie 2012.

Astfel, tarifele maxime ce pot fi percepute pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile nu pot depăși:

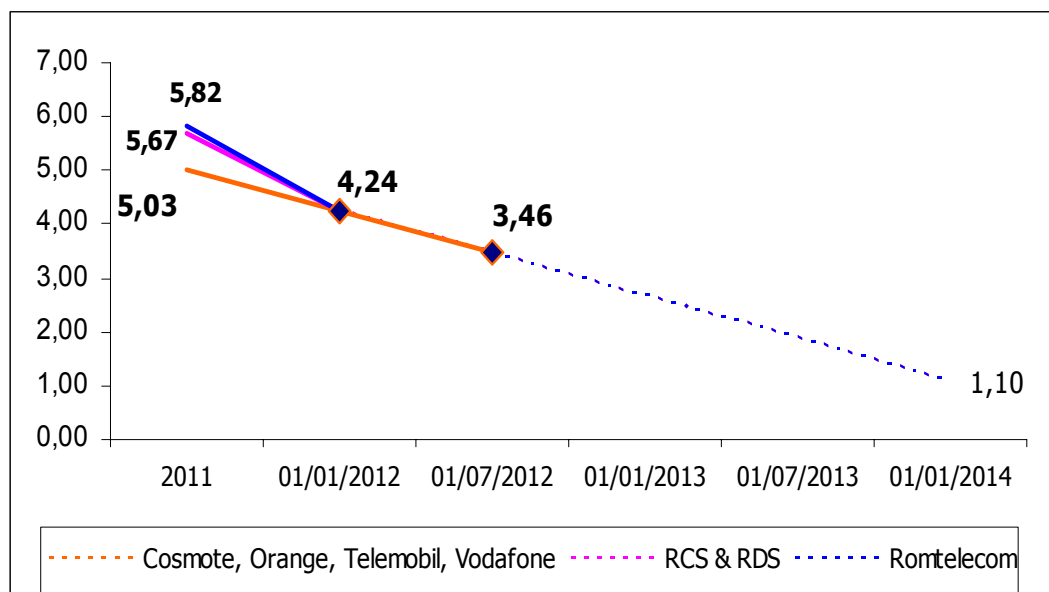
- a) 4,24 eurocenți pe minut, începând cu 01 ianuarie 2012.
- b) 3,46 eurocenți pe minut, începând cu 01 iulie 2012.

⁴³ Excluzând Slovenia pe considerentele enunțate mai sus.

⁴⁴ Stabilirea țintei se face doar în scopul determinării pantei de ajustare, și nu influențează rezultatul modelului de cost ce urmează a fi dezvoltat.

⁴⁵ http://www.ancom.org.ro/alte-studii_4588

Figura nr. 11: Pantele de ajustare ale tarifelor reglementate

Sursa: ANCOM

(b) Menținerea tarifelor actuale

Prelungirea valabilității tarifelor actuale până la finalizarea modelului pur LRIC de calculație a costurilor (sfârșitul anului 2012), este cea mai puțin împovărătoare variantă pentru operatori, însă cea mai oneroasă pentru utilizatori. ANCOM apreciază că această metodă nu oferă garanții că menținerea tarifelor de interconectare actuale oferă vreo rezolvare, fie și parțială, a problemelor concurențiale identificate în prezenta analiză, inclusiv prin prisma raporturilor cu tarifele serviciilor cu amănuntul. De altfel, tarifele actuale reprezintă o estimare a costurilor medii incrementale pe termen lung valabilă pentru anul 2009, fiind foarte probabil ca nivelul corespunzător anului 2011 al acestora să difere semnificativ de această estimare.

(c) Retail-minus

Un alt mecanism care ar putea fi utilizat pentru determinarea tarifelor pentru serviciile de terminare este „*retail-minus*”. Tarifele practicate pe piața cu amănuntul pot fi un punct de referință în procesul de determinare a tarifelor pentru serviciile de terminare. Într-o astfel de abordare, costurile „evitate” prin furnizarea serviciilor de gros în locul serviciilor cu amănuntul sunt deduse din tarifele cu amănuntul, obținându-se tariful de gros. Avantajul utilizării metodei „*retail-minus*” este acela că, dacă este aplicată împreună cu alte obligații, precum obligația de transparență, practicarea prețurilor de ruinare poate fi evitată.

Pe de altă parte, o astfel de abordare prezintă și o serie de dezavantaje:

- a) nu se obțin, în mod necesar, tarife fundamentate în funcție de costuri, metoda fiind o alternativă la metodele bazate pe costuri (costuri complet alocate, LRIC);
- b) dificultățile întâmpinate în determinarea „minus”-ului relevant, rezultate din faptul că furnizorii de rețele publice de telefonie la puncte mobile oferă o gamă largă de planuri și opțiuni tarifare cu amănuntul, oferind de obicei la pachet serviciile de acces și de apeluri.

Prin urmare, ANCOM nu consideră că, în ansamblu, metoda „retail-minus” este potrivită pentru determinarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, nici măcar ca o măsură temporară.

4.4.5.2. Abordarea propusă de ANCOM privind controlul tarifelor

ANCOM consideră că realizarea unui benchmark internațional este cea mai potrivită metodă pentru determinarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, ca o măsură temporară, până la determinarea acestora pe baza modelului de cost pur incremental. De această măsură vor beneficia în primul rând utilizatorii finali, care vor avea posibilitatea să apeleze utilizatorii altor rețele mobile la tarife cu amănuntul mai mici. De asemenea, concurența pe piața cu amănuntul va fi încurajată, operatorii fiind motivați să opereze la costuri eficiente pentru a putea oferi tarife atractive pe piața cu amănuntul.

Această măsură este proporțională, având în vedere faptul că o scădere de aproximativ 31%, în cazul S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A., respectiv de 39%, în cazul S.C. RCS&RDS S.A., a tarifelor de interconectare, înainte de apariția rezultatelor modelului, nu riscă să producă importante prejudicii operatorilor, pe când o amânare a scăderii tarifelor de interconectare, înainte de apariția rezultatelor modelului, riscă să producă importante prejudicii utilizatorilor finali prin perceperea unor tarife de apel într-o altă rețea decât cea în care este originat apelul la un nivel excesiv, afectându-i negativ bunăstarea.

De asemenea, ANCOM propune ca toți operatorii desemnați cu putere semnificativă pe piețele analizate să practice tarife simetrice, tarife corespunzătoare nivelului costurilor eficiente. Această măsură urmărește maximizarea bunăstării sociale prin minimizarea ineficiențelor productive și celor ce țin de alocarea resurselor, în paralel cu stimularea investițiilor și a inovațiilor care să permită atingerea nivelului de eficiență la care costul de producție este inferior sau cel mult egal cu tariful reglementat la nivelul costului eficient.

4.4.5.2.1. Tarif unic indiferent de intervalul orar

Autoritatea a impus prin Deciziile președintelui ANCOM nr. 295-299/2009 stabilirea, pentru interconectarea cu rețelele operatorilor mobili, a unor valori unice ale plafonului maxim pentru tariful mediu de terminare pentru un interval de 24 ore. Operatorul care practică tarife diferențiate pe intervale orare avea obligația de a transmite, anual, volumele de trafic aferente intervalelor orare pentru care diferențiază tariful de terminare, precum și valoarea tarifului practicat pe fiecare interval orar, pentru a stabili dacă media ponderată a tarifului practicat nu depășește nivelul stabilit.

Având în vedere practica curentă a tuturor operatorilor de telefonie la puncte mobile de pe piață de a percepe un tarif unic indiferent de intervalul orar și opinia exprimată de majoritatea operatorilor de rețele de telefonie, atât la puncte mobile, cât și la puncte fixe, de a se practica un tarif nediferențiat pe intervale orare⁴⁶, precum și pentru a evita apariția unor dispute pe viitor în ceea ce privește tariful de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANCOM consideră că stabilirea unui tarif maxim unic, nediferențiat pe intervalul

⁴⁶ Conform răspunsurilor la chestionarele ANCOM privind serviciile de terminare la puncte mobile.

orar, este adecvată actualelor condiții de pe piață, eliminându-se creditarea operatorului care depășește tariful mediu de către ceilalți operatori, fără a suporta nici un fel de costuri, precum și posibilitatea de discriminare a operatorilor prin perceperea unor tarife medii mai mari sau mai mici, în funcție de distribuția orară a traficului fiecărui operator.

Până la stabilirea unei noi valori unice, indiferent de intervalul orar, a plafonului maxim determinate pe baza modelului de cost pur incremental, ANCOM propune impunerea unui nou plafon maxim aplicat tuturor operatorilor desemnați cu putere semnificativă de piață pentru furnizarea serviciului de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, și anume:

- a) 4,24 eurocenți pe minut începând cu 01 ianuarie 2012;
- b) 3,46 eurocenți pe minut începând cu 01 iulie 2012.

4.4.5.2.2. Tarifele serviciilor asociate interconectării

După cum a fost precizat și mai sus, potrivit dispozițiilor art. 13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM poate impune obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri pentru furnizarea serviciilor de acces sau interconectare.

Practicarea unor tarife care nu sunt orientate pe costuri pentru serviciile asociate interconectării poate conduce, ca și în cazul serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, la apariția unor bariere de intrare pe piață sau la încurajarea intrărilor ineficiente pe piață și permanentizarea aplicării unor tarife ridicate inclusiv pe piața cu amănuntul, în condițiile în care furnizarea serviciilor asociate interconectării este absolut necesară în vederea realizării interconectării dintre operatori. De asemenea, în condițiile în care tarifele serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile reflectă un singur standard de eficiență la nivelul segmentului care a făcut obiectul analizei de piață, ANCOM consideră că, din perspectiva obiectivului de promovare a concurenței în cadrul tuturor segmentelor sectorului de comunicații electronice, recunoașterea unor standarde de eficiență diferite pentru serviciile asociate interconectării nu este nici justificată și nici oportună.

Astfel, având în vedere faptul că un operator de rețele publice de telefonie mobilă deține de facto un monopol pe piața serviciilor de terminare a apelurilor în propria rețea și că nu există suficiente constrângeri concurențiale exercitate asupra acestuia, iar furnizarea serviciilor asociate interconectării prezintă aceleași caracteristici precum serviciile de terminare a apelurilor, Autoritatea consideră că furnizorii respectivi nu au suficiente stimulente pentru a-și stabili tarifele pentru serviciile asociate interconectării la un nivel eficient și consideră necesară impunerea în sarcina acestora a obligației de fundamentare în funcție de costuri a tarifelor serviciilor asociate interconectării.

ANCOM observă că furnizarea serviciilor asociate interconectării nu depinde de natura rețelei prin intermediul căreia sunt oferite serviciile de terminare, respectiv la puncte mobile sau la puncte fixe. De asemenea, având în vedere evoluțiile tehnologice în domeniu, cu impact direct inclusiv asupra funcționalității serviciilor asociate interconectării (ex. conversia comutației de circuite în comutație de pachete și transferul convorbirilor, sub această formă, în rețeaua de transport), ANCOM consideră că nici din punct de vedere tehnic în momentul de față nu există argumente solide în favoarea unei diferențieri a tarifelor aplicate de diverși operatori.

În ceea ce privește realizarea și furnizarea legăturilor de interconectare, care din punct de vedere tehnic, sunt în general similare unor linii închiriate de 2 Mbps, ANCOM reia considerentele din măsurile de identificare, analiză și reglementare a piețelor corespunzătoare serviciilor de linii închiriate - segmente terminale referitoare la necesitatea definirii unor piețe relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de linii închiriate, indiferent de tehnologia utilizată. Astfel, ANCOM a precizat la momentul respectiv că: *„serviciul de linii închiriate constituie,[...], o conexiune dedicată care oferă o capacitate de transmisie simetrică, transparentă și permanentă între două puncte ale rețelelor, care nu permite comutarea la cererea utilizatorilor. Serviciul pe care îl achiziționează un utilizator de servicii de linii închiriate este posibilitatea de a transmite date cu respectarea anumitor parametri de calitate (capacitate, disponibilitate etc.). Din acest punct de vedere, pornind de la principiul neutralității tehnologice, tehnologia utilizată pentru furnizarea serviciului de linii închiriate este irelevantă. Atâta timp cât conexiunea își păstrează nivelul de calitate la care se furnizează serviciul respectiv, este irelevant pentru utilizator (indiferent dacă este utilizator final la nivelul pieței cu amănuntul sau operator la nivelul pieței de gros) dacă transmisia are loc prin intermediul firelor metalice torsadate, al fibrei optice, pe suport radio sau prin alte tehnologii, de asemenea este irelevant protocolul de transmisie utilizat (Ethernet, ATM etc.).”* Concluzia analizei realizate a fost că nu există motive pentru a defini piețe relevante ale produsului diferite în funcție de tehnologiile de transport care sunt utilizate.

Prin urmare, ANCOM impune în sarcina operatorilor mobili obligația de orientare pe costuri a tarifelor serviciilor asociate interconectării.

Având în vedere că până la stabilirea tarifelor serviciilor asociate interconectării pe baza modelului costurilor suportate de un operator eficient (sfârșitul anului 2012), ANCOM nu poate realiza o fundamentare a acestor tarife în funcție de costuri, Autoritatea propune, ca măsură cu caracter temporar, menținerea în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. a obligației ca aceste tarife să nu fie excesive.

Totodată, pentru reducerea riscului apariției unor probleme determinate de aplicarea unor tarife excesive, ANCOM consideră necesară impunerea obligației privind interzicerea practicării unor tarife excesive și în sarcina S.C. Romtelecom S.A.

4.4.6. Obligația de evidență contabilă separată

Potrivit art. 11 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM poate impune furnizorilor cu putere semnificativă obligații privind evidența contabilă separată. În special, Autoritatea de reglementare poate impune unui furnizor integrat pe verticală să urmărească distinct tarifele percepute la vânzarea pe piața de gros și tarifele de transfer intern, pentru a asigura, în principal, respectarea obligației de nediscriminare, pentru a împiedica subvenționarea încrucișată și practicarea de tarife excesive sau prețuri de ruinare și pentru a verifica obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri. Astfel, obligația de evidență contabilă separată nu constituie un remediu impus individual, în izolare de celelalte remedii, ci însoțește celelalte obligații și, în special, pe aceea de nediscriminare între condițiile oferite propriei unități de vânzare cu amănuntul și condițiile oferite celorlalți furnizori de pe piață.

Deși recunoaște rolul evidenței contabile separate în sprijinirea implementării celorlalte remedii, ANCOM își menține punctul de vedere exprimat în precedenta analiză de piață și consideră că obligația de evidență contabilă separată nu este justificată, având în vedere costurile implementării unor sisteme de evidență contabilă separată care depășesc beneficiile potențiale rezultate din suportul pe care evidența contabilă separată l-ar putea aduce monitorizării obligației de nediscriminare și în subsidiar a celei de transparentă. Mai mult, ținând cont și de faptul că tarifele de interconectare în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor vor fi stabilite pe baza costurilor incrementale evitate asociate furnizării serviciilor de terminare la puncte mobile de un operator de rețele mobile, ipotetic eficient (LRIC pur), reglementarea tarifelor de gros la nivelul costurilor eficiente va conduce la eliminarea profiturilor excesive și implicit a posibilității de subvenționare încrucișată a propriilor activități de pe piața cu amănuntul, prin furnizarea unor servicii către acestea în condiții mai favorabile decât celorlalți operatori. Practic, reducerea bazei de cost la costurile variabile asociate și creșterea standardului de eficiență pentru furnizarea acestor servicii va conduce la eliminarea profiturilor excesive și implicit a posibilității de subvenționare încrucișată și discriminare pozitivă a propriilor activități de pe piața cu amănuntul, prin furnizarea unor servicii către acestea în condiții mai favorabile decât celorlalți operatori.

Prin urmare, ANCOM consideră că nu este necesară impunerea acestei obligații în sarcina operatorilor de telefonie la puncte mobile, identificați ca având putere semnificativă.

4.5. Concluzii cu privire la obligațiile specifice impuse/retrase furnizorilor cu putere semnificativă

ANCOM propune impunerea următoarelor obligații în sarcina tuturor furnizorilor identificați ca având putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile:

1. Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, prin obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, inclusiv respectarea unor termene maxime de negociere și implementare a acordurilor de interconectare.

2. Obligația de transparentă, prin:

a) menținerea obligației de a transmite ANCOM copii după fiecare din acordurile de interconectare încheiate în termen de 5 zile lucrătoare de la data încheierii acestora, precum și toate informațiile referitoare la modificarea sau la încetarea acordurilor, însoțite de actele doveditoare, după caz, în termen de 5 zile lucrătoare de la data la care a survenit modificarea sau încetarea;

b) menținerea în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. a obligației de a publica o ofertă de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie pe care o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile.

c) impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a publica inclusiv pe pagina proprie de internet, informații referitoare la punctele de acces (denumirea și adresa fiecărui comutator unde se poate realiza interconectarea), precum și tarifele tuturor serviciilor și facilităților asociate.

3. Obligația de nediscriminare, prin:

a) menținerea obligației de a aplica condiții echivalente în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau care beneficiază deja de interconectare;

b) punerea la dispoziția solicitanților a tuturor serviciilor și informațiilor necesare pentru realizarea interconectării, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu excepția condițiilor referitoare la tarifele practicate, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile oferite persoanelor din același grup.

4. Obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, prin:

a) stabilirea tarifelor pentru serviciile de interconectare în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor la nivelul tarifului maxim unic, determinat pe baza modelului de cost incremental evitat (LRIC pur).

Până la finalizarea și implementarea modelului pur de calculație a costurilor incrementale pe termen lung, tarifele maxime ce pot fi percepute pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt:

- 4,24 eurocenți pe minut începând cu 01 ianuarie 2012;

- 3,46 eurocenți pe minut începând cu 01 iulie 2012.

b) impunerea în sarcina furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile a obligației de fundamentare în funcție de costuri a tarifelor serviciilor asociate interconectării.

Ca măsură cu caracter temporar, până la data stabilirii tarifelor serviciilor asociate interconectării pe baza modelului costurilor suportate de un operator eficient, furnizorilor identificați ca având putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, au obligația de a nu practica tarife excesive.